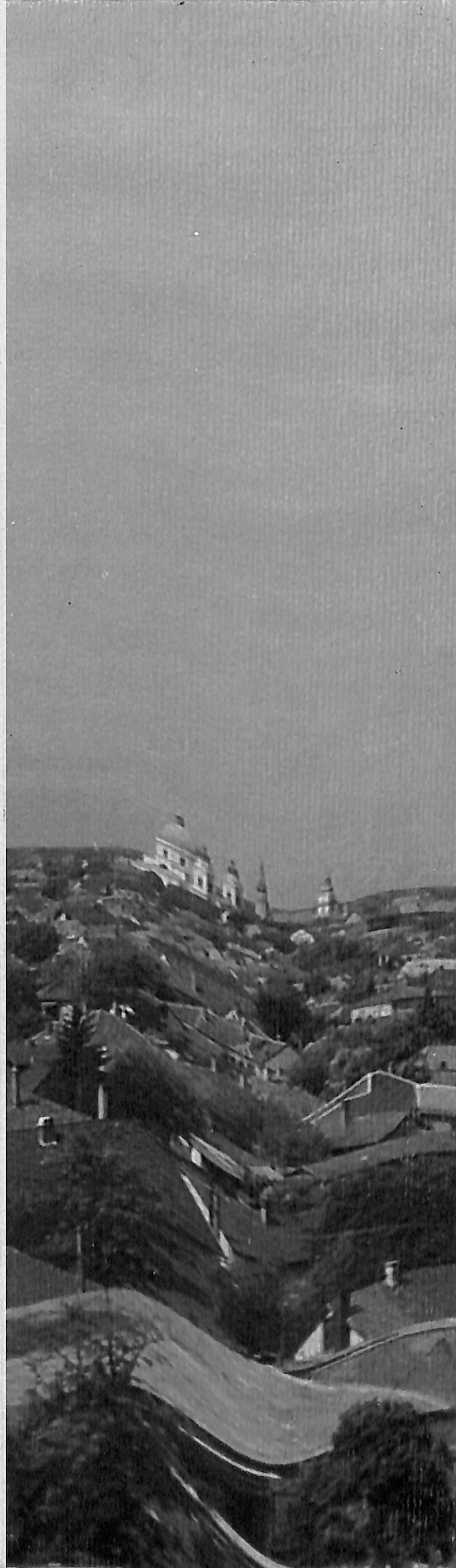

Szakdolgozat

SZIE-YMMFK

Mess Gabriella

2006.

Cegléd Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány

/Szakdolgozat/

Konzulens: Holényi Magdolna, Schwarzuk Ágnes
Készítette: Mess Gabriella
2006.

Mess Gabriella 2006. 06. 12.

TARTALOMJEGYZÉK

Köszönetnyilvánítás
Bevezető
Szakdolgozatom összefoglalója

I. VIZSGÁLAT

A) Történeti leírás, régészeti örökség	1
B) Természet, táj, tájhasználat, térségi kapcsolat – településhálózat és településszerkezeti összefüggések	7
C) Településszerkezet és területhasználat	11
D) Településkép és utcaképek	15
E) Településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok	26
F) Védettségek (régészeti és műemléki, területi és egyedi) és az örökségi értékek elemzése	34
⇒ Régészeti örökségvédelem	
⇒ Művi értékvédelem	
⇒ Jellegzetes rálátások	
⇒ Védett természeti értékek	50
G. hagyományok	

II.+III. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK+ HATÁSELEMZÉS

A) Településhálózati és tájhasználati változás	51
B. Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás	54
C) Infrastrukturális változások	59
D) Népeség, életmód, társadalom, kultúra változása	59
E) Történeti településhálózati következmények	63
F) Természeti, táji hatások	63
G) A településkép feltárulásának változásai	63
H) Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei	64
I) Történeti térbeli rendszerek alakulása	64
J) Műemléki együttesek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban, településszerkezetben, épített környezetben, a település életében	64
K) Településkarakter változásának hatásai	65

IV. ÖSSZEFOGLALÓ

Irodalomjegyzék
Melléklet

Köszönetnyilvánítás:

A teljesség igénye nélkül szeretném köszönetemet kifejezni mindazoknak, akik közvetlenül vagy közvetve segítettek diplomamunkám létrejöttét.

Első sorban szeretném megköszönni Holényi Magdolnának és Schwarzuk Ágnesnek, akik szakdolgozatom megírása közben egyengették utamat. Szintén köszönet illeti Dr. Lukovich Tamást, illetve Dr. Reischl Gábort a diploma konzultációkon bemutatott anyagok bírálataért és az előre mutató kérdéseikért.

Továbbá köszönettel tartozom Márkus Jánosnak a Ceglédi Városvédő és Szépítő Egyesület egykori elnökének, Kovács Józsefnek, Cegléd város főkertészének. Balog Anitának és Tűri Anikónak a ceglédi önkormányzat dolgozóinak, hogy a nyári gyakorlatom alatt rendelkezésemre bocsátották a kért anyagokat és segítettek, hogy a településszerkezeti tervet mélyebben megismerjem.

Köszönet illeti meg Szerelem Márkot a Ceglédi Földhivatal vezetőjét, Dr. Kerek Máriát a Ceglédi Gyümölcskutató Intézet munkatársát, Dinnyés Istvánt, régészt.

Köszönet jár igaz barátaimnak Kovács Anikónak és Kámán Elődnek. Köszönetet érdemel családom közülük is külön köszönet nagymamámnak és édesanyámnak, valamint Hatvani Lacikának másod-unokatestvéremnek.

Végül, de nem utolsó sorban vőlegényemnek, Mezei Istvánnak illetve szüleinek, Terike néninek és Pista bácsinak tartozom köszönettel, akik mindig minden helyzetben mellettem álltak és segítettek bármiről is volt szó.

Bevezetés

Szakedolgozatom témájaként Cegléd Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmányának elkészítését választottam. A hatástanulmányban, a 2004-ben elfogadott településrendezési terv által javasolt fejlesztések hatásait vizsgálom. A dolgozat a Nemzeti Kulturális Örökség miniszterének 4/2003. (II. 20.) NKÖM, örökségvédelmi hatástanulmányról szóló rendeletében előírt tartalmi követelményeknek megfelelően készült. A szakedolgozat négy fő fejezetből épül fel. Az első a vizsgálat, amelyben röviden bemutatásra kerül többek között a város történeti leírása, régészeti öröksége, településhálózati és településszerkezeti összefüggések, településszerkezet és területhasználat, településkarakter, a város védettségei és az örökségi értékeinek elemzése.

A következő fejezet tartalmazza a változtatási szándékok és azok hatásainak elemzését. Egy-egy téma, a törvényben előírt és kötelezően tartalmazandó pontok mindegyikét érintve, összefoglalóan és letisztázva (a változtatási szándékok és a hatáselemzés tematikai részeinek találkozásánál) került megírásra. A fejezetben belül a következő változásokról esik szó. Településhálózati és tájhasználati változás; településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás; infrastrukturális változás; népesség, életmód, társadalom, kultúra területén várható változások.

Végül dolgozatom zárásaként a hatáselemzés összefoglalása található.

Szakdolgozatom összefoglalója:

Vizsgálati rész: Cegléd Pest megye dél-keleti részén, Budapesttől 72 km-re helyezkedik el. Az országos jelentőségű infrastruktúrahálózathoz közvetlenül kapcsolódik, a település a keleti országrész fő térszerkezeti elemeinek tekinthető Budapest- Cegléd- Szolnok- Debrecen- Nyíregyháza- Záhony vasútvonal, illetve a Budapestet Szolnokkal és Debrecennel összekötő 4. sz. országos főút mentén fekszik.

A kronologikus vizsgálat (ld. kronologikus térkép) során kiderült, hogy a város monocentrikus elrendezésű és az idők folyamán szinte szabályos körsugárban fejlődött.

- A műemléki jelentőségű területen belül földszintes-1-2-3 emeletes zárt sorú beépítésű övezetet találunk ez a rész megközelítően az egykori középkori városmag.
- Majd a külső négyszögön belül (Széchenyi út- Alszegei út- Déli út- Bajcsy-Zsilinszky út- Felszegei út), ami a XVIII. sz. végén alakult ki, jellemző a 20 méter széles telek, oldalhatáronálló beépítés az utca felé 2-3 ablakos kontyolt nyeregtetős épület. Az udvar felé esetenként tornácos- földszintes lakóépület, az utca felől nagykapuval és tömör fallal kerítve (ld. 32old.).
- A Teleki utca - ami egyben a műemléki jelentőségű terület északi határa- illetve a vasútállomás közötti területen telepszerű lakóépületeket találunk (négy és tíz emeletest)(ld.15. old). Hogy erre az értékes település részre miként alakulhatott ki ez a mára már nem kívánatos telepszerű lakásépítés, magyarázható azzal, hogy az országban, 1964-ben a legjelentősebb középkori eredetű városmagokat körbehatárolták, a „műemléki jelentőségű területeken” megszigorították a bontást és építést, de műemléki védelmet nem kaptak a XVIII.- XIX. században kialakult jellegzetes települések történeti központjai- közülük főképp a Duna- Tisza köziek és a Tiszántúliak. Így elindulhatott a jelentős értékű, történeti épületek bontása itt Cegléden is-bármely ceglédi lakos fájó szívvel emlékszik a Rákóczi úton álló gyönyörű villasorról, melynek helyén most négy emeletes panel sor áll. A modernizmust képviselő lakótelepek nagy ütemben roncsolták szét a történeti telekstruktúrát, melyek helyére, sorra nőttek ki a földből a sematikus, a településre nem jellemző, összetéveszhetően hasonló épülettömbök (ld. 14. old.).
- A külső négyszögön kívül oldalhatáron álló, fésűs beépítést találunk, néhol sorházas vagy ikerházas beépítést.

A településkarakter vizsgálatánál Meggyesi Tamás Magyarország hagyományos lakókörnyezeti kultúráinak tipológiája (Budapest, 1986) című könyvét vettem alapul.

A vizsgálati munka részhez hozzá tartozott még a védettségek elemzése is. Sajnos a régészeti védettségek közül csak a meglévő régészeti lelőhely töredékét tudtam bemutatni-, ami a KÖH nyilvántartásában szerepelt. A városban kilenc országosan védett műemlék, illetve hatvanegy helyileg védett épület található. Cegléden országosan védett a Ceglédi- rét Természetvédelmi Terület, ahol többek között megtalálható az Orchidea- fajok közé tartozó pókbangó is.

A védett épületeket, területeket érdemes lenne be kapcsolni az idegenforgalomba (pl: tájház), hogy kellő figyelmet kapjanak a város lakóitól is.

Hatástanulmány összefoglalója:

Cegléd távlatban a kor követelményeinek megfelelő életminőséget biztosító közel 40.000 ember otthonául szolgáló településsé akar fejlődni, ahol jó élni, ahol adottak és elérhetőek az egészséges életkörülmények, a lakás, a megélhetés, a színvonalas szolgáltatások, a képzés és továbbképzés, a szabadidő eltöltés, a kultúrálódás és az egészséges életmód feltételei minden polgára számára.

A célok eléréséhez a településrendezési tervében meghatározta a település távlati terület-felhasználását, az infrastruktúra- hálózat fejlesztését, valamint a környezet természeti, táji és épített értékeinek védelmét és fejlesztését. Ennek érdekében a meglévő lakóterületeket rehabilitálja, és komfort szintjüket emeli, továbbá új lakóterületeket jelöl ki, többféle kínálatot is biztosítva és előtérbe helyezve a minőségi fejlesztéseket. A fokozatos és mértéktartó bővülés során akkor kerülhet beépítésre az új lakóterület, ha a teljes körű infrastruktúra biztosított. A meglévő beépítés megújulása csak a telekstruktúra és a beépítési struktúra léptékének és karakterének megőrzésével történhet.

A térségi helyzetéből adódó előnyöket, a meglévő területi és infrastrukturális adottságokat kihasználva erősíti a helyi gazdaságot úgy, hogy a környezetbarát és folyamatosan változó piaci, gazdasági és környezeti követelményekhez alkalmazkodni képes munkahelyteremtés feltételeinek biztosítása új kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területeket jelöl ki.

A településszerkezeti terv legfontosabb közlekedési javaslata a várost elkerülő gyűrű a táji-, természeti- és régészeti értékek legkisebb mértékű érintésével.

A városban a csapadék- vízvezetés tartozik azon feladatok közé, melyet a burkolt utak kiépítésével egy időben, illetve a meglévő burkolt utak mentén ahol nem került megvalósításra, meg kell oldani.

Biztosítani kell a belvízre hajlamos, mély- fekvésű területek vízvezetését, mely jelenleg a legnagyobb közművesítési problémát jelenti a városban.

A városban elérendő cél a környezet és az építés esztétikai értékének, igényességének növelése, az épületek tájba illesztése, a település közterületeink további fásítása. Környezetet zavaró, vagy jelentősen terhelő tevékenységek nem kívánatosak a településre.

A gazdasági fejlődés következtében befolyó bevételek egy részét a környezetállapot tudatos javítására, a településközpont közterületeinek humanizálására, a természeti értékek, az örökség védelmére, a helyi hagyományok szélesebb körű ápolására, valamint a pihenés és a rekreáció sokoldalú feltételeinek biztosítására fordíthatja.

Cegléd településszerkezeti tervében javasolt mennyiségi és minőségi fejlesztések összhangban állnak a történeti, természeti és művi adottságaival, megőrzik és védik az országos és helyi örökséget, erősítik a hagyományaiban is jelentős településen a lakosság identitását, a „genius loci”-t.

I. Vizsgálat:

A, Történeti leírás, régészeti örökség

Cegléd nevét - Pais Dezső szófejtése alapján- fűzfától kapta, hasonlóan más környékbeli településekhez /pl. Kőrös = kőrísa, nyárfáról Nyársapát /. A település neve az idők folyamán a következőképpen változott; 1290: Chegled, 1308: Cheglad, 1332-1337: Seglar, 1364: Ceegled, 1374: Cedled, 1405: Chegleed, 1448: Czegleed, 1528: Chegled, 1546-1590: Cegléd, 1628: Czegled, 1702: Cegléd, 1773-1808: Cégléd, 1808: Czegléd, 1900: Cegléd.

A város már a történelem előtti időkben is lakott volt.

Az őskor (paleolitikum, a kb. Kr.e. 8000-ig terjedő időszak) az emberiség és az emberi társadalom kialakulásának időszaka. A korszak végén és az átmeneti vagy középső kőkor (mezolitikum, Kr.e. 8000-5500-ig) elején, fokozatosan, a maihoz hasonló természeti viszonyok (domborzati és vízrajzi; állat- és növényvilág; éghajlat) alakultak ki az Alföldön is. Az őskor végén (kb. Kr.e. 20 000-8000 közötti időszakban) az ún. keleti gravetti kultúra vadászcsoportjai éltek az Alföldön. Cegléden és környékén nem ismeretesek e korszakból származó leletek.

A legkorábbi leletanyag az újkőorból (neolitikum, Kr.e. 5500-3400) származik, ilyen például, az 1959-ben a Gerje a Pesti út és a városhatár övezte területen, eke által kiforgatott lelet, illetve később az Ipari parknál feltárt telep. Az újkőkorban zajlott le az a nagy jelentőségű változás, amelyik új irányba vitte az emberi társadalom fejlődését: lezajlott a zsákmányoló életmódról az élelemre való áttérés. Az új típusú életmód technikai újítások elterjedését (égetett agyagedények készítése, a szövés-fonás, a kő csiszolása és fúrása) is magával hozta.

A rézkorban (Kr.e. 3400-2000) az állattartás-pásztorokodás kapott nagyobb szerepet, a földművelés gazdasági súlya csökkent. A pásztorkodással járó, mozgékonyabb életmód rövid életű települései helyett a temetők jelképezték egy-egy közösség összetartozását, egységét. A város területéről rézkori leletanyag is került elő.

Az Öreghegyi szőlőkben nagy kiterjedésű bronzkori (Kr.e. 2000-800) urnatemetőt és telepet tártak fel. A középső bronzkorban (Kr.e. XVII.- XIV. sz.) kialakult a vatyai kultúra. A kultúra életmódjára jellemző volt a tartós helyben lakás. Gerendavázas, tapasztott falú, agyagpadlójú házak; a több települési réteget tartalmazó, ún. telltelepek; a földsáncsal és árokkal erősített falvak és a nagy sírszámú temető tanúskodnak erről.

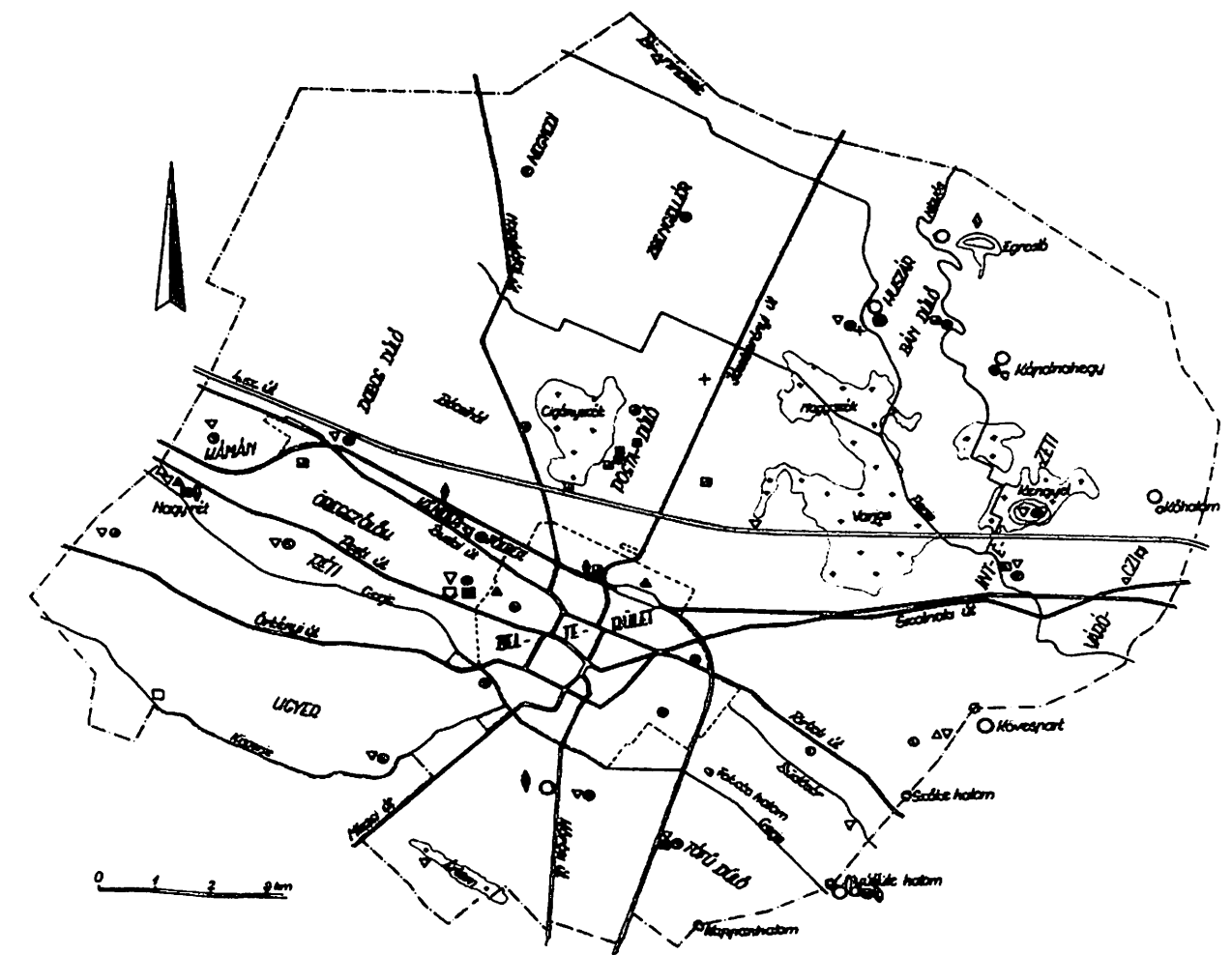
A vas feldolgozásának tudományát bíró, preszkíta népesség megtelepedésével új korszak, a vaskor (kb. Kr.e. 800- Kr.u. kezdete) kezdődött vidékünkön is. A vas felhasználása (kezdetben ékszerek és fegyverek készültek az új fémből) mellett az életmódban következett be döntő változás: az új lakosság gazdálkodásának alapja a pásztorkodó állattartás, ezen belül is kiemelkedő szerep jutott a lótenyésztésnek. A Kr.e. VI. sz. közepétől újabb, keleti, a szkíta műveltségi körhöz tartozó népcsoportok költöztek a vidékre. A korszak legjelentősebb, ceglédi lelete 1979 decemberében a Hordógyár területén,

árokásáskor került napvilágra: egy előkelő, szkíta harcos- sajnos régen kifosztott, most árokkal is megcsonkított- sírja. A Kr. e. IV. sz. végén nyugat felől új népcsoportok telepedtek le az Alföldre, az ókori, történelmi forrásokból is jól ismert kelta törzsek.

Fejlett vasművességüknek- híresek voltak kiváló fegyvereik-, nemcsak harci sikereiket biztosította, hanem földművelés technikájában is igazi újítást hozott. Ceglédről kevés kelta leletet ismerünk.

Az időszámításunk kezdete utáni évtizedekben, nagyjából Kr.u. 20 táján ismét keleti pásztornép, az iráni nyelvcsaládhoz tartozó, szarmata népcsoport egyik tagja, a jazyg költözött vidékünkre. Hozzávetőleg az V. sz. közepéig számolhatunk szarmata lakossággal Cegléden és környékén. A Kátai úton találtak szarmata sírt.

1. ábra: Cegléd a honfoglalás koráig. ○ őskor; △ újkőkor; ▲ rézkor; ▽ bronzkor; □ korai vaskor; ■ szkíták; ▣ kelták; ● szarmaták; ◆ VIII.-IX. század; + népvándorlás kor (?)

A táj változatosságával minden korszakban megfelelő terepet biztosított az itt megtelepedő, különböző életmódot folytató népcsoportoknak. Patakokkal, erekkel és mocsarakkal tagolt, vízben bővelkedő táj az ivóvíz mellett, bő zsákmányt nyújthatott halásznak, vadásznak egyaránt; az állandóan szárazon, levő területeken termést hozott az elvetett mag, míg a mezők és rétek füve az állatállományt nevelte.

Cegléd a fejedelmi törzs - Tarján szállásterületéhez tartozott. I. István király a vármegyék megszervezése során a törzsi szállásterület kétharmadát vette el, s így módon Cegléd a királyi birtok része lett. Ennek is betudható, hogy - mint szabad királyi területre -, kunokat telepítettek a XIII. században a szomszédos Túrtelet 1290-ben, a Nagykőrös határához tartozó Arbuz-t, 1289-ben említik oklevelek-. A város határából honfoglalás kori lelet is került elő. A Szőkehalmon XI-XIII. századi temetőt tártak fel.

Cegléd első okleveles említése 1290-ből származik: IV. László (1272-1290) 1290-ben „Cegléd mellől” (prope Chegled) keltezi két oklevelét. Ugyancsak IV. László Cegléden ad ki oklevelet (in Chegled) ezeknek évszáma azonban nem ismeretes, de a király uralkodási idejét tekintve 1290-nél nem lehetnek későbbiek. Nagy Lajos 1358. január 10-én kelt oklevelében „Cegleed” elzálogosított királyi birtokot visszaváltja és Erzsébet anyakirálynénak adományozza, akinek kérésére 1364-ben lakóit mindennemű vám fizetése alól felmenti. Erzsébet királyné a helységet az óbudai klarissza apácáknak adományozza, ezt az adományozást erősíti meg Nagy Lajos 1368-as oklevele. A birtokba iktatás határbejárással jár együtt, s ekkor említették azt a hatalmas tölgyerdőt, amely Cegléd, Nagykőrös, Kecskemét határaitra terjedt ki. Ezen oklevél utal elsőként a három város mezőváros jellegére. Az Árpád-korban több templomos, s templom nélküli települ, s létezett a ceglédi határban. A Cegléd belterületén álló templomról 1330-ban történik említés. Erzsébet királynő 1360-ban helyre állíttatja a Szent Anna kápolnát, amelyhez a gótikus templom épült, s a „Szent Kereszt Feltalálása” tiszteletére szentelték fel.

Cegléd a XV. Század folyamán virágzó korszakát éli. Népeisége annyira megnövekszik, hogy Pest megye harmadik városa lesz. I. Ulászló 1444-i oklevelében a várost mezővárossá (oppidum) emeli, vásártartási jogot pedig 1448-ban Hunyadi János ad, bár ezeket később nem ismerik el, így falu marad egészen Mátyás koráig.

A középkor folyamán különböző birtokperekkel kapcsolatban több oklevél említi a helységet. Egymást érik a hatalmaskodások, mint az apácák, mint pedig a környező földesurak részéről, így érthető, hogy a ceglédi lakosság plébánosának, Mészáros Lőrincnek vezetésével igen komoly szerepet játszik a Dózsa- féle felkelésben, 1514-ben. Mészáros Lőrinc seregéhez mintegy 2000 ember csatlakozik a környékről. Cegléd Dózsa központja, itt szervezi a seregét, s itt tartja híres beszédét, amelyben gyülekezésre hívja fel a népet.

Közvetlenül Mohács után, 1526. szeptember. 25-26-án Ibrahim nagyvezér seregei elpusztítják a várost, végleges megszállása azonban csak 1541-ben következik be. Ekkor, mint nagyobb helységet a kincstár birtokai közé sorolják, s így lakosai különböző kiváltságokban részesülnek, például a

jobbágyok szabadon beköltözhetnek a városba. Az első pusztítás elől elmenekült lakosság is visszajön, így 1552-1553-ban már 140, 1565-ben 135 porta után adózik. 1596-ban a török hadjáratban részt vett tatár seregek feldúlják, lakóit kifosztják, a megmaradt 80 ház lakói is szétosznak a szomszéd községekbe, így 1600 táján teljesen néptelen.

A szultán védőlevele és adóelengedései azonban csak hamar újra visszaédesgetik a lakosságot s így 1627-ben 39, 1633-ban pedig 40 házról tesznek említést az adólajstromok. A hódoltság ideje alatt a lakosság megfizeti úrbéri kötelezéseit az apácáknak és a tizedet a váci püspöknek is.

A hódoltság alatti zavaros birtokviszonyok alatt sokan megpróbálták, hogy Ceglédet vagy egyes részeit az apácáktól elvegyék, így Török Bálint, Ungnád Kristóf egri várkapitány, Simon Antal, stb., de ezek a törekvések csak részben jártak hosszabb rövidebb tartó eredménnyel. A török hódoltság megszűnése után a német uralom alá kerülő város sokat szenved a katonák pusztításaitól.

Ennek az uralomnak a Rákóczi- szabadságharc vett végét, 1704-ben Cegléd a katonaság egyik gyülekező helye s maga is ad katonákat Rákóczi seregeinek. Ezért 1709-ben a szerbek fosztják ki a várost, 1710-ben pedig a császári csapatok megszállása következik. A szatmári béke után a város újrafelépítésnek indul. Az 1741, majd 1749-es úrbéri szerződés szabályozza a lakosság jobbágyi kötelezettségeit, rendezik a község közigazgatási szervezetét a klarisszák visszakapják birtokaikat. 1782-ben a klarissza rend eltörlésével a birtokos a Vallásalap lesz és így végső fokon az ügyeket a Pozsonyban székelő Helytartótanács intézi.

1831-ben kolera járvány, 1834-ben pedig nagy tűzvész akadályozza a békés fejlődést. Sokat lendített a fejlődésen a Pestet Szolnokkal összekötő vasútvonal, mely 1847-ben készült el.

1848-ban Cegléd lakossága tevékenyen részt vesz az eseményekből. Nemzetőrséget szervez, amely diadalmasan vesz részt Szent Tamás ostromában, s Kossuth 1848. szeptember 24-i beszélete után is sokan vonulnak be a haza védelmére. Ettől az időtől kezdve Cegléd a csapatok átvonuló területe. A szabadságharc befejezése után csak lassan tér magához a város.

1850-ben megszámozzák az utcákat 1853-ban elrendelik az éjjeli lámpák felállítását, 1855-ben tűzrendőrségi bizottságot állítanak fel. 1864-ben a legelők felosztásával és az akolkertek megszüntetésével a legelők egy része beépítésre kerül és ezzel egy időben megindul a tanyákra való kiköltözés is.

A kiegyezés után fokozatosan fejlődik a város az addigi falusias jellegű településsel szemben a helység városias külsőt nyer. Sok minden megváltozott, mint ahogy szerte az országba, elmaradtak az avult módszerek, és új formák alakultak ki, bár jó ideig az új és az avult egymás mellett élt. A korábbi állattartáson és földművelésen kívül volt itt ugyan jelentős földművelés is, de kiszállításra nem sok termény került, legfeljebb az uradalom pincéjéből. Most azonban hatalmas pusztákat forgattak szőlő alá. A szőlőkben gyümölcsfákat ültettek. A mindmáig emlegetett Unghváry László akkor létesítette európai hírű faiskoláját. Az ősi fekete ugaron hármassal vetésforgó

járta a kiegyezésig, mert a földeket nem trágyázták, vagy csak igen gyengén, istállótrágyával a pihentet, ugaron hagyott parcellák adtak táperőt a növényeknek. Most a hármás vetésforgó megmaradt ugyan, de ugar nélkül, az első parcellát istállótrágyával jól ellátták, abba kukoricát vetettek, a másikba árpat vagy zabot, a harmadikba búzát. A sertéshizlalás ezekben az években a várost országos hírre emelte, a vágott hízót Pestre szállították, az élőt Krakkóba és Bécsbe. A két napos ceglédi vásárokat úgy meglepték a sertés kereskedők, hogy a tanács 1869-ben engedélyt kért a negyedik országos vásárra. Addig céhipar nem volt, de a korszerűtlen céheket 1872-ben az országgyűlés megszüntette, helyettük ipar társulatok alakultak, a céhek jogköre nélkül. Az ipar megmaradt a kisműhelyekben, egy-két legénnyel, egy-egy inassal. Manufaktúrák még nem jöttek létre. Az uradalmi tégláégető a vasút felé esett, ahol most nagy épületek épülnek de igen rossz téglát vert, ezért a ceglédiek inkább vályogból építkeztek. A város első polgármesterei között kiemelkedő személyiség Gubody Ferenc, akinek tevékenysége során (1884-1907) Cegléd jelentős városiasodáson ment keresztül.

A századforduló idején már több mint 600 iparos, két téglagyár, 5 gőzmalom, 4 bank, gimnázium, felekezeti és állami elemi iskolák, református, katolikus, evangélikus templom és zsinagóga, valamint 13 polgári egyesület működik a városban

Az I. világháború Cegléd életében is válságot okozott. Közel ezer ember esett el a frontokon. A város szülötte Várkonyi István, akinek jelentős szerepe volt a múlt század végi földmunkásmozgalmak fellendítésében. Talán ennek is köszönhető, hogy 1919 tavaszán - az országos eseményeket megelőzve március 10-én - a munkásság és parasztság képviselői a kezükbe veszik a hatalmat. 1919. augusztus 2-án román katonák segítségével állítják vissza a régi hatalmat.

1944. júliusában a II. világháború alatt először érte bombatámadás a várost, amely augusztusban, majd szeptemberben újra megismétlődött. Ekkor elpusztult a vasútállomás melletti nagymalom, az állomás óvóhelye, a Rákóczi út és a Kossuth Ferenc utca egy része.

1956. október 26-án a gimnazisták kezdeményezésére tüntetést szerveztek, melyhez a város lakói is csatlakoztak. Lemondott a tanácsi vezetés és a helyére lépő, a munkástanácsok küldötteiből álló szervezet átvette a hatalmat. 1956. november 4-én a szovjet tankok megjelenése vetett véget a forradalmi időknek.

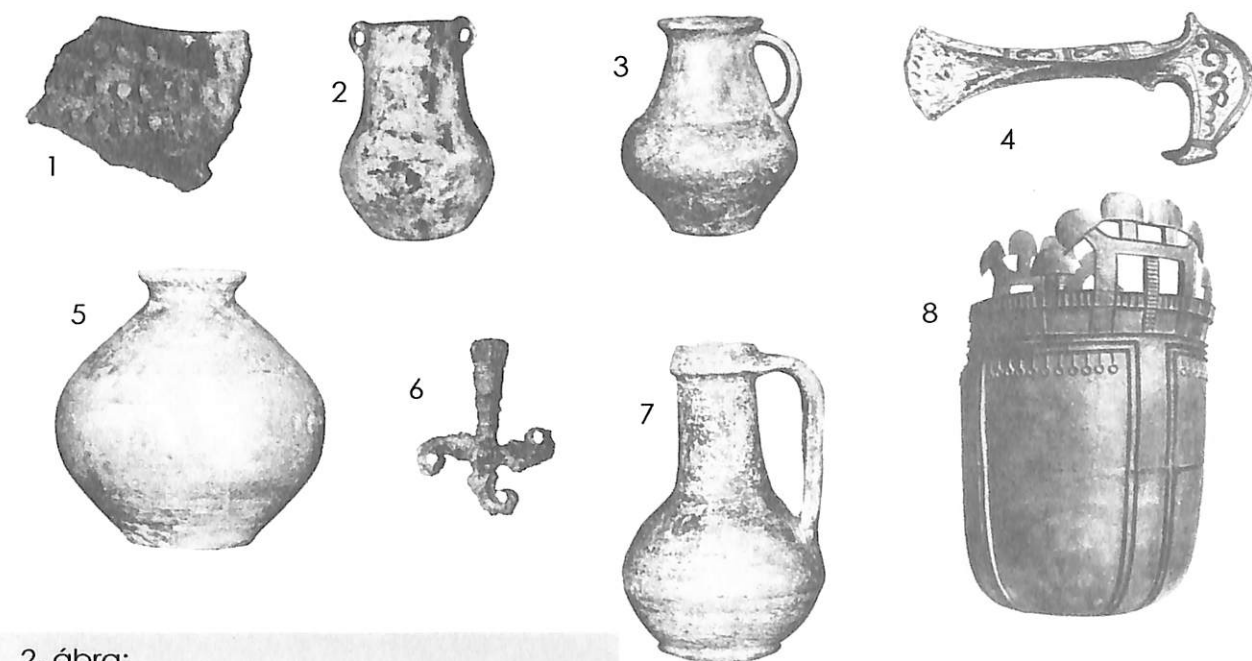
A hetvenes évek közepére közel ötszáz ágyas kórházzal, óvodákkal, iskolákkal, kollégiummal, könyvtárral, CROSSBAR telefonközponttal és ipari üzemekkel gyarapodott a város. A nyolcvanas évek közepén adták át a felújított színháztermet, az új autóbusz-állomást és a Magyarok Nagyműveltségére épített kápolnát. 1990-ben megkezdte kísérleti adását a Ceglédi Kábeltelevízió, mely ma már sugárzóadóval is rendelkezik a közel nyolcezer kábel tv előfizető mellett. Ma Pest megye délkeleti részének regionális központjában, iskolavárosként, kulturális és zenei centrumként él a köztudatban.

Régészeti leletanyagok*:

Az egyik legjelentősebb ceglédi leletanyag az 1964-65-ben a Gubody utca 5. szám alatt feltárt 13. sz-i fazék és 16. sz-i vaseszköz lelet. Egyedül álló az országban, mert az itteni gazdálkodásra csak írásos anyag; címerábrázolások, illusztrációk vannak. Hiteles körülmények között kerültek így elő ekevasak, szekércocsi vasalások, kapák, ekeláncok, vasvilla, 14. sz-i tálkák valamint középkori kerámia darabok.

A Kossuth téren Árpádkori (III. Béla) rézpenéz került elő a templom ásatásakor, az É-i oldalon 13. sz-i kerámia. Kossuth tér 5/a (Művelődési Központ) alapárok ásatásakor két Árpádkori edény került elő. Eötvös téren 1977-es ásatásokkor későközépkori edénytöredékek 14-15-16-17-sz-ből valóak. Mészáros Lőrinc Általános iskola tornaterme alatt 15, 17-sz-i településrétegek és egy sokszor megújított kemence került elő. Szent Imre herceg utca körte alakú gabonás verem, településrétegek, későközépkori leletanyag.

Szűcstelepen 1926. október 1-jén Vittek József földjén 8810 db ezüstpénzt találtak vályogverés közben, a legfiatalabb 1592-es. Kossuth tér 10. alapozásakor 1895. áprilisában 5 db aranyforintot találtak; 1 db Zsigmondot, 4 db I. Mátyás király pénze. Szabadság tér 1. földmunka közben 16-17-sz-i kerámia került elő 1964-ben. Szabadság tér 5. csatorna árok építése közben 1977-ben ugyancsak 16-17-sz-i kerámia töredék. Szabadság tér- Rákóczi út kereszteződésénél szennyvízcsatorna építés alatt késő középkori kályhaszem (kerámia fajta), cserépkályha építőanyaga) került elő az 1960-as években.

2. ábra:

1: újkőkör (Nagyvér), 2: rézkor (Öregszőlők), 3: korai bronzkor (Öregszőlők),
4: középső bronzkor/vatyai kultúra, 5: korai vaskor (Öregszőlők),
6: vaskor/szkíták (Hordógyár), 7: római kor/szarmata, 8: népvándorláskor

*csak kis töredéke kerül megemlítésre a leletanyagok

B, Természet, táj, tájhasználat- településhálózat és településszerkezeti összefüggések

Cegléd hazánk középső részén, a Duna- Tisza köze északi, a Gödöllő-domsággal határos peremén helyezkedik el. Két természeti kis tájra: a Gerje- Perje- síkra és a kiskunsági homokvidék északi részére, a Pilis- Alpári-homokhátra terjed ki, a barna erdei talaj, a mezőségi csernozjom és a Duna-Tisza közti homok kontakt zónájának találkozásában található. Területe igen nagy, a magyar városok sorában a 13. helyen áll, mintegy 245 km²-en.

A Cserhát és a Gödöllői-domság genetikus ténye nehezen felismerhető, mert a löszös, agyagos felszínű vonulat elfedi azt az emberi szem előtt, a várostól délre pedig homokdűnékben folytatódik a felszíni alaksor, így a mikrodomborzat korántsem jelent unalmas, egyhangú felületet, a mélyben pedig érdekes szeizmikai határvonal húzódik.

A területen ÉÉK- DDNY irányba halad keresztül a 100 méteres izohipsza (a belterületet keletről övezi).

Annak ellenére, hogy Cegléd az Alföldön helyezkedik el, domborzati különbségek elég jelentősek a város területén. A legmagasabb domb a Kálvária temetőben van, a 106 m-hez képest a Cigányszék- Süppedéki tó melletti 89 m mégis szembetűnő különbséget jelent.

Cegléd határában a 4- es úttól északra elterülő részen a Duna- Tisza közre jellemző szikes tavak, mocsarak, időszakos vízborítású szikes legelők maradtak meg.

A város külterületének döntő többsége kultúrsztyepp jellegű. E kiterjedt külterületen foltszerű elsősorban a vizes élőhelyekhez kapcsolódva maradtak fenn olyan területek, amelyek növény és állatvilága őrzi e sajátos táj értékeit.

Cegléd környéke felszínvizekben elég szegényes annak ellenére, hogy a várostól ÉK-re gyakoriak az egykori folyómedrek. A jelenlegi „folyóhálózatot” a Gerje és Perje képezi, melyek tulajdonképpen korábbi vízfolyások medrében mélyített csatornák. A 48, 5 km hosszú Gerje fő ága Pilistől délre, a Cserhát legdélkeletibb nyúlványaiból, a 140 méternél kisebb tengerszint feletti magasságban ered, s a Perje felvétele után Tiszavárkony közelében ömlik a Tiszába. A 25, 5 km-es Perje Tápiószentmártontól DK- re alig 100 méteres magasságban ered és a megyehatár közelében ömlik a Gerjébe. Közös vízgyűjtő területük 904 km². Vízjárásuk az enyhe domborzat, a kis vízgyűjtő, valamint szabályozottságuk miatt teljesen kiegyenlített, a vízállás ingadozása minimális.

Termál- és gyógyvíz kincs is van Cegléd környékén, részben hasznosítva vagy a felhasználás tervezési szakaszában, nem kedvezőtlenek a város és a környező települések hidrotermikus adottságai, noha viszonylag távol van ez a terület a Tisza vonalától. A felső pannon rétegek errefelé kb. 1000 m vastagságúak, amelyek 60-70 C°-os termálvizet képesek adni. A Vikov törzskönyvek alapján itt 14 termálkút található, 30-68 C°-os vizet szolgáltatnak, Abony, Albertirsa, Dánszentmiklós, Tápiógyörgye, Tápiószentmárton, Törtel és Nagykőrös további 24 kútja jelzi, hogy bőséggel van melegvíz errefelé.

Környéken a tőzegkincs is megtalálható. A szénülési folyamat első, a

holocén legelejétől kezdve tudunk Cegléd környékén ennek előfordulásáról. Zavartalan képződésükre drámai veszélyt hozott a vízrendezési, lecsapolási munka, a térségünkben megfigyelhető szakszerűtlen üzemeltetés minden következménye - Zöldhalomban 100-400 m szélességű, 2 km hosszúságú völgyben 40-140 cm vastagságú tőzeg rejtőzik, a láp föld 50-70 cm-es réteget képez. Hosszú éveken keresztül 1000 t körüli mennyiséget bányásztak ki.

Minimális földgáz és kőolaj tározó rétegek is kimutathatók Cegléd határában, elsősorban a Törtel és Abony felé eső részeken, kisebb fúrás folyt errefelé a 60-as években, ma ennek nyomát már csak a befojtott kutak idézik.

Az elhagyott homokbányák fásítása, a darázköves gyepek esetleges cserjefás erdősítése, az agyagbányák sporthorgászati hasznosítása, a tőzegesek visszaadása a természetvédelemnek vagy a roncsolt felszínű, 8 hektáros városszéli területek újrahasznosítása füzesekkel, feltöltéssel, illetve a mélyebb területek kimélyítésével nyert tavacsok kialakításával kielégíthetők a hosszútávú, embercentrikus tájvédelmi igények.

Cegléd éghajlata mérsékelt kontinentális, a szárazföldi és szibériai hatások kevésbé jellemzőek, az óceáni és mediterrán befolyások egyre markánsabban jelentkeznek. (Pl. a 20 legfontosabb gyomnövényfaj közül csak egy maradt változatlan, a többi, hőigénye alapján pontuszi-mediterrán jellemzőket mutat.) Februárban igen nagy, júniusban igen kicsi a hőingadozás, október 21.-től április 17-ig fagyok várhatók Cegléd környékén - ennek mind mezőgazdasági, mind építészeti értelemben nagy jelentősége van. Az átlaghőmérséklet 10,7 °C, ettől a közigazgatási határon belül 0,4-0,9 °C eltérés lehetséges, az évi csapadékmennyiség 536 mm-es átlaga viszont igen nagy szélsőségeket takarhat, hiszen 1992-ben közel 35 %-kal kevesebb csapadék hullott, mint más években, de szélsőségesen vizes, belvizes évek is előfordultak az elmúlt 90 esztendőben. A Gerje-patak 1963-ban árvízvet okozott, de azóta többször kiszáradt a nyári hónapokban.

Erdő nagyon kevés van Cegléden, kisebb telepítések történtek ugyan, de a valaha volt őserdők maradványai (tölgy, kőris, szil, égerláp) is eltűntek, csak néhány különlegesen ritka növény- és állatfaj utal az évszázadokkal korábbi természetes növénytakaróra. Amik viszont még megmaradtak, a turjánok cinegés füzesbokr csoportjai, ahol glaciális maradványfajok is előkerülnek. Vagy a nádasok még mindig háborítatlan világa, ritka halfajokkal, egyes énekesmadár fajták fészkeivel.

← Védett pókbangó

Gerje patak világa→

Térségi kapcsolat:

Cegléd Pest megye dél-keleti részén, Budapesttől 72 km-re helyezkedik el. Az országos jelentőségű infrastruktúrahálózathoz közvetlenül kapcsolódik, a település a keleti országgrész fő térszerkezeti elemeinek tekinthető Budapest-Cegléd- Szolnok- Debrecen- nyíregyháza- Záhony vasútvonal, illetve a Budapestet Szolnokkal és Debrecennel összekötő 4. sz. országos főút mentén fekszik.

A település a Dél- Pest megyei kistérség északi részén, Pest megye délkeleti felének regionális központja. A Dél-Pest Megyei Kistérség az ország egyik legnépesebb, legnagyobb területen elhelyezkedő, többpólusú kistérsége. A budapesti agglomeráció déli része és a két szomszédos megyeszékhely, Szolnok és Kecskemét közötti területet tölti ki.

Cegléd földrajzi fekvése Magyarország térképén ↑

A statisztikai kistérséget 15 település alkotja: Abony, Albertirsa, Cegléd, Ceglédbercel, Csemő, Dánszentmiklós, Jászkarajenő, Kocsér, Körösten, Mikebuda, Nagykőrös, Nyársapát, Tápiószőlős, Törtel, Újszilvás.

Legközelebbi városok Szolnok és Kecskemét, mint megyeszékhelyek 30 – 30 km-re, Nagykőrös és Abony 15- 15 km-re fekszenek Cegléd-től. Cegléd Abony és Albertirsa között helyezkedik el, az ebből a szomszédos fekvésből adódó előnyök: a munkalehetőséget, a szolgáltatási és szabadidő- eltöltési kínálatot biztosít e városoknak. A szomszédos népesebb városok (Szolnok, Nagykőrös) mellett hasonló térségi szerepkört tölt be. A központi funkciók betöltésére alkalmas helyen fekszik, amit kórháza és középiskolái bizonyítanak. Cegléd iskolaváros, a környék oktatási központja. 13 óvoda, 5 általános iskola, 6 középiskola, és egy középiskolai kollégium működik a településen. Az alapfokú oktatási intézményeink közül hármat az Önkormányzat működtet.

A térségben számos nagyszabású projekt megvalósult már, mint például: a Ceglédi Ipari Park 1998-ban; a Ceglédi Termálfürdő és Szabadidőközpont 2003-ban nyitotta meg kapuját, amely 2004-ben aquaparkkal, campinggel és apartmanházakkal is bővül. Léteznek a térséget érintő, de azon túlnyúló folyamatban lévő projektek is, mint például: Duna-Tisza közti hulladéklerakó megépítése (ISPA projekt, gesztor település: Cegléd), és Duna-Tisza közti kerékpárút tervezése és létrehozása (gesztor település: Abony).

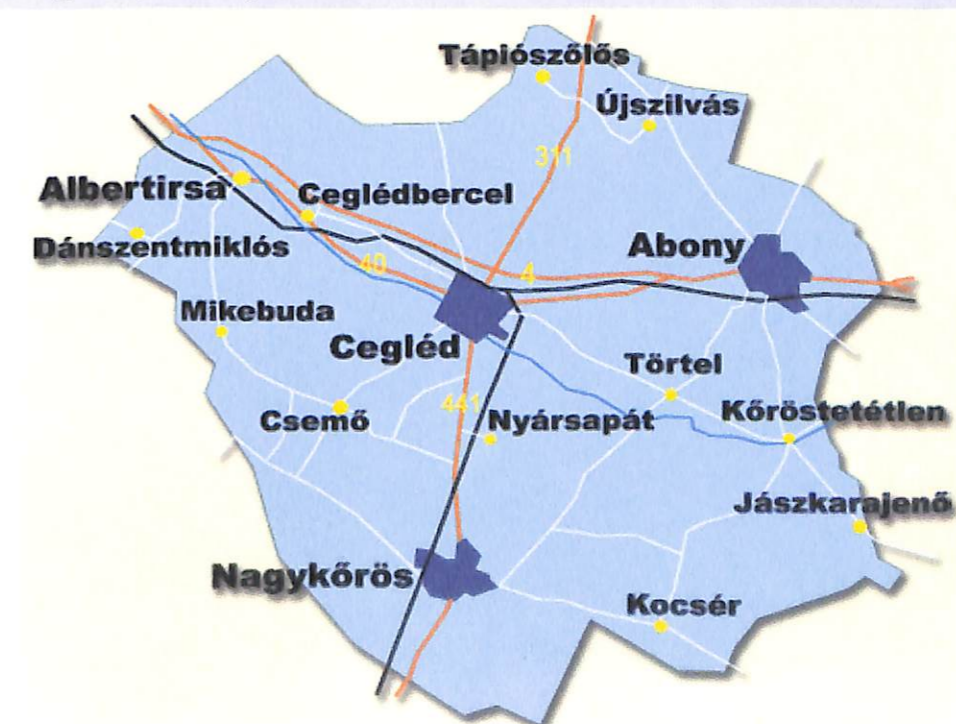
A térség a fővárosból, és az azt övező agglomerációs gyűrűből és a Pest megyéből formálódó Központi régióhoz tartozik. A megye legnagyobb területű (123.403 ha) és legnépesebb (lakónépessége: 116.790 fő volt 1997-ben) kistérsége. A Dél-Pest megyei kistérség a legkevesbé beépített területe Pest megyének: a 2, 8 százalékos beépítettségi mutatója fele az országos átlagnak (5, 7%), alig több mint a negyede a megyei átlagnak (9,5%).

Cegléd öt erdélyi, egy magyarországi testvérvárossal tart élő, nagyon erős kapcsolatot. Ezek a települések: Székelyudvarhely, Sepsiszentgyörgy, Csíkszereda, Szentegyháza, Gyergyószentmiklós, Vasvár.

2005-ben az Európai Unió együttműködés keretében az alábbi németországi településekkel került sor testvérvárosi szerződés megkötésére: Mühlendorf, Plauen

A térségben a 4-7000 lakosú nagy (tanyás) községek voltak a településhálózat uralkodó elemei, s e szerkezeti sajátosság következtében kialakulhatott egy viszonylag kiegyensúlyozott „falvasodási” folyamat a szocializmus korszakában. Ez a szerkezet harmonizált a hierarchikus térszervező törekvésekkel mind a gazdasági, mind közigazgatási oldalon, mint az átfedésses vonzáskörzeteket eredményező klasszikus mezővárosi térstruktúra Cegléd és Nagykőrös térségében.

Ceglédi kistérség települései ↓

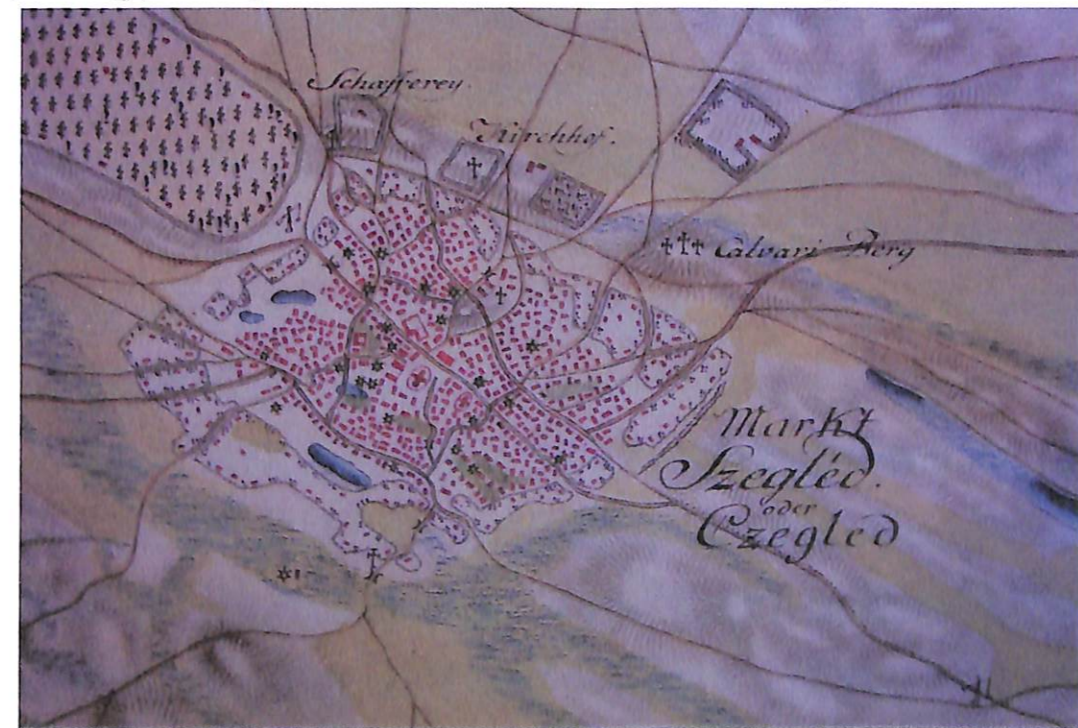
C. Településszerkezet- és tájfejlődés, területhasználat

Az ősi Cegléd és a szomszédos települések az állandó és időszakos vízfolyásokból kiemelkedő dombhátságokra települtek. A három „nagy út”

- A Budai út- a Törteli út és a Bényei út- az állandó szárazulatot jelentő halmok mentén haladt és Ceglédnél találkozott.

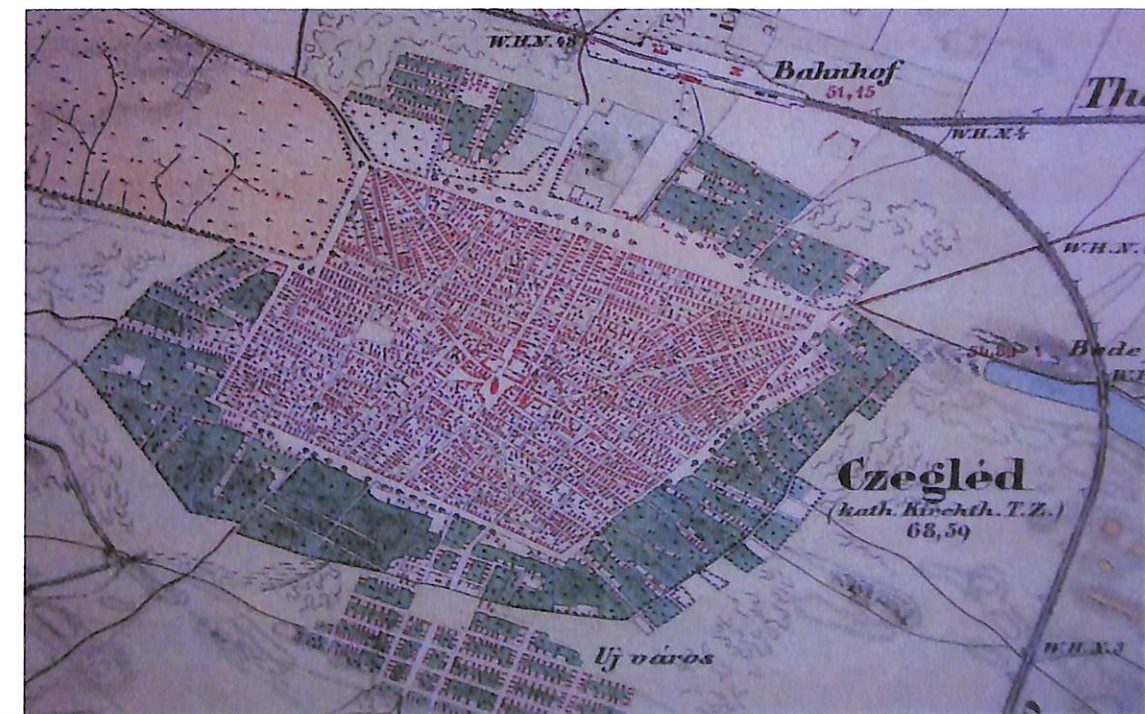
Szintén ősi szerkezeti elem a Nagykőrösre- Kecskemétre vezető út. Ezek az ősi útvonalak tették lehetővé a középkori mezőváros létrejöttét. A középkori városmag a József A. u.- Múzeum u. – Ady E. u.- Puskaporos u.- Szolnoki u.- Szív u.- Dózsa Gy.u.- Felház u.- Damjanich u.- Szent Imre Herceg u. közötti területen alakult ki. A Kossuth téren a mai katolikus templom helyén a középkorban már templom állt. A Budai út- Törteli út vonalában lévő Széchenyi út és a Rákóczi út metsződésében volt a vásártér.

Az első katonai felmérésnek a ceglédi határt bemutató lapja 1783-ban készült. Ezen a korábban már említett középületen kívül a katolikus parókia melletti postaállomás is látható. Jól kirajzolódik az 1750-es években (a mai helyén) épített református templom, amely szintén kerítettnek tűnik. Észak felől az aklokön túl kivehető az Öregtemető és a Csengettyűs temető, valamint az uradalom kertje és a Kálvária domb a mai Kálvária temető helyén. A ceglédi lakosok házai, amelyeket téglalap alaprajzúnak ábrázolt a térképész, többnyire rendezetlenül, megfigyelhető utcahálózat nélkül veszik körül a templomot. Bizonyos fokú rendezettség csak a városba vezető utak (a Szentmártoni út, Pesti út, Kőrösi út és a Törteli út) mentén tapasztalható. A lakóházakkal rendszertelenül zsúfolt övezet bekerített, de többnyire épület nélküli térségek határolják. Ezek az aklok, amelyek zárt gyűrűt alkotnak a lakóházak övezete körül. A kétbeltelkűség egyértelműen feltűnik a térképen. A térképen egy vízfolyás látható a várostól délre, a Gerje.

I. katonai térkép (1783) ↑

A második katonai térképen (1829-1866) már jól látszik, hogy a Cegléd szerkezetére jellemző külső négyszög (Alszegei u.- Déli u.- Bajcsy Zs. u.- Felszegei u.- Széchenyi u.) közötti terület mai utcahálózata tudatos szabályozással, és széles főutakkal ebben az időszakban alakult ki. Ebben az időszakban a ceglédi lakóházak túlnyomó többsége vályogfalú épület volt. A kő és téglá anyagú épületek városon belüli elhelyezkedése bizonyos szabályosságot mutat. Ezen drágább építőanyagból túlnyomórészt a városközpontban építkeztek. A Széchenyi út a temetővel és a Déli út az aklos- kertes területekkel sokáig a város szélét jelentette, hiszen a 19. század második felében az aklok és ezzel a város további terjeszkedésének lehetőségét délen az Újárók és az Újváros, nyugaton az Öregszőlők, északon a pest – szolnoki vasút, keleten pedig a Bede tó (gyakran mondták posványznak is) és a közlegelő akadályozta. A reguláció az által, hogy az aklok gyűrűjét a város lakóövezete felől egy széles úttal lehatárolta még további néhány évtizeddel meghosszabbította a funkcionális megosztottság működésének idejét. A 19. század második felében, az akolban lakás tilalmának megszűnése után egy részükben lakóház épült, illetve a város egyes területein sertéshizlaldákat létesítettek az aklokban. Csak az 1885-ben hozott rendelettel tiltotta meg (5 éves türelmi időt szabva) a városi tanács a termények és takarmányok aklokba történő rakodását, azaz ezzel a rendelettel formálisan is megszüntette a nagymértékben visszaszorult funkcionális megosztottságot, a kétbellelkűséget. Az 1834. évi nagy tűzvész után 150 család vált hajléktalanná, ekkor indult meg a nagy parcellázás az Újvároson. Ez az Újváros a Déli úti aklok alatt a régi Gerje folyáson keresztül települt. Első időben nem is volt egybe épülve a várossal. Az aklok alatti mély és vizenyős területet csak az újárók kiásása után- a Gerje folyó új medrével- lehetett vízmentesíteni és építésre alkalmassá tenni.

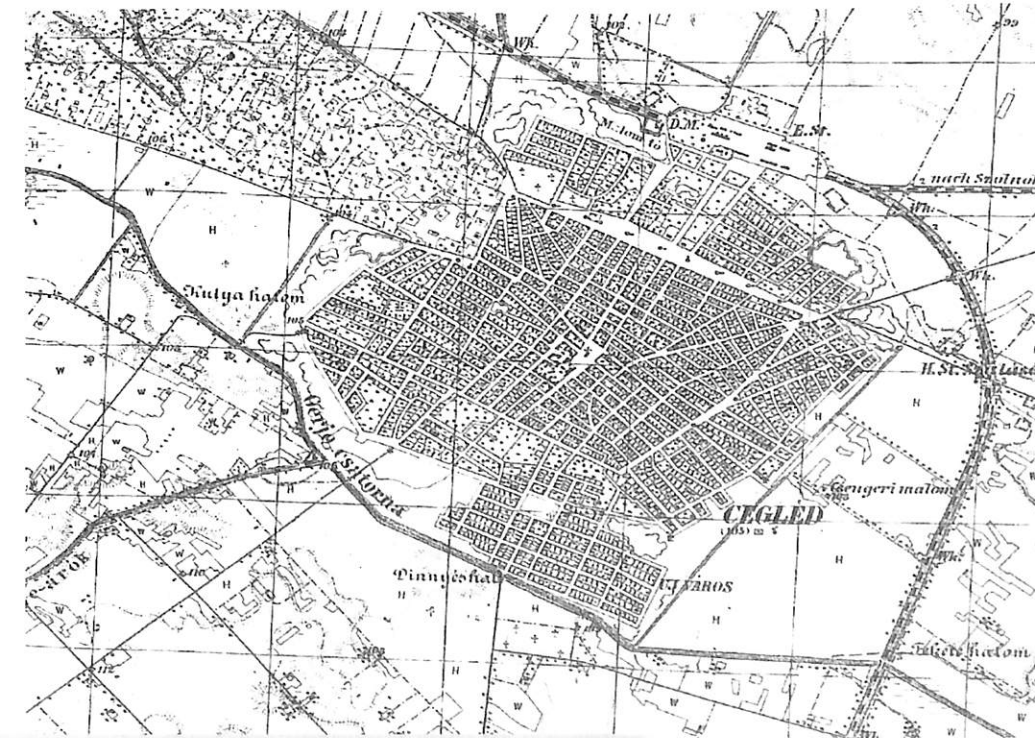

II. katonai térkép (1829-1866) ↑

A harmadik katonai felmérés 1872-1884 között történt. A legszembetűnőbb fejlődés a korábbiakhoz képest az a vasút irányába indult meg. A többi városhoz hasonlóan itt is a vasút nyomvonalát távolabb vezetik a városközpontjától és a kettőt egy széles, hosszú utca köti össze egymással.

A vasutat 1847. szeptember 1.-jén adják át. Ezután fellendül a város ipara.

Kárpáti Aurél így írt a 19.századvégi Ceglédről: „ A széles utcák oldalán lósóska zöldellt az árokban s a hosszú deszkakerítések elő ecetfák hajladoztak. Tavasszal megrekedtek a kocsik a feneketlen sárban, ősz felé pedig vastag porfelhő emelkedett lassan haladó hordós szekerek nyomában. Nem volt itt semmi, ami túlságosan régi vagy egészen új lett volna. A templomtorony úgy meredt az égnek, ahogy az avult olajnyomatokon látható. Keskeny vaserkélyén az őr minden negyed órában megfújta a tülköt de az is csak úgy szólt, mint más városokban. A piactéren nem voltak érdekes házak, az ablakokat nem díszítették cifra szemöldökök, vagy vaskosarak. Csak a homlokzat fehér háromszögében volt itt- ott felírva a gazda neve. Azt is jó részt kifakította az eső. A történelem még donációs levelekből sem ismerte a várost. Nem volt itt sem ütközet, sem békekötés. Lőrinc papot pedig, aki innen indult el hajdan a keresztrel, régen elfeledték. Az alföldi por hamar belepiti az emlékeket. Parasztok, urak egyformán beszéltek, úgy, ahogy az iskolában tanulták. A kenyeret nem mondták könyérnek, a villát vellának s még csak káromkodni sem tudtak valami jellemző módon. Az utcátáblák előtt sem volt érdemes megállni. Vasút utca, Temető sor, Posta köz, Öreg út ennyi volt az egész. A polgármester már erősen kopaszodott, a főbíró feketeszemüveget viselt s a patikussegéd gesztenyeszínűre festette bajuszát. Unalmas volt itt minden és magától érthetődő. Valami régi nagy nyugalom borította be az alacsony, egyforma házakat, a kerékvágás sűrű barázdáit s az emberek eseménytelen életet.

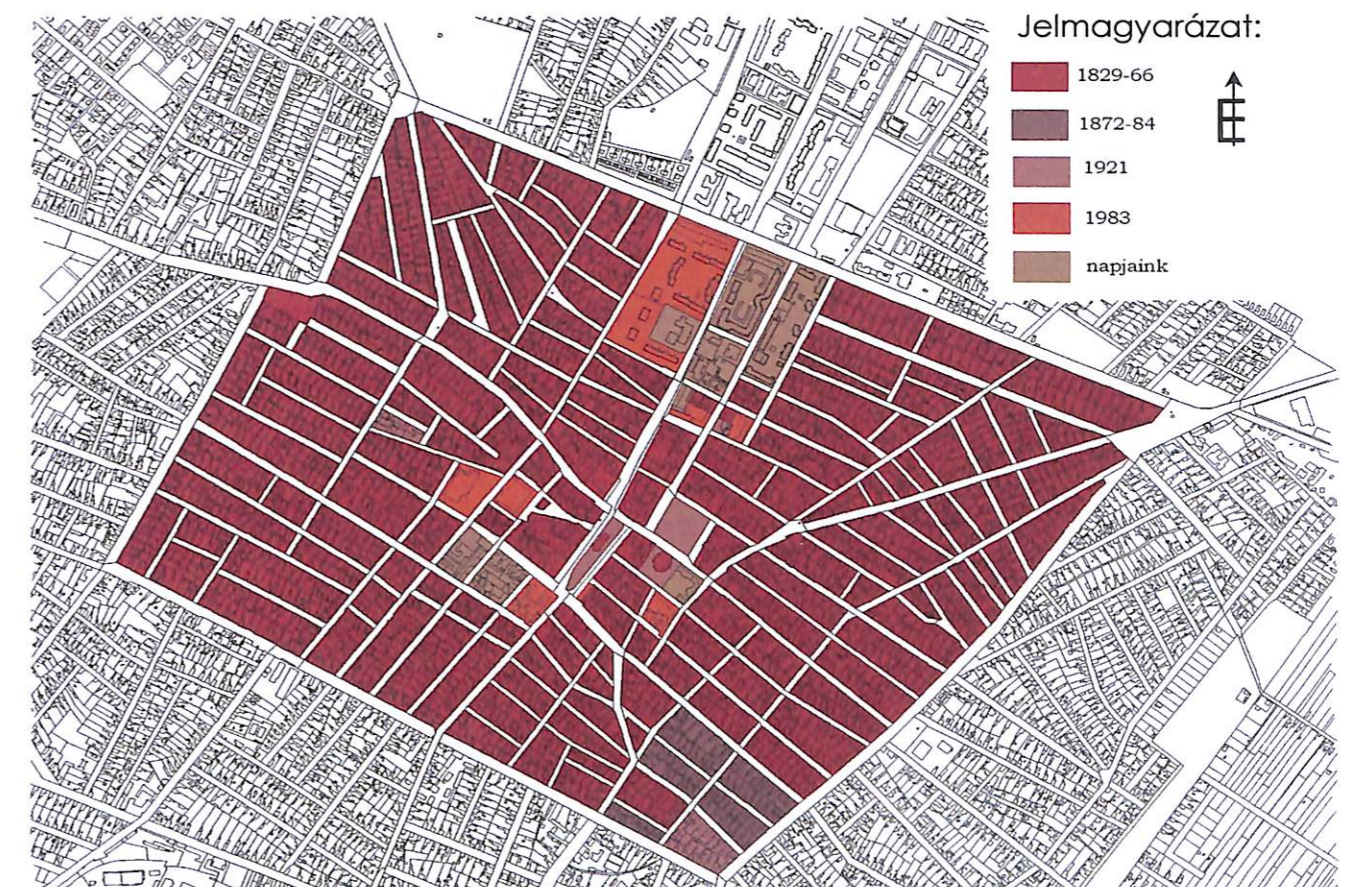

III. katonai térkép (1872-1884) ↑

Cegléd kronologikus térképe (I. sz. melléklet) összefoglalja, hogy a belterületen belül az adott tömböt melyik korban kezdték el lakni, mikor parcellázták fel.

Az alábbi térkép (7. ábra) pedig azt mutatja, hogy a jelenlegi állapot melyik korban alakult ki.

A két térkép összevetésével észrevehető, hogy a 18. sz-i-ban kialakult városmagba miként nyúl bele a rendszerváltozás előtt létesített telepszerű lakások tömege.

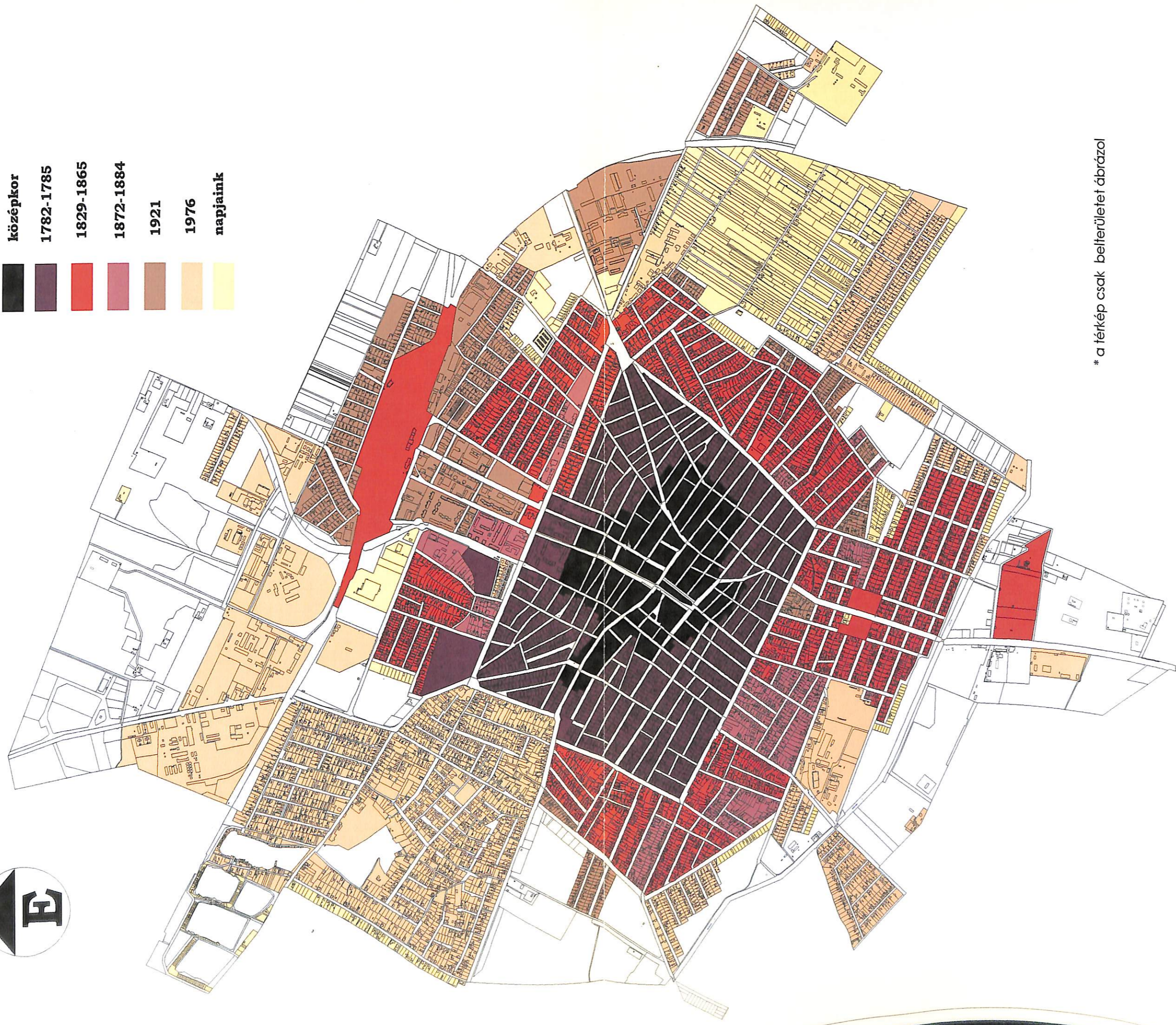
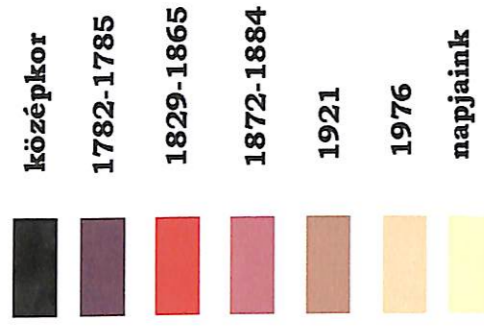
Külső négyszögön belüli kronológia vizsgálata ↑

Jelenlegi településszerkezet és területfelhasználás:

Cegléd közigazgatási területe 26283 ha, melyből 1797 ha a belterület (1998-as adat), a külterület 24486 ha. A térség és a városszerkezet legfontosabb szerkezeti elemei a vasútvonalak, a 4-es és a 40. sz. főút, a Cegléd körüli térséggel kapcsolatot biztosító sugárirányú forgalmi utak hálózata. Jellegzetes városszerkezeti elem a négyszögműút. A mai városközpont lényegében a középkori városmag, itt található az ősi formájú Kossuth tér, a későbbi szabályozásokkal létrehozott Szabadság tér és az Eötvös tér környezetében. A történelmi központ és a vasútállomás- autóbussz-pályaudvar között a rendszerváltozás előtt létesített, intézményekkel vegyes telepszerű lakásépítés (Széchenyi, Vásárhelyi lakótelepek) alakult ki.

Jelmagyarázat

* a térkép csak belterületet ábrázol

Cegléd Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány

Konzulens: Holényi Magdolna, Schwarzuk Ágnes
Készítette: Mess Gabriella Eszter

Cegléd kronológikus térképe

1.sz.melléklet

M 1:20000

SZIE-YMMFK

D, Településkép és utcaképek:

↑ Légifotó a Szabadság tér környékéről, fotó a református-, katolikus templomról

↑ Légifotó a városközpont nyugati feléről, fotó a Városi Bíróság épületéről, Városházáról, posta épületéről

Archív

↑ Fotó a város keleti irányából a városközpont felé- jól kivehető, hogy a városközpont magasabb területen helyezkedik el, mint a körülötte lévő beépülés

↑ Fotó a város déli irányából a városközpont felé- domináns a múlt század telepítései; a lakótömbök amik jellemzően a városközpont és a vasút között húzódnak

↑ Légifotó az egykori zsinagóga környékéről, fotó a Pesti úti általános iskoláról, volt zsinagógáról, egykori kórházzról

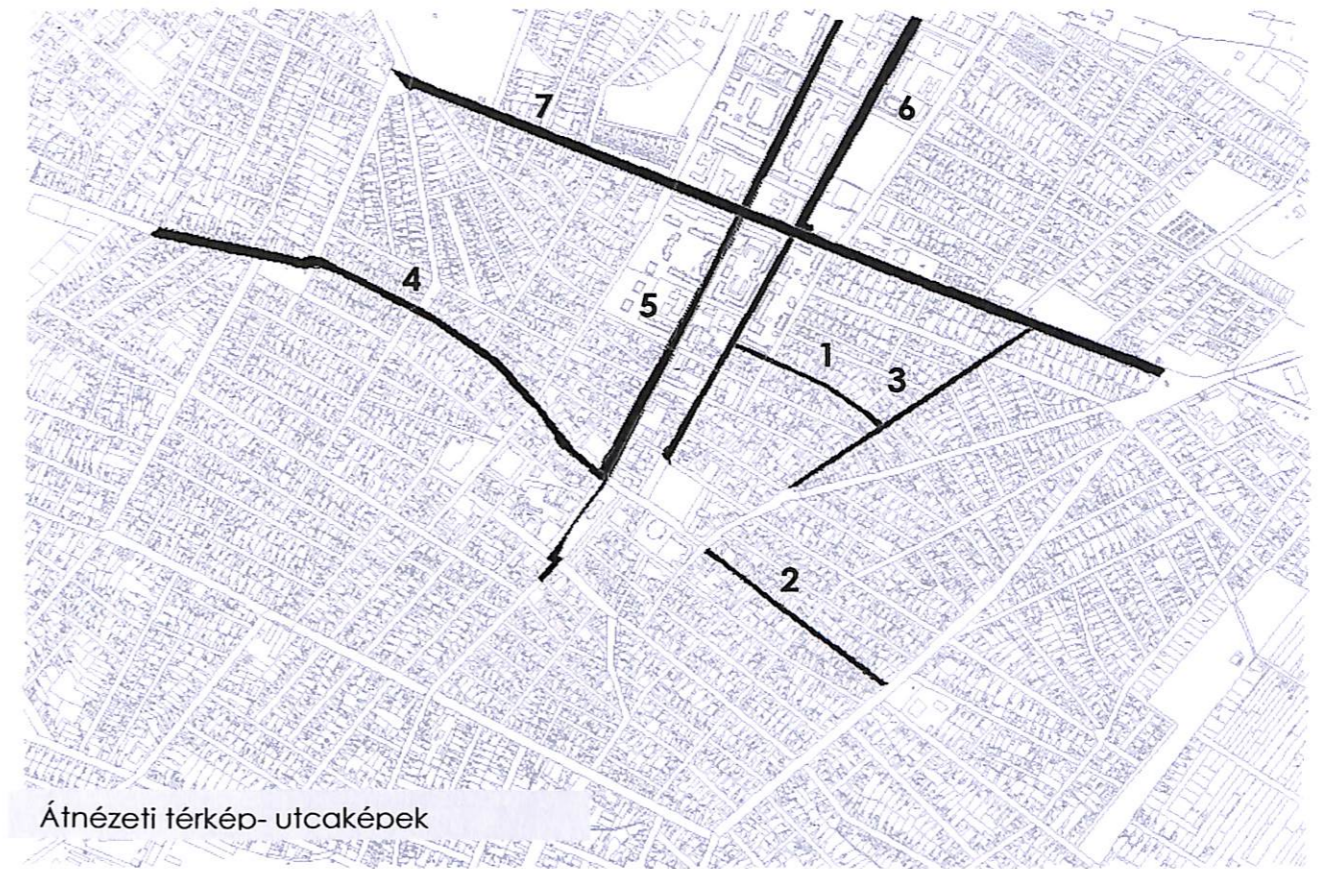

↑ Légifotó a Gimnázium környékéről, fotó a Gubody park részleteiről- Gubody Ferenc mellszobráról, a városi uszodáról, a gimnáziumról, a közgazdasági középiskoláról

Utcaképek:

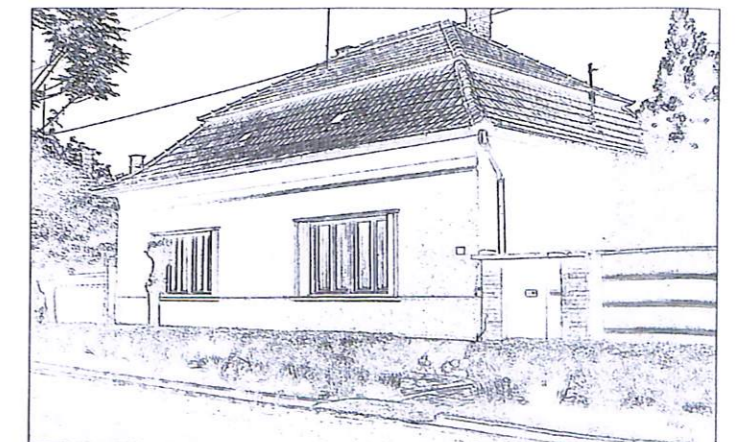
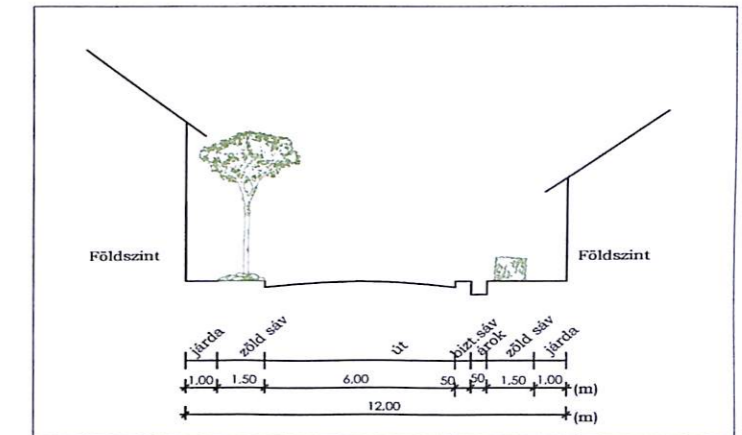
Átnézeti térkép- utcaképek

- 1: Jókai utca
- 2: Bercsényi utca
- 3: Puskaporos utca
- 4: Pesti út
- 5: Kossuth Ferenc utca
- 6: Rákóczi út
- 7: Széchenyi út

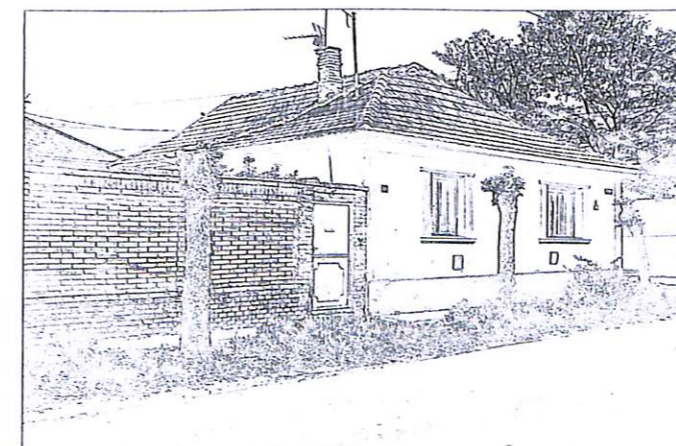
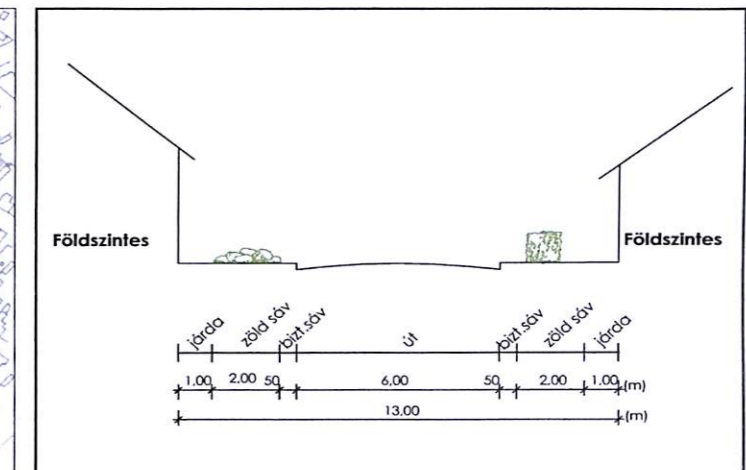
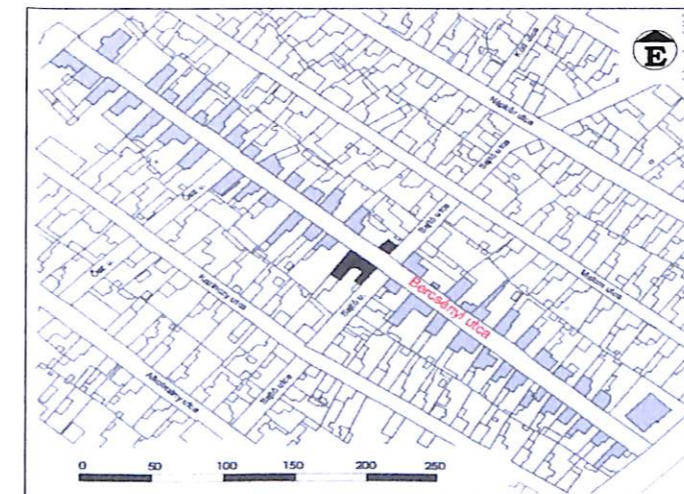
Jókai utca:

Az utca teljes hossza a műemléki környezet területén kívül húzódik. Az utcakép nem egyforma karakterű, a különböző korban épült házak vegyesen helyezkednek el itt. Jellemzően a városközpont felé az oldalhatáron- álló beépítés zárt sorúvá válik. Kétféle telekméretet találunk; a körülbelül 450 m² és 850 m²-est.

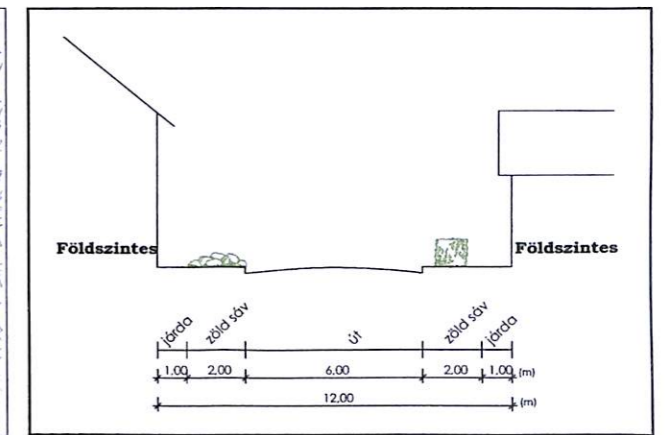
Bercsényi utca:
 Az utca teljes hossza a műemléki környezet területén kívül húzódik. Az utcakép hasonló karakterű, ami köszönhető a közel egyforma nagyságú telkeknek (650 m²). Főleg oldalhatáronálló beépítési mód a jellemző. A közepesen forgalmas úton problémát okoz a parkoló helyek hiánya. Az utca ősi közlekedési nyomvonalon húzódik.

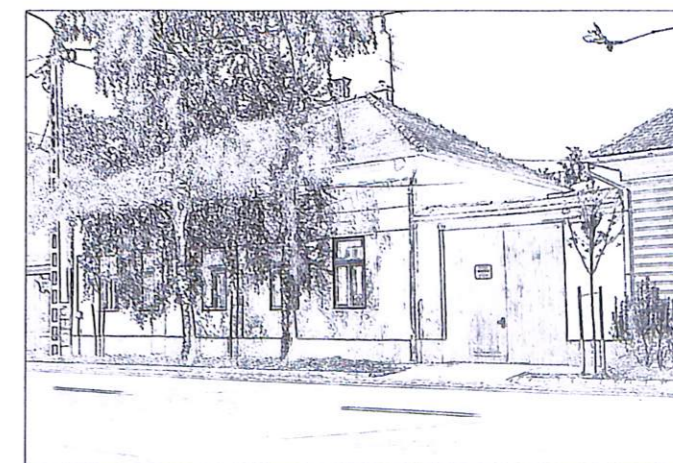
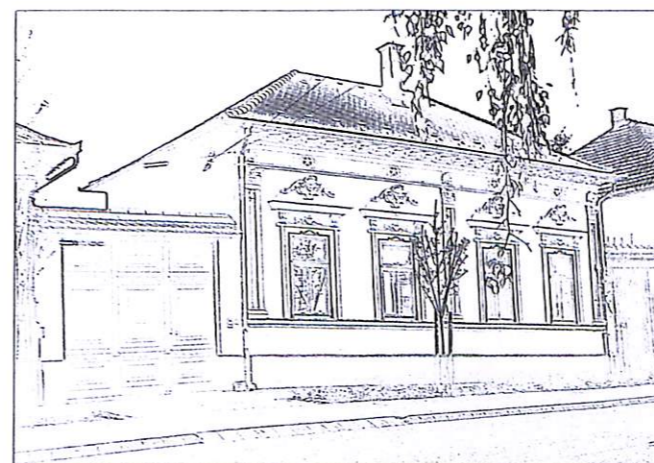
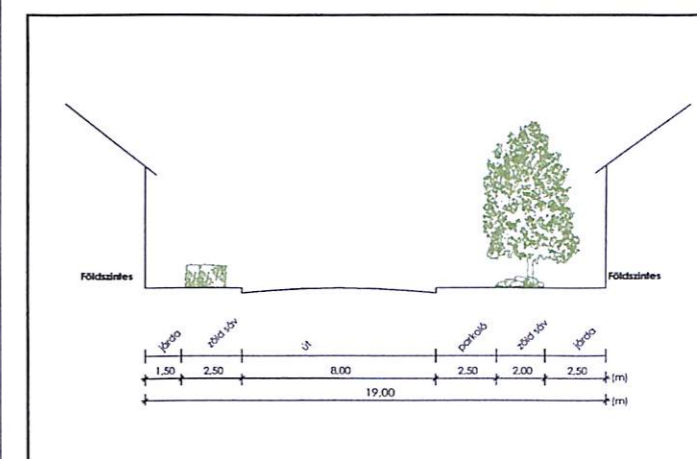
Puskaporos utca:

Az utca részben érintkezik a műemléki környezettel. Meglehetősen hosszú, 660m az utca, mely ugyancsak ősi nyomvonalon húzódik. Az utcában oldalhatáronálló beépítési mód a jellemző. Az épületek homlokzata nagyon eltérő az utcában, inhomogén. Megtalálható itt az utcára hajlított ház, a két osztató ház, toldott tornácos ház.

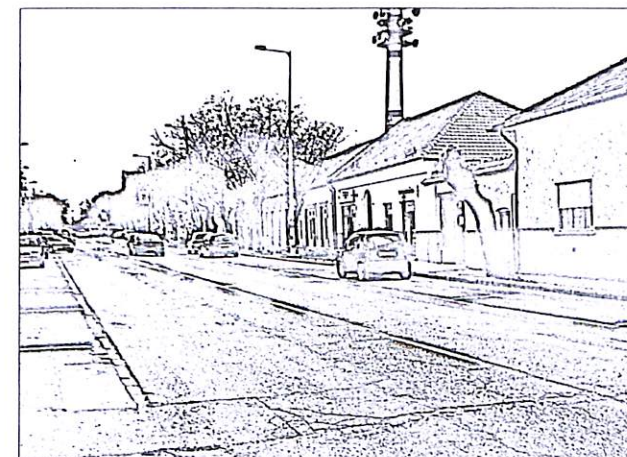
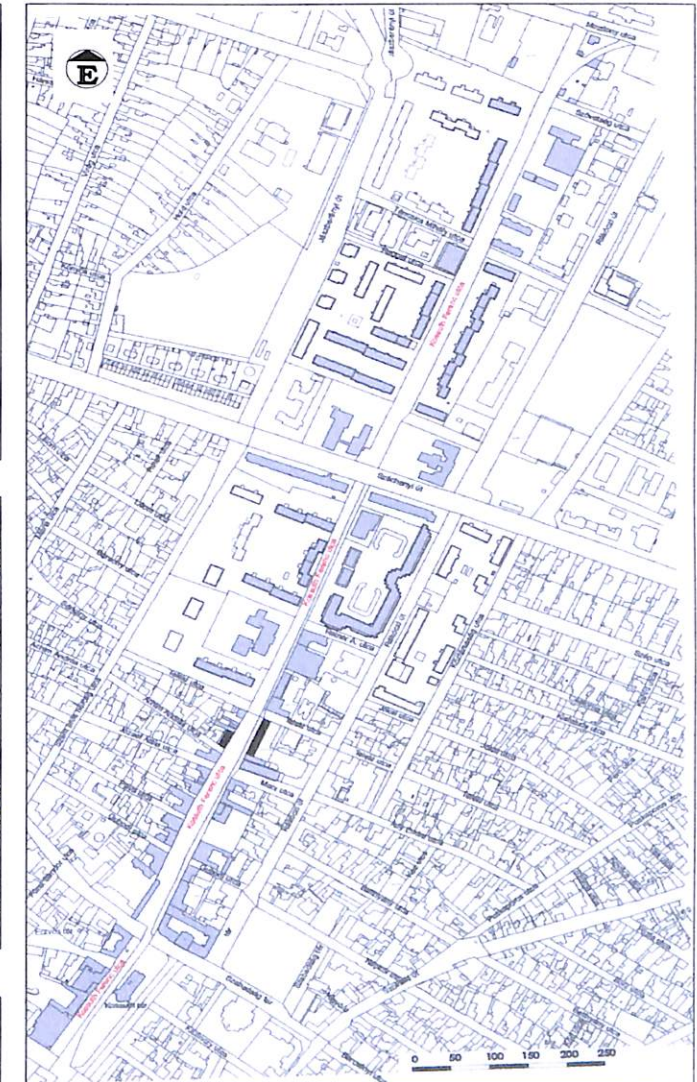
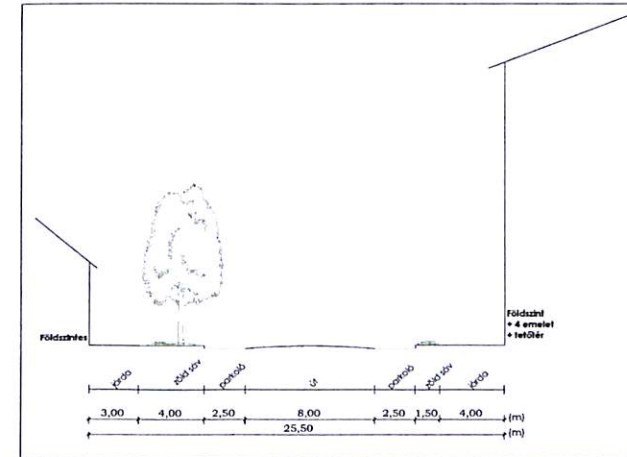

Pesti út:
Nyomvonalá a legősibbnek mondható a település életében. Az állítást bizonyítja hogy az utca keresztmetszeti mérete nem állandó, illetve a külső négyszögön belül ez az egyetlen utca melynek tengelye nem egyenes. Az utca értékes épületegyütteseket tartalmaz, melyek jellemzően az utcafronton, oldalhatáron állnak.

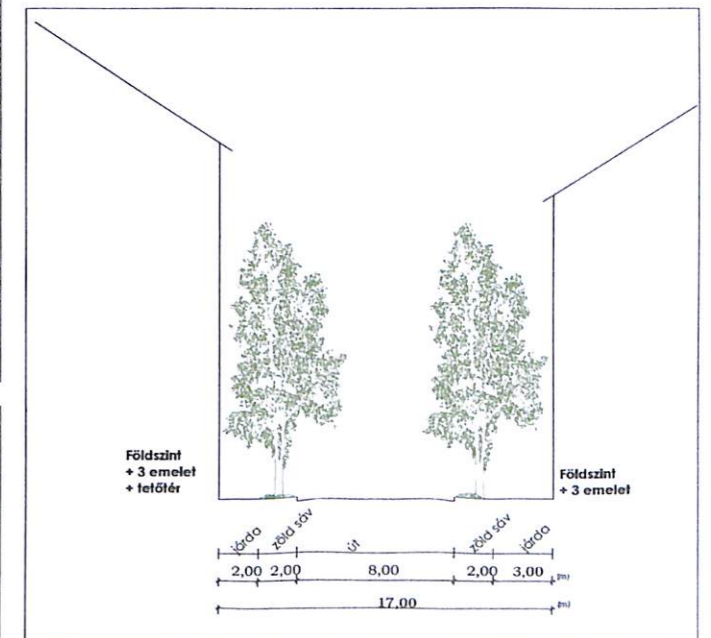

Kossuth Ferenc utca:
 Az utca a Kossuth tértől- Katolikus templomtól a busz- és vasútállomásig fut. Fontos szerepet játszik a város életében a Rákóczi úttal együtt. Az utcakép és a beépítés változatosságot mutat:a Teleki út , vasút utca közötti területre a lakótömbszerű beépítés jellemző. A Teleki út és a Kossuth tér között már karakteres.

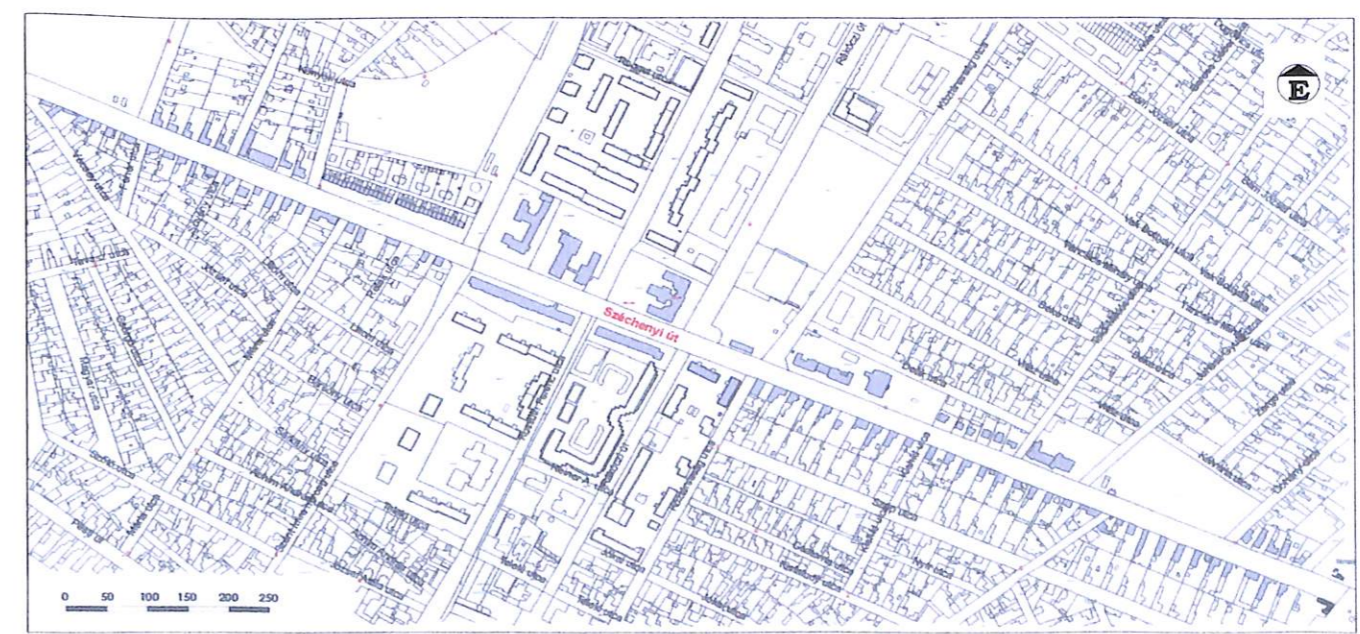
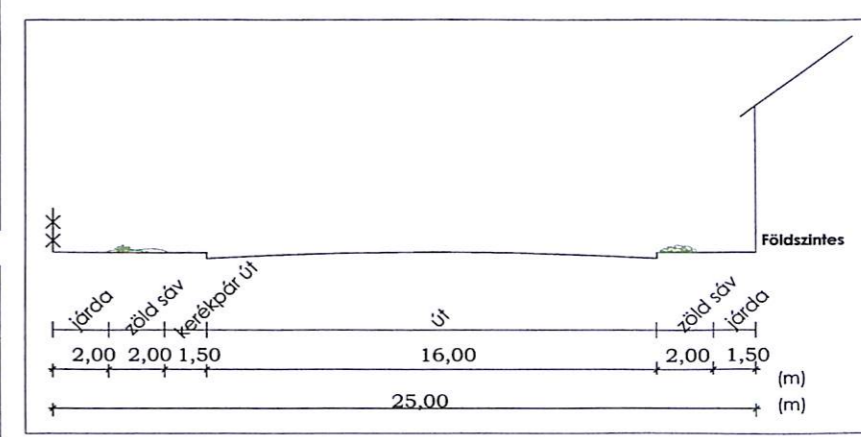
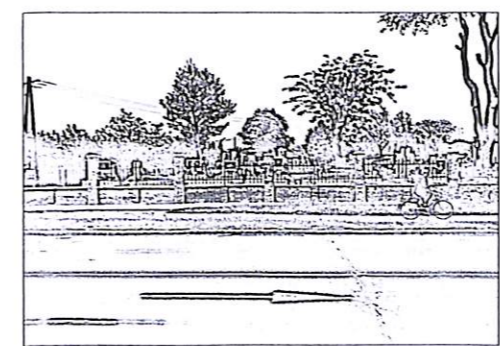

Rákóczi út:
 Fontos szerepet tölt be a város vérkeringésében ez az utca – a Szabadság tértől a Vasút állomásig húzódik. A Rákóczi út is kétfelé tagolódik, ugyanúgy, mint a Kossuth Ferenc utca. Több mint 300 ostorfájával az egyenes utca gyönyörű látványt nyújt a fák vegetációs időszakában.

Széchenyi út:
Az egyetlen négysávos utca a városban. Ez az utca sokáig a város szélét jelentette- Mária Terézia rendelete után miszerint a központból a város szélére, kell kihelyezni a temetőket- törté meg ez a határt. Mára már jócskán átnyúlt ezen az úton a város terjeszkedése. Változó karakterrel találkozhatunk itt is.

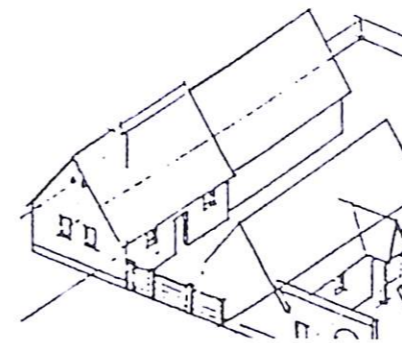

E, Településkarakter:

A karakterek vizsgálatához Meggyesi Tamás Magyarország hagyományos lakókörnyezeti kultúráinak tipológiája (Budapest, 1986) című könyvét vettem alapul.

A vizsgált épületek nagy része a külső négyszögön belül van, mivel a kronologikus térképen ez a terület a legrégebb óta lakott.

Két és három osztatú oldalhatáron álló lakóépületek:

A hazai környezet kultúrák archeotípusának tekinthető a két és három osztatú lakóház. A legősből és legegyszerűbb formája egy vagy két ablakos, egy menetes, tetőszerkezete a helyi építőanyagok, és az építési technika függvényében változhat. Falazott magas kerítés a jellemző de több helyen előkertes megoldással is találkozunk.

Cegléden a külső négyszögön belül csak elvétve találjuk meg ezt a típust, de a külső négyszögön kívül egyesével és csoportosan is megtaláljuk ezt a beépítést, úgy mint a Tömörkényi utcában, Kernács telepen, Méhész utcában...stb.

Tömörkényi u.

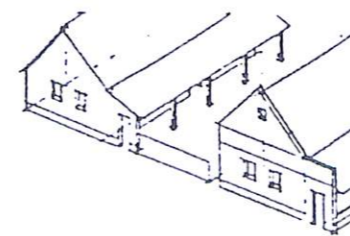

Kazinczy u.

Puskaporos u.

Toldott tornácos lakóépületek:

Az eres meghosszabbítása a tornác csírájának is tekinthető. Ennek fejlettebb és általánosan elterjedt változata az úgynevezett toldott tornác megjelenése, amikor az eredeti épülethez egy oszlopsor segítségével egy 1,5- 2 m széles fedett folyosót építenek. A toldott tornác tetősíkjának lejtése mindig enyhébb, mint az épületé. Az utca felől nézve ez az

eredetileg szimmetrikus kialakítású épület megjelenésében jelentős változást eredményez. Fontos funkcionális vívmány a kifutó tornác, vagyis az épület személybejáratának megjelenése a tornác és az utcai homlokzatsík metszésében. Az felől nézve a toldott tornác felborítja az épület hagyományosan szimmetrikus homlokzati arányait.

Cegléden számszerivel található meg ez a típus, különböző formákban.

Bajcsy- Zsilinszky u.

Teleki u.

Tömörkényi u.

Széchenyi u.

Tömörkényi u.

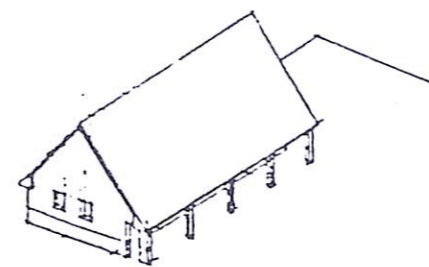
Bajcsy- Zsilinszky u.

Puskaporos u.

Széchenyi u.

Tornácos lakóépületek közös fedélszékkal:

A valódi tornác abban különbözik a toldott változattól, hogy a tornác az épület szerkezetének szerves részévé válik. Ez mindenképp az egységes fedélszékekben és ennek eredményeképpen az újra szimmetrikussá váló utcai oromfalban, valamint az eredetileg egyemenetes ház másfél menetessé válásában, vagyis az épület tömegének megnövekedésében nyilvánul meg.

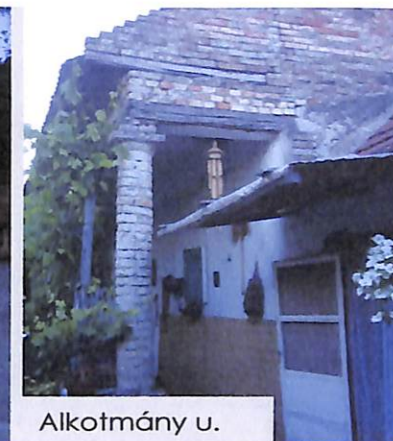
Ez a típus a külső négyszögön kívül jobban megtalálható, mint a belső területen.

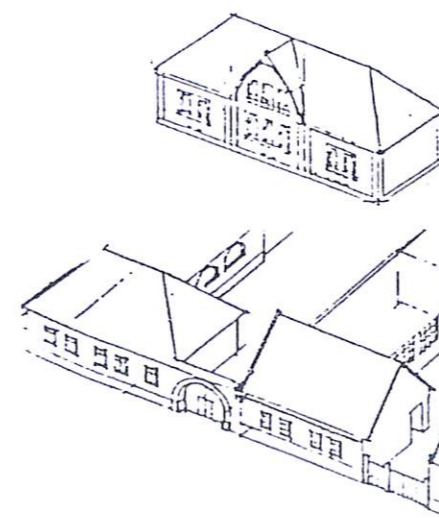
Kéz u.

Alkotmány u.

Alkotmány u.

Hajlított házak utcára néző oromfallal, hézagossá zártságú beépítésű hajlított házak:

Tipológiaiilag egy új fejlődési irány indul meg, hiszen az új épületszárnyak alaprajzilag és szerkezetileg is a régi hosszú házra merőlegesen kell állnia, tetőgerince pedig párhuzamos lesz az utca vonalával. E fejlődés mögött a 19. sz. második felében kibontakozó gazdasági fellendülés áll, amelyik a falvakban és a mezővárosokban egy lassú polgárosodási folyamatot indított el. A hézagossá zártságú beépítés már egyértelműen a falvak és mezővárosok polgárosodó rétegeinek lakásformáját, igényeit és ízlését tükrözi. Erre utal az a körülmény is, hogy innentől kezdve az eklektikus, romantikus vagy szecessziós homlokzatképzési stílus válik uralkodóvá. A polgárosodó igények kielégítését nagymértékben megkönnyíti, hogy az utcai front már két traktussal épül, lehetőséget adva

a nagyobb szobaméreteknek és a reprezentációnak. Miután a telek utca felőli frontja nem épül be egészen, a falazott kerítésből rendszerint legalább annyi marad meg, amennyi helyre szükség van a száraz és nedves bejáratot egyesítő nagykapu kialakításához.

Jellemzően a külső négyszög és a belső négyszög között találjuk meg ezt a típust Cegléd területén.

Ósz u.

Pesti u.

Eötvös tér

Eötvös tér

Pesti u.

Pesti u.

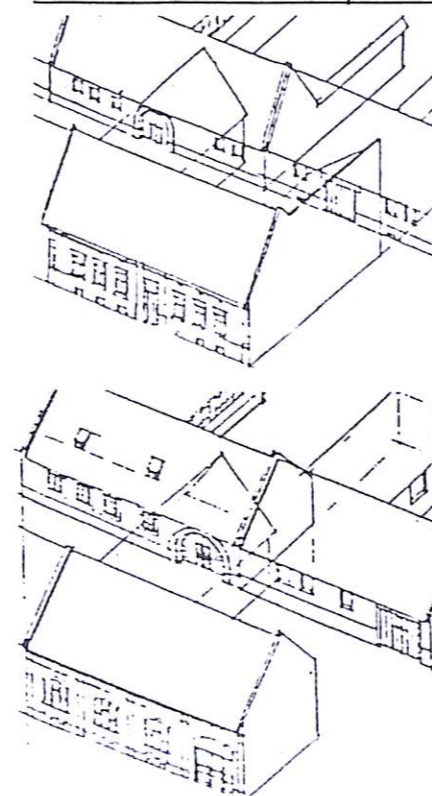

Batthyány u.

Eötvös tér

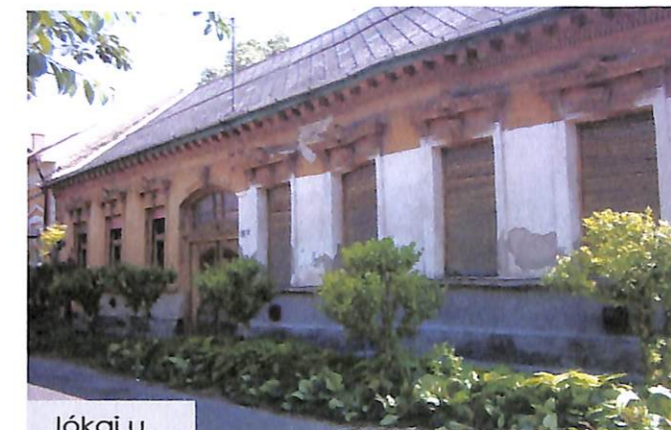
Zártsorú beépítésű hajlított házak középső kapuval, zártsorú beépítésű hajlított házak oldalsó kapuval:

A fejlődés utolsó állomása az utcai front végleges bezáródása, a zártsorú beépítés kialakulása. Első lépésben nem történik más, mint hogy az egyesített szárnyú kapu fölé is ugyanaz a tető kerül, mint amelyik az egész utcai frontot lefedi. Ez a művelet létrehozza a kapuáthajtót és ezzel a lakóház bejáratának és vele az alaprajz szervezésének lehetőségei is kitágulnak. Ennek ellenére a zártsorúan hajlított ház még sokáig megtartja azt az öröklött jellegzetességét, hogy a lakás bejárata az udvarról nyílik. Amikor a gazdálkodó életmóddal való szakítás véglegessé válik, nincsen szükség tovább a nagykapura és az átjáró gyalogos bejárattá szűkül. Ezzel megszületik a kisvárosi polgárház egyik prototípusa.

Teleki u.

Jókai u.

Batthyány u.

Népkör u.

Szabadság tér

Szabadság tér

Rákóczi u.

Rákóczi u.

Kossuth tér

Szabadság tér

Pesti u.

Kossuth F. u.

Ceglédi kapuzat:

A településkarakteréhez hozzátartozik a településre jellemző kapuzat. Többségük rangos ács- és kőművesmunka. A téglakerítéssel együtt valóságos erődöt képeztek. Magas téglá-, deszkakerítések, kapuk zárták el a tekintélyesebb gazdák portáit a kíváncsi tekintetek elől. Az alacsonyabb deszka-, léckerítés már a nyitottságra utal, ami a szegényebb társadalmi réteg jellemzője.

Móricz Zsigmond, amikor 1940-ben megfordult Cegléden, nem hagyhatta szó nélkül a kerítéseket, amelyek számára.

„Megállottam egy sarkon. Utcakereszteződés. Jobbra is balra végtelen hosszú útvonal egyforma házakkal és egyforma kerítésekkel. Ezeket a három méter magas deszkakerítéseket néztem...

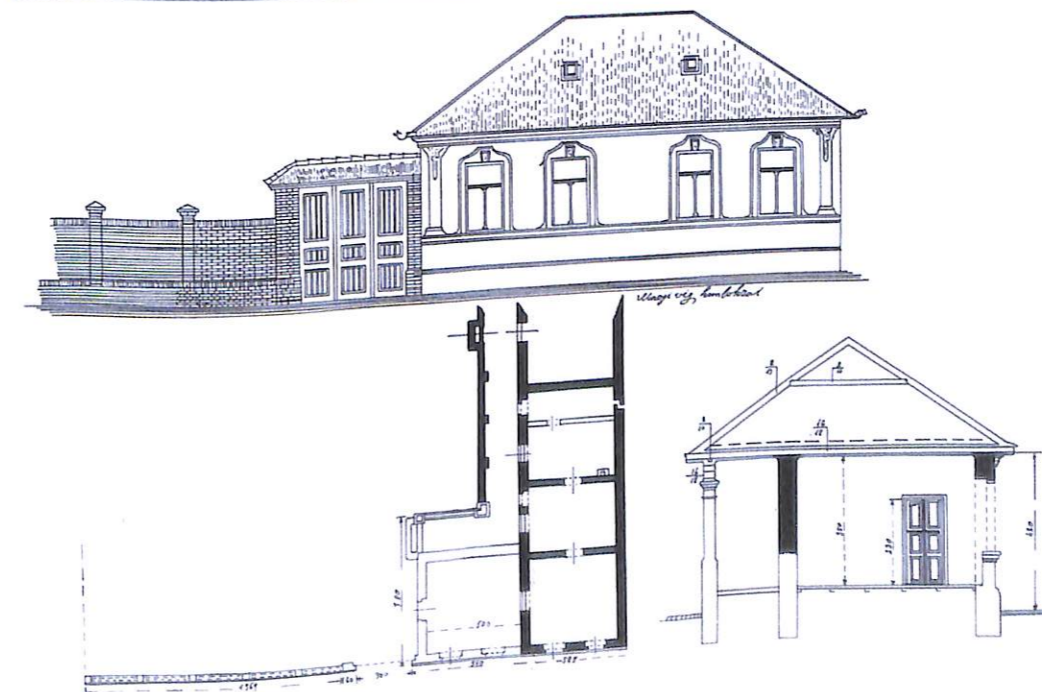
Volt a kerítések között vadonatúj is. Nem lehet érteni, hogy ma, amikor a deszka oly drága és nehezen kapható micsoda szenvedély kell, ahhoz hogy valaki mégis tudjon szerezni kerítésnek valót. A deszka asztalosmunkával van feldolgozva; a tökéletes alföldi kerítés olyan, mint a láda. Azon még egy résnek egy kiesett görcsnek sem szabad lenni, azokon senki a világon be ne leshessen ezekre az udvarokra...”

Archív

Archív

Fotók a kapuzatról:

Puskaaporos u.

Puskaaporos u.

Szép u.

Kéz u.

Batthyány u.

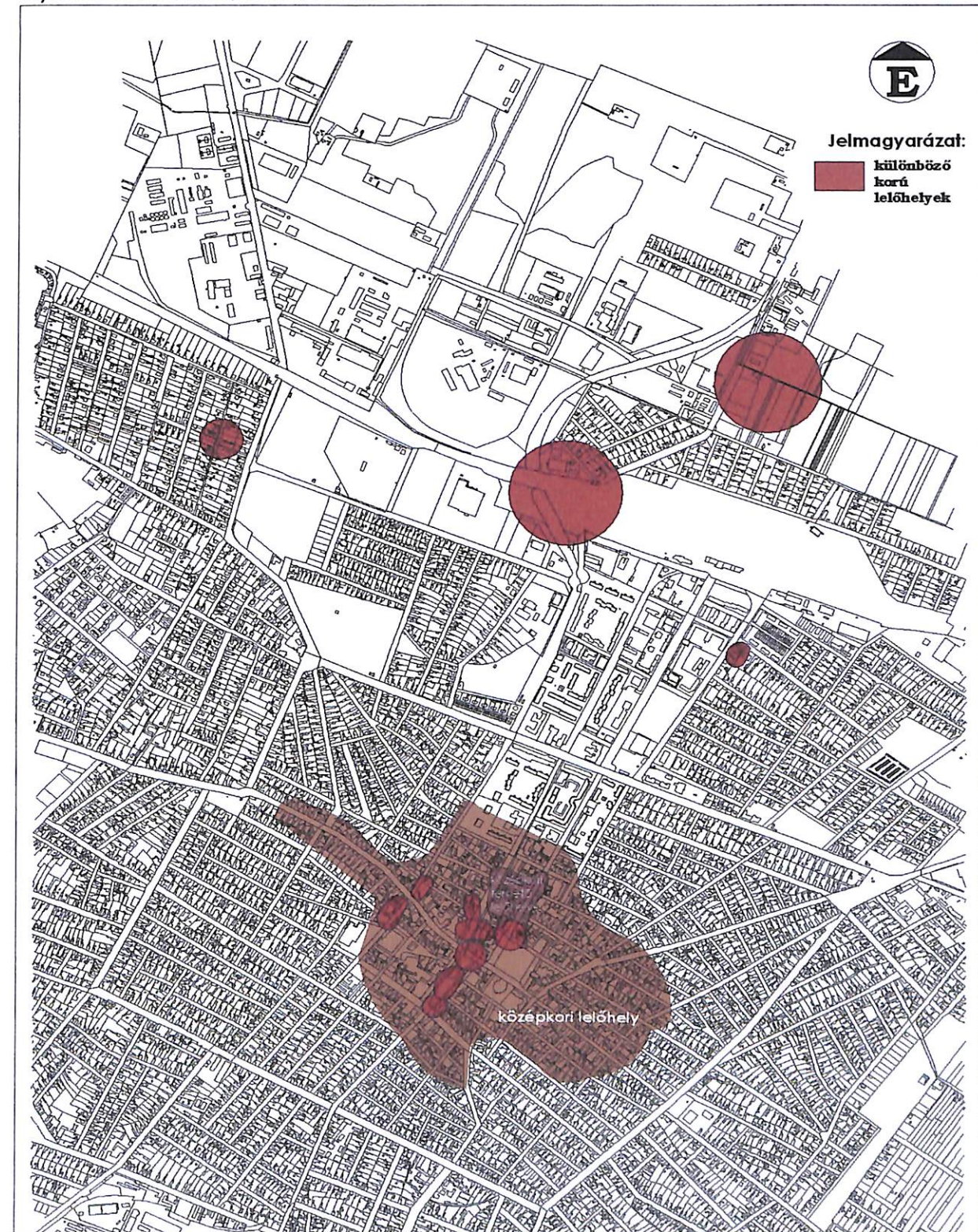
Puskaaporos u.

F, Védettségek:

Régészeti örökségvédelem:

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal a térképen látható régészeti lelőhelyeket tart nyilván. Ezen kívül található még régészeti örökség az Öregszőlőben- Tari Edit tanulmánya. A városban persze több száz leletanyag van melyeket nyilvántartásba, kell venni.

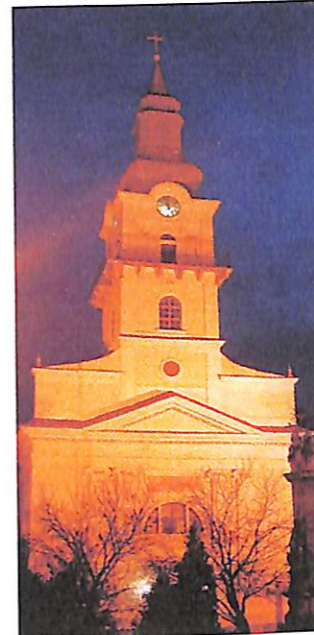

Művi értékvédelem

Országos művi értékvédelem

- Római Katolikus plébániatemplom, Kossuth tér (Hrsz:1;2/1)

Az 1332-1333-dik évi fized jegyzék "Seglar" néven már mint plébániát említi. A XIV. sz.-ban tudunk Szent Anna tiszteletére szentelt kápolnájáról, ami mellé Nagy Lajos anyja, Erzsébet királyné építtet a Szent Kereszt feltalálása tiszteletére „Csodás mívű” templomot. Ezt a klarisszák 1417-ben valószínűleg már javították, legalábbis erre enged következtetni az 1820-ban lebontott gerendáján talált évszám. A protestáns tanokat egy Balázs nevű pap kezdte el hirdetni, 1530 körül elfoglalják a templomot és az iskolát is. Nemsokára Szegedi Kis István Kálvin tanait hirdeti mindkettőben. Annak ellenére azonban, hogy a templomot a protestánsok birtokukba vették, a katolikusok nem mondtak le teljesen róla, 1718 és 1826-ban Althan püspök szabályos látogatást végzett benne. 1753. február 8-án a Helytartótanács rendelete a templomot visszaadta a katolikusoknak. Az apácák azonnal sekrestyét és két év múlva tornyot építettek hozzá, 1783-ban pedig restaurálták a Szent Anna templomot. A régi templomot 1822-ben bontották le és ez évben elkezdték a mai napig fenn álló templom építését Homályossy (Tunkel Ferenc) szolnoki kamarai építész tervei szerint. Az építkezés 1825-ig tartott, 1825. december 19.-én avatták fel, 1826. szeptember 19.-én került fel a kereszt a torony tetejére és következő hónapban felhúzták a harangokat. 1827-ben kezdik meg a belső berendezést, úgy hogy

augusztus 21.-én fel is szentelték a Szent Kereszt megtalálása tiszteletére. A belső berendezést 1830-ban fejezték be. Oltárát, rajta két angyal szobrával Dunaiszky Lőrinc készítette. Új orgonája Focht Károly pesti orgonakészítőtől való, 1837-ből. Eredetileg csak a templom szentélye volt kifestve, 1837-ben az egész templomot újra festette Donát Antal pesti festő. 1798 és 1870 közt a templomot javították, festették, új oltárokkal és képekkel látták el. Rá néhány évre megtörténik a templom szentélyének modern burkolása. 1904-ben megújítják az oltárokat, 1910-ben bevezetik a villanyvilágítást. 1916-ban régi harangjait és az orgona ónsípjait elviszik hadi célokra. 1921- be kigyullad, de még idejében eloltják. 1928-ban 217 centiméterrel kibővítik a kórusát. 1930-ban befedik az épületet vörös palával.

1931-ben két új gyóntatószéket helyeznek bele. 1944-45-ben megsérül. A károkat kijavítják, tornyára új, az előzőnél egyszerűbb sisak kerül. 1955-ben újrafestik az egész templombelsőt. Jellege szerint szabadon álló homlokzati középtornyos, klasszicista épület.

Külső jellemzői: Egyetlen, homlokzat fölött ülő toronnyal. A függőleges irányba

három részre osztott homlokzat szélesebb középső szakaszán levő timpanonos főkaput és a fölette levő félkör ablakot két-két ión fejezető falpillérrel szegett és timpanonnal lezárt, nagy egységes keret fogja össze. A timpanon az épület körbefutó főpárkányán ül és díszíti egyben a teljes homlokzatot felül lezáró sima attikát is. A homlokzat két oldalsó, keskenyebb szakasza sima. Az attika felett ülő széles tornyon vörös márvány konzolokon körbefutó tűzmegfigyelő erkély, a toronynak mind a négy oldalán kivezető ajtókkal. A tornyot felül óra és órapárkányos új sátoztető zárja le. A két oldal homlokzaton a torony szélességének megfelelően egy-egy sima fal sáv után három- három tükrös tagolás következik, a tükrök felső részében egy-egy félkör ablakkal. A hajónál keskenyebb félkörös lezárású szent éj beugrásához mindkét oldalon sekrestyeépítmény csatlakozik.

Belső jellemzői: a főbejáraton keresztül a csehsüveg boltozatos torony aljába jutunk, ettől balra kápolnafülke, jobbra torony feljáró van. A csehsüveg boltozatos hajót mélyen benyúló, tagolt falpillérek osztják három boltszakaszra. Az ablakok hármastagozású, körbefutó, golyvázott párkányra támaszkodnak. A hajó nyugati végén karzat. A szentélynegyszög után negyedkupolával fedett szentély következik. A belsejt 1955-ben festették újra. Mk: 43, 42, 40, 3, 3095, 287, 285, 283/5, 261, 257, 227, 64.

- Református templom, Szabadság tér (Hrsz: 47)

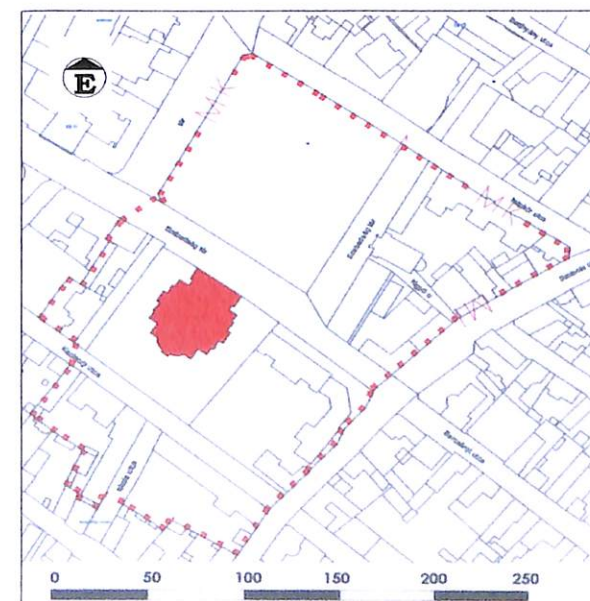
A protestáns vallás elterjedésekor, 1530 körül foglalják el a protestánsok a katolikusok templomát, amelyet a Helytartótanács 1753. február 8-án kiadott rendelete ad vissza újra a katolikusoknak. Ettől kezdve a protestánsok az iskolában és temetőben tartanak istentiszteletet, addig, amíg a régi templom

1857-ben

Napjainkban

helyett kapott telken, 1754 végén felépül az új református templom. 1762-ben a templomtól 7 öl távolságra egy kőtornyot építenek, amelyet a templom kibővítése céljából 1792-ben összeépítenek a templommal. 1834. május 29-én ez a templom a lelkészkarral és iskolával együtt leég, és a helyén építik fel 1836 és 1857 között az új templomot Hild József tervei szerint. Belső berendezése 1871-ben készült el. Ekkor szentelik fel a mainál egyszerűbb formákat mutató templomot: a négy ión oszlopos kapucsarnok mögötti síkban két egyszerű klasszicista, háromszögű ormokban végződő és sátozott fedett torony épül. Dob nélküli kupoláját ekkor sátozott fedi. 1895-1896-ban átépül a templom Balázs Ernő pesti építész tervei szerint: a toronyra újabb hatszögű emelete és lámpásos vörösréz kupolákat helyeznek, az órák feljebb kerülnek, a főpárkányt átvágják és az addig sima falfelületet kváderessé alakítják. A lapos ívű kupolát dobra emelik. A kupola 1936-ban leég, ekkor Benedek Frigyes építész tervei szerint új, egyszerű, de magasabb vonalú, vörösrézzel fedett, lámpásos kupolával cserélik ki. Ekkor nyeri a dob is újabb, klasszicizáló kiképzését. A második világháború során a templomi lövegbelövésektől több helyen megsérült, ezeket és korábbi sérüléseket az 1968-1970-es majd az 1990-es években kijavították. 2002 májusától egy új elektronikus hangversenyorgonával gazdagodott a templom. Így a templom 2005-ben, tökéletes állapotban mutatja magát. Jellege szerint szabadon álló, kéttornyos, klasszicista templom, melyet átépítettek.

A nagytemplom 1952 óta műemlék.

Külső jellemzői: Kéttornyos főhomlokzatán a tornyok között előre ugró négy ión oszlopos, timpanonos porticus, a timpanon alatti képszéken felírással. Az oszlopok mögött az oszlopközöknek megfelelően, három egyforma nagyságú és kiképzésű ajtó vezet a belső térbe, felettük egy-egy négyszögletes nyílással.

A timpanon mögötti, tojásdad alakú kupola dobot lizénák tagolják, minden második szakaszban egy-egy félkörös ablakkal. Magasra emelkedő, vörösrézrel fedett kupolájának tetején hat oszlopon álló lanterna. A tornyoknak az épületen körbefutó főpárkány alatti szakaszán egy-egy kagylós

lezárású fülke fölött egy-egy négy szögletes ablak van. A fal felület rusztikázott. A főpárkány felett a tornyokon bábos korlát fut körbe, ennek sarokpillérjeire támaszkodnak a torony teljes második szakaszán végig futó lapos sarokpillérek. A pillérek közötti, félkörös záróköves ablakkal és órával kitöltött teret háromszögű orompárkány zárja le. E fölött újabb, sarkain baluszter bábúkkal díszített mellvéd és egy nyolcszögletes, keskenyebb toronyszakasz következik, lanternás kupolafedéssel. A két egyforma kiképzésű oldalhomlokzat a templom centrális elrendezésének megfelelően az épület négyszögletes magjából, annál valamivel alacsonyabban előre ugrik, és három részre

tagozódik. Az oldalsó keskeny részek simák, míg a közepét két fal pillértől tartott timpanon foglalja egységes keretbe. Ezen a kereten belül helyezkedik el a még előrébb ugró timpanonos kapubejárat, ez utóbbi mellett két oldalt el a még előrébb ugró timpanonos kapubejárat tetejéig terjedő félkör egy-egy ablak s a nagy timpanon alatt a kapubejárat tetejéig terjedő félkörös ablak. A hátsó homlokzaton a középület kiemelkedő keresztszárhoz félkörös apszis csatlakozik, közepén négyszögletes ajtóval és mellette két ablakkal. Fölöttük három keskeny falpillérrel szegett vaknyílás a keresztszára melletti két oldalsó falszakasz sima.

Belső jellemzői:

A görögkereszt alaprajzú belső tér felett csegelyes kupola, a dob négy oldalán egy-egy ablakkal. A keresztnek kupola alatti téren kívül eső száraiiba négy-négy sima oszloppal tartott karzatban, kivéve a déli oldalt, ahol a kereszt szárához félköríves apszis csatlakozik. A keresztszárakat és az apszis kiinduló pontjait sima, egyszerű, erősen előreugró pilaszterek szegélyezik. Mk:48, 29, 33/1, 37, 46, 62, 60, 59, 52, 58.

- Szentháromság szobor, Kossuth Lajos tér (Hrsz:2/1)

Szobor, barokk, 18. sz. vége, renoválva 1896-ban.

1790 körül készült. Hatszögű oszlop három oldalához három tagolású, volutás pillér csatlakozik, mindegyiken egy-egy szoboralakkal. A figurák a hatszögű oszlopnak támaszkodnak, amelynek erősen kiugró párkánnyal lezárt tetején földgömbön elhelyezett Szentháromság szoborcsoport látható. Az egész Szentháromság oszlop kétlépcsős talapzaton áll. A renoválás évszámát feltüntető tábla eltűnt róla.

- Műemléki jelentőségű terület:

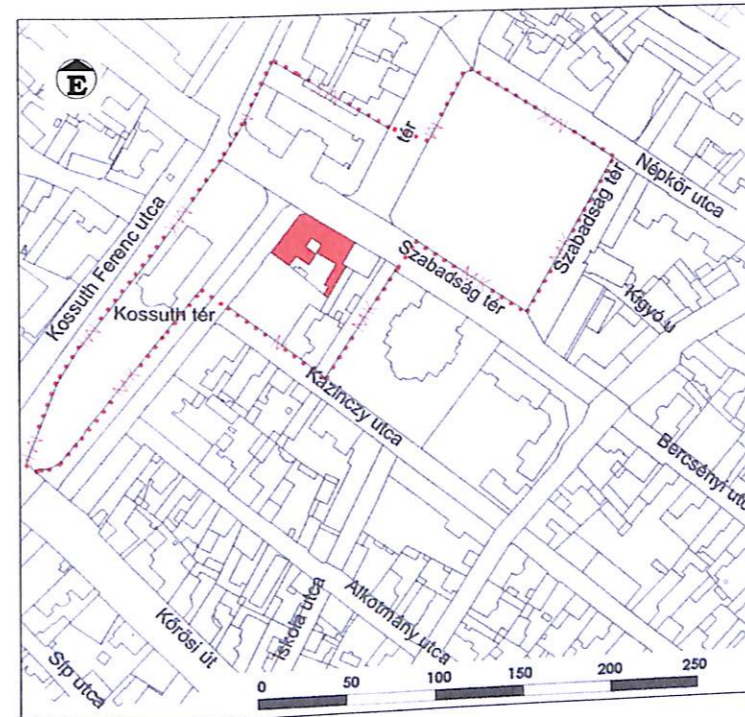
Az 1982-ben kijelölt védett műemléki jelentőségű terület határai: Teleki u.- Puszkaporos u.- Szolnoki út- Szív u.- Arany J. u.- Kőrösi út- Dózsa Gy. út- Felház u.- Damjanich u.- Szent Imre Herceg u.

Az 1982-ben kijelölt védett műemléki jelentőségű terület- Cegléd belső négyszöge- a középkori városmag vélt területével azonos. A középkori városszerkezetből azonban mindössze a katolikus templom helye és az előtte kialakult piactér maradt. A belső négyszög utca- tér rendszere az elmúlt 200 év városrendezésének eredménye. A város legfontosabb középületei, műemlékei, terei, a 19. sz. végén, Gubody Ferenc polgármestersége alatt valósultak meg. Az 1834-es nagy tűzvész jelentős városrendezési beavatkozásokat tett lehetővé. A 19. sz. közepének térképei szerint-, amikor még sem, a Kossuth tér sem a Szabadság tér mai formájában nem létezett- a városias mag az Eötvös tér környezetében a mai Pesti út- Kossuth Ferenc utca- Rákóczi út mentén és a Református nagytemplom körül alakult ki először. A Szabadság tér, az Evangélikus templom együttese a század végén és a 20. sz. elején valósult meg. Cegléd műemléki, városi arculata 150 éves.

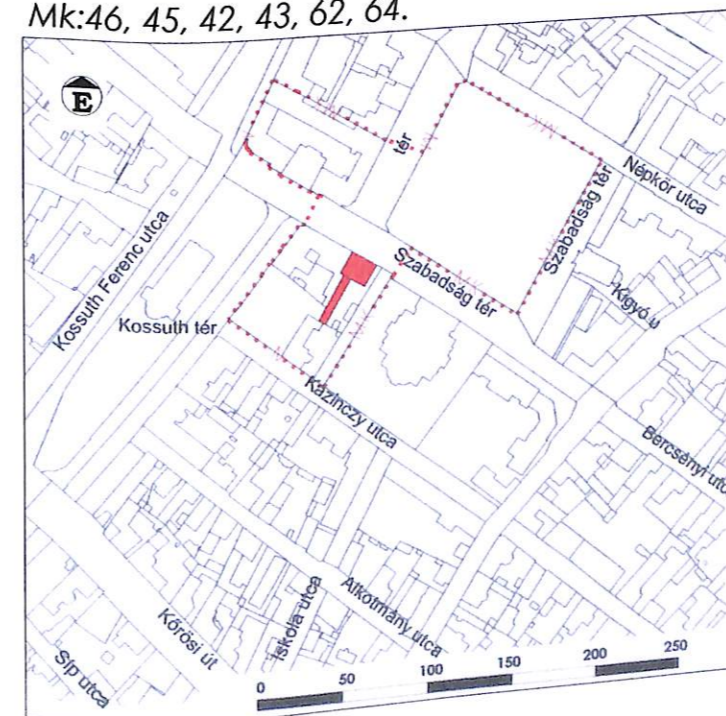

- Lakóház, Kossuth Lajos tér 10-10/A, Szabadság tér 1, 1/A (Hrsz:43)
Lakóház, 19. sz. vége, eklektikus. Üzletek.

Mk: 44, 42, 1, 64, 62.

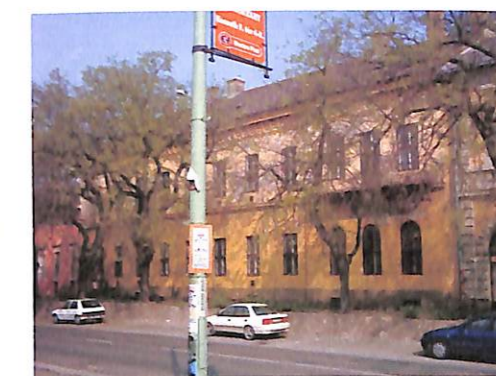
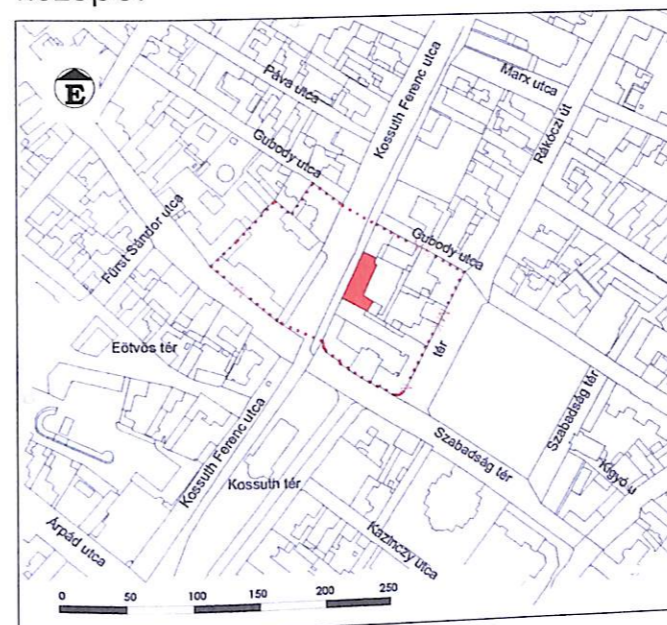

- Lakóház, Szabadság tér 8. (Hrsz: 44)
Lakóház, eklektikus, 19. sz. vége.
Mk:46, 45, 42, 43, 62, 64.

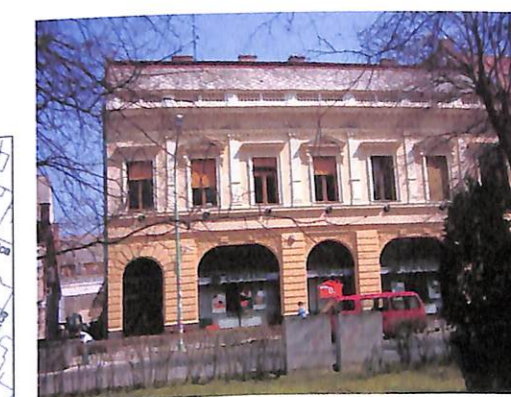
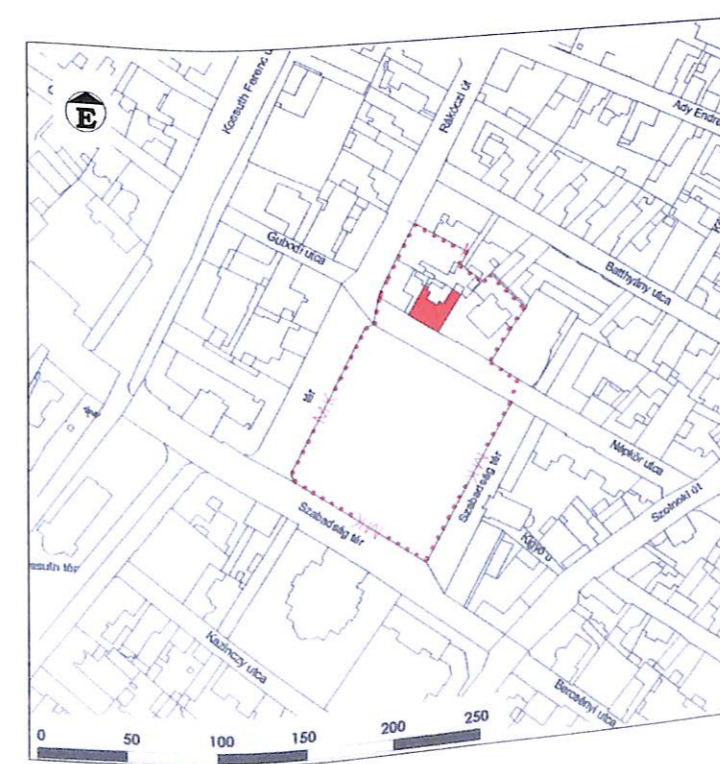

- Lakóház, Kossuth Ferenc u. 1. (Hrsz: 66)
Helyőrségi fegyveres erők klubja, egykori lakóház, romantikus, 19. sz. közepe.

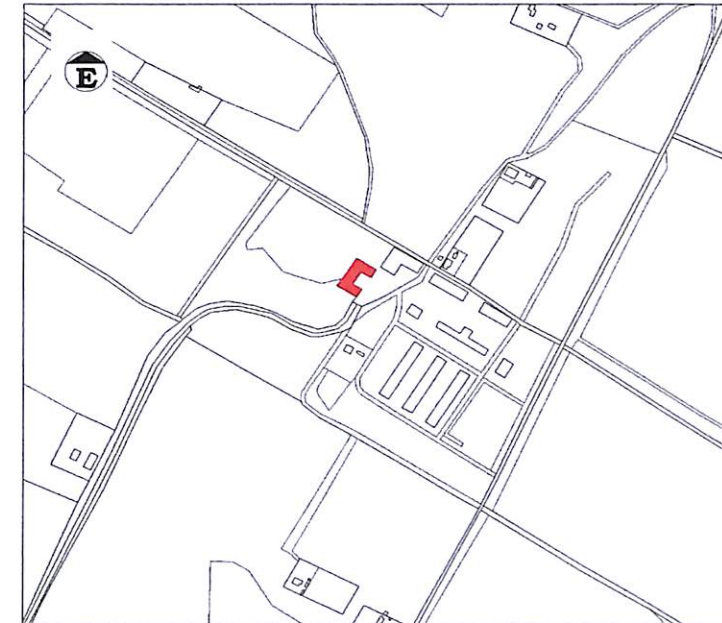
Mk: 67/1, 67/2, 68, 65, 64, 227, 225.

- Lakóház, Szabadság tér 8. (Hrsz: 86)
Lakóház, eklektikus, 19. sz. vége
Mk: 81, 82, 87, 62.

- Állami tangazdasági iroda, volt Kishartyán- kúria, Szőkehalompuszta (Hrsz:0950) kora romantikus, 1835. Tervezte:Hild József
Jellege szerint szabadon álló, U alakú, földszintes, romantikus lakóház.
Külseje neogótikus elemekkel díszített épület. Kert felőli homlokzata középrizalitos, 2+2+5+2+2 tengelyes. A középrizalit öt tengelyét csúcsíves lezáródású nyílások képezik, az ablakeretek profilja éppúgy lefut a lábazati párkányig, mint a középső ajtóé, a csúcsívek vállait keskeny párkány köti össze egymással. A középrizalit előtt ötlépcsős feljárat. Az oldalszárnyakon elhelyezett gótikus profilozású ablakok szemöldöke tompaszögben törik, ugyanilyenek az épület többi homlokzatain lévő ablakok is. Az oldalhomlokzatokat öt-öt ablaktengelyesek. Az épületnek a gazdasági udvar felé eső része U alakú, a oldalszárnyak végein két-két tengely, az oldalszárnyak között pedig négy tengely.
Belseje erősen megváltozott. Eredetileg kétraktusos volt, a rizalit mögött nagyteremmel.

Helyi védettség alatt álló művi értékek:
Cegléd Város Önkormányzata 18/1997. (VII. 18) sz. alatti rendelettel alkotott a helyi jelentőségű értékek védelméről.

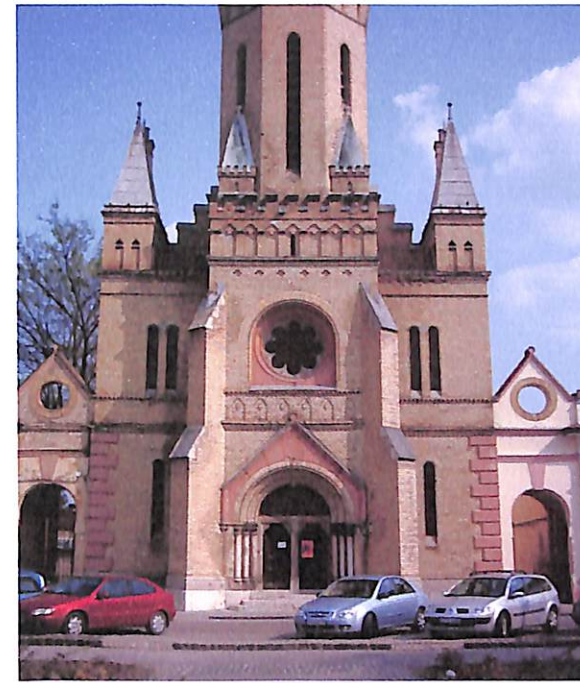
Védett épület névsora	Helyrajzszám	Cím
Szabadság tér evangélikus templom-együttes bazársorral, neogótikus, eklektikus-1896	52, 56, 60	Szabadság tér 5.
Református Általános Iskola	48	Szabadság tér 4.
Szabadság tér- bazársor	46	Szabadság tér 3.
Városháza, eklektikus, középrizalitos-1891-93	64	Kossuth tér 1.
Budapest Bank épülete	79	Rákóczi út 2.
Kossuth tér- üzletházak	42, 43	Kossuth tér 9., 10.
Művelődési Központ Színház-eklektikus 1927	294/2	Kossuth tér 5/a.
Kossuth tér- r.k. paplak – barokk, XVIII. sz.	261	Kossuth tér 3.
Bíróság- eklektikus, XIX. sz.	257	Kossuth tér 2.
Szív u. Bercsényi u. sarok	3560	Bercsényi u. 1
Szív u.- Kazinczy u. sarok	3556	Kazinczy u. 7.
Kazinczy u.- általános iskola	29	Iskola u. 2.
Kazinczy u.- református parókia	33/1	Kazinczy u. 5.
Pesti út- általános iskola	227, 231	Pesti út 2. és 4.
Eötvös tér épületegyüttese	250, 251, 254, 255, 262, 263	Eötvös tér 1., 2., 3., 4., 6., 6/a.,
Volt zsinagóga	479	Damjanich u. 3.
Hunyadi u.- Zsinagóga melletti épület	478	Hunyadi u. 24.
Hunyadi u.	399	Hunyadi u. 23.
Dorottya u.- Hunyadi u. sarok	468	Dorottya u. 5
Rákóczi u. 4.	78	Rákóczi út 4.
Rákóczi út- Kossuth Múzeum-szecessziós, XIX. sz.	74	Múzeum u. 5.
Rákóczi út- Teleki út sarok	2745	Teleki út 14.
Rákóczi út 23.(Veér- ház)	2757/9	Rákóczi út 23
Gyermekkönyvtár	228	Gubody u. 15.
Posta	225	Kossuth F. u. 2.
Vasbolt	223	Kossuth F. u. 4.
Kossuth F. u.- Borgazdaság szecessziós épülete		Kossuth F.u.5.(csak a pince feletti épület)
Pesti út- Tüdőgondozó	71	Gubody u. 3/a
	488	

Pesti út 31-39.sz. épületegyüttese	454, 453, 449, 445	Pesti út 31-39.
Rákóczi út - szálloda	82	Rákóczi út 1.
Népkör u.- általános iskola	58	Népkör u. 1.
Árpád u.- Kút u. sarok	296	Kút u. 1.
Selyem u.- református parókia	305	Selyem u. 6.
Selyem u.- Felház u. sarok	304	selyem u. 6/a.
Páva- Dreher nagyker. Raktár	204	Páva u. 10.
Selyem u. 3	246	Fürst Sándor utca
Selyem u. 1	247	Selyem u. 1.
Pesti út 7.	240	Pesti út 7.
Batthyány u. 16	125	Batthyány u. 16
Dózsa Gy. u. 9.	3121	Dózsa Gy.u.9.
Dózsa Gy.u.7.	3122	Dózsa Gy. u. 7.
Ősz u. 4.	3525	Ősz u. 4.
Ősz u. 3.	3529	Ősz u.3.
Alkotmány u. 30. kerítéssel együtt	3523	Alkotmány u. 30.
Déli u.- Mizsei út sarok általános iskola	7057	Déli u. 23.
Bajza u. 2	8480	Bajza u. 2/a
Széchenyi út- Nagykátai út Református Öregtemető, Kripta épületei	1189	kivéve a romos és átalakított, ahol az eredeti állapot nem állapítható meg
Vasútállomás- eklektikus, 1847	1604-4	Kölcsey tér 1.
Kossuth L. Gimnázium	2015	Rákóczi út 40.
Puskaporos - Ady E. u. sarok, Puskaporos utcai homlokzat	131	Puskaporos u.6.
Bezerédi u. (Dobos ház) 7.sz.	7347/2	Bezerédi u.7.
Felház u. Bocskai u. sarok épület		Felház u. 44.
József A. u. 5.	206	József A.u.5.
József a. u. 14.	194	József A.u.14.
Városi Televízió épülete (volt Gombos - villa)		Teleki u. 12.
Római Katolikus Kápolna	2956	Széchenyi út 87.
Kálvária Temető	2478	10 db sárgatéglából készült kripta épület
Református kistemető	2583	4 db sárgatéglából épült kripta épület
Batthyány u. 3.	85	Batthyány u.3.

Fotók a helyi védett épületek egy részéről:

Evangélikus templom bejárata

József A.u.14.

Szabadság tér bazársora (HRSZ: 56)

Bíróság épülete

Kossuth tér- R.K. paplak

Pesti út általános iskola

Eötvös tér épületegyüttese

Eötvös tér épületegyüttese

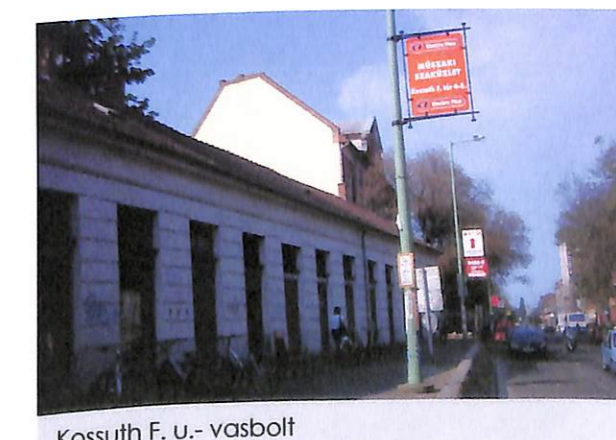
Kossuth F. u. Borgazdaság

Pesti út- Tüdőgondozó

Szabadság tér- bazársor (46.HRSZ.)

Kossuth F. u.- vasbolt

Budapest Bank épülete- Rákóczi u.

Kossuth Múzeum- Rákóczi u.

Volt Gombos- villa- Teleki u.

Bercsényi u.- Szív u. sarok

Batthyány u. 16.

Batthyány u. 3.

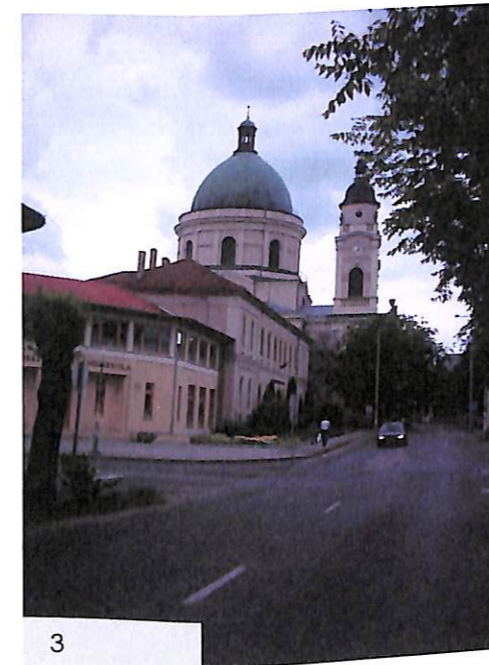
Jellegzetes rálátások:

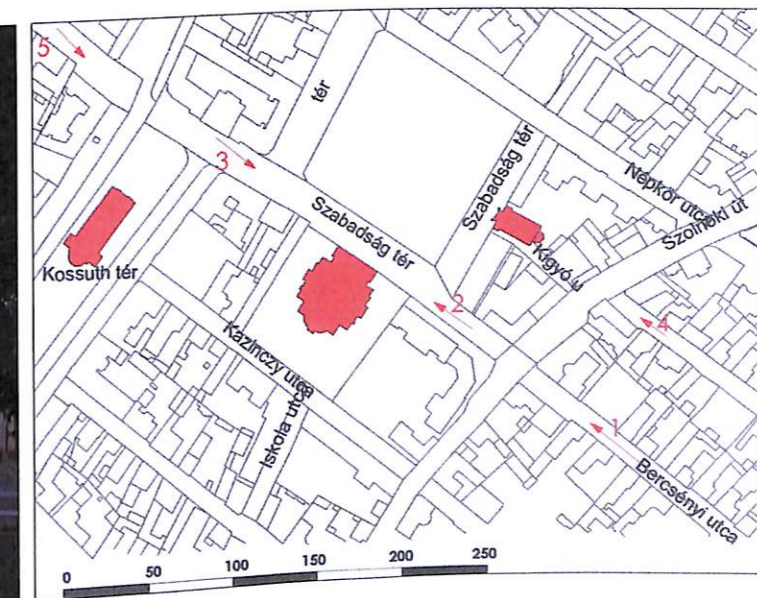
1

2

3

4

5

Fontos, hogy a rálátást ne akadályozza semmiféle beépítés.

Védett természeti értékek:

Legjelentősebb védett területek:

- Ceglédi-rét Természetvédelmi Terület (országos védettségű terület)

A ceglédi pókbangós rétet a környezetvédelmi és vízgazdálkodási miniszter a 7/1990. (IV.23.) KVM számú rendelettel nyilvánította védetté. A miniszteri rendelet a Magyar Közlöny 1990. évi 35. számában, majd a KVM értesítő 1990. május 29-ei számában jelent meg.

Törzskönyvi száma: 218/TT/90. Kiterjedése: 17, 4 hektár

A ceglédi pókbangós rét (Csíkos- szél) az Örkényi út és a Gerje (csíkos) patak melletti terület, ahol az ősgyepen-, amelyet rendszeresen elöntött a Gerje vize- ideális feltétel alakultak ki egyes orchidea- fajok számára. Itt található a fokozottan védett pókbangó legjelentősebb hazai állománya, amelynek maximális egyedszáma a közelmúltban megközelítette az 5000 fövet. A poloskaszagú kosbor állománya is számottevő. Az agárkosbor mellett korábban megfigyelték itt a mocsári kardvirágot, a vitézkosbort és a füleskosbort is. Megfigyelték a térségben a gyurgyalag, a szalakóta, a kékvércse és a gólyatöcs fészkelését is.

- Ceglédi Szikes – tavak TT (helyi védettségű terület)

A védett terület kialakítása a Pest megyei Tanács 1/1990. (I.15.) számú rendeletével történt meg.

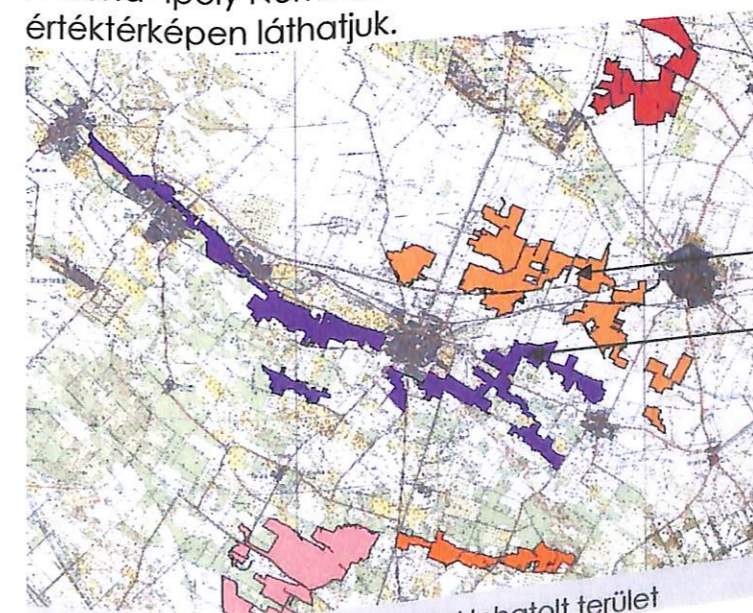
Törzskönyvi száma: 12/84/TT/90. Kiterjedése: 40 hektár

Természetvédelmi hatóság: a területileg illetékes Polgármesteri Hivatal

Változatos, sok védett, nem gyakori növényfajt tartalmazó sziki és mocsári növényzet, ehhez kapcsolódó gazdag faunával.

Védett fák:

Nagykőrösi út fasora- 26 db platán, Hattyú utca- 6 db fehér fűz, Bocskai utca – papíreper, Huszár utca- papíreper, Eötvös tér harangozóház- 3 db mogyoró Pesti út - 2 db vadgesztenye, Bedeszél- albizia, Bem utca- 16 db csertölgy, Teleki utca 20 db japánakác, Ref. nagytemplom kertje- 2 db törökmogyoró, Béke tér- öreg fehér fűz, Borz utca- fügebokor, Dugovics utca- lilaakác, Római katolikus plébánia- közösséges mogyoró, Református egyházközség- törökmogyoró, Rákóczi úti ostorfák- 339+59 db ostorfa, Szent Imre herceg út- kocsányostölgy, Vasút állomás- 2db magnólia, 2db óriáspatán, 1 db fűzfa, 12 db hársfa, Széchenyi út- gránátalma, Rákóczi út- 2 db közösséges mogyoró Gyümölcs- és Dísnövénykutató Int.- hársok, tölgyek, platánok, judásj fák, cserjék A Duna- Ipoly Nemzeti Park által lehatárolt „természeti területeket az értéktérképen láthatjuk.

Duna- Ipoly Nemzeti Park által lehatárolt terület

Alapi kaszálórétek

Gerje mente

G,Hagyományok:

Az 1996 óta megrendezésre kerülő Kossuth Toborzó Kossuth Lajos 1848. szeptember 24-én, a ceglédi piacon elmondott híres toborzóbeszédének állít emléket. A többnapos rendezvénysorozatra az ország legkülönbözőbb helyéről érkező kézművesek kirakódó vására, színpadi előadások, fúvószenekarok fesztiválja, borrendek felvonulása teremtenek színpompás nyüzsgést Cegléd város főterén, a Szabadság téren és a város utcáin. Ugyancsak erre az alkalomra meghívást kapnak Cegléd testvérvárosai is.

Részlet a Kossuth ünnepség megnyitójából

A 2003-ban indult hagyományteremtő kulturális fesztivál-, amely június harmadik hétvégéjén kerül megrendezésre- szórakoztató programokkal várja az érdeklődőket a város több pontján. A rendezvény célja Cegléd és térségének kulturális bemutatkozása a Ceglédről elszármaztatott népszerű művészek vendégszereplésével, valamint tánccsoportok, zenekarok fellépése is szerepel a programba.

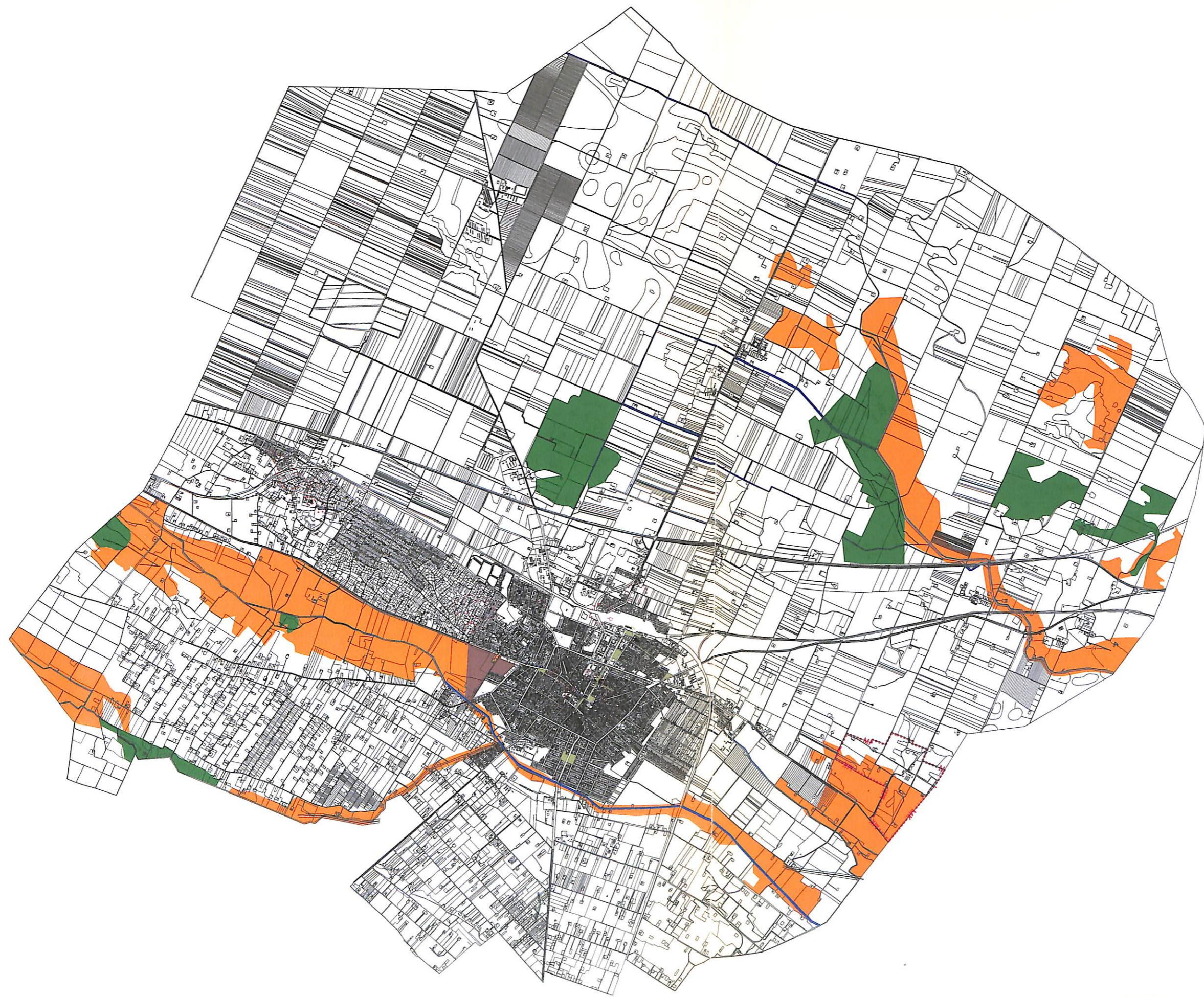
Az 2003-ban ugyancsak hagyományteremtő céllal került megrendezésre az első levesfesztivál, amely 2006-ban gasztronómiai bemutatóval bővülve ismét szerepel a programba. A térség zenei élete páratlan, kiemelkedő szerepet játszik Cegléd kultúrájában. Virágzik a dzsesszmuzsika, 2006-ban 13. alkalommal köszönheti a közönség a Nemzetközi Dobos és Ütős Gála koncertet Cegléden.

Nemzetközi hírű a Kossuth Lajos Gimnázium lánykara, amely számos díj tulajdonosa. Rendszeresen felcsendül hangjuk a Magyar Rádióban.

A Kossuth Gimnázium leánykara

A Nemzetközi Dobos és Ütős Gála szenegáli résztvevője

Táji értékvédelem:

- ex-lege természeti terület
- természeti terület (orsz.)
- ökológiai hálózat (orsz.)
- Értékes fasor, park

Országos művi értékvédelem:

- ⋯M3⋯ műemléki jelentőségű terület
- ⋯MK⋯ műemléki környezet
- ⋯R⋯ régészeti terület
- műemlék

Helyi művi értékvédelem:

- műemlék

Fejlesztés korlátja:

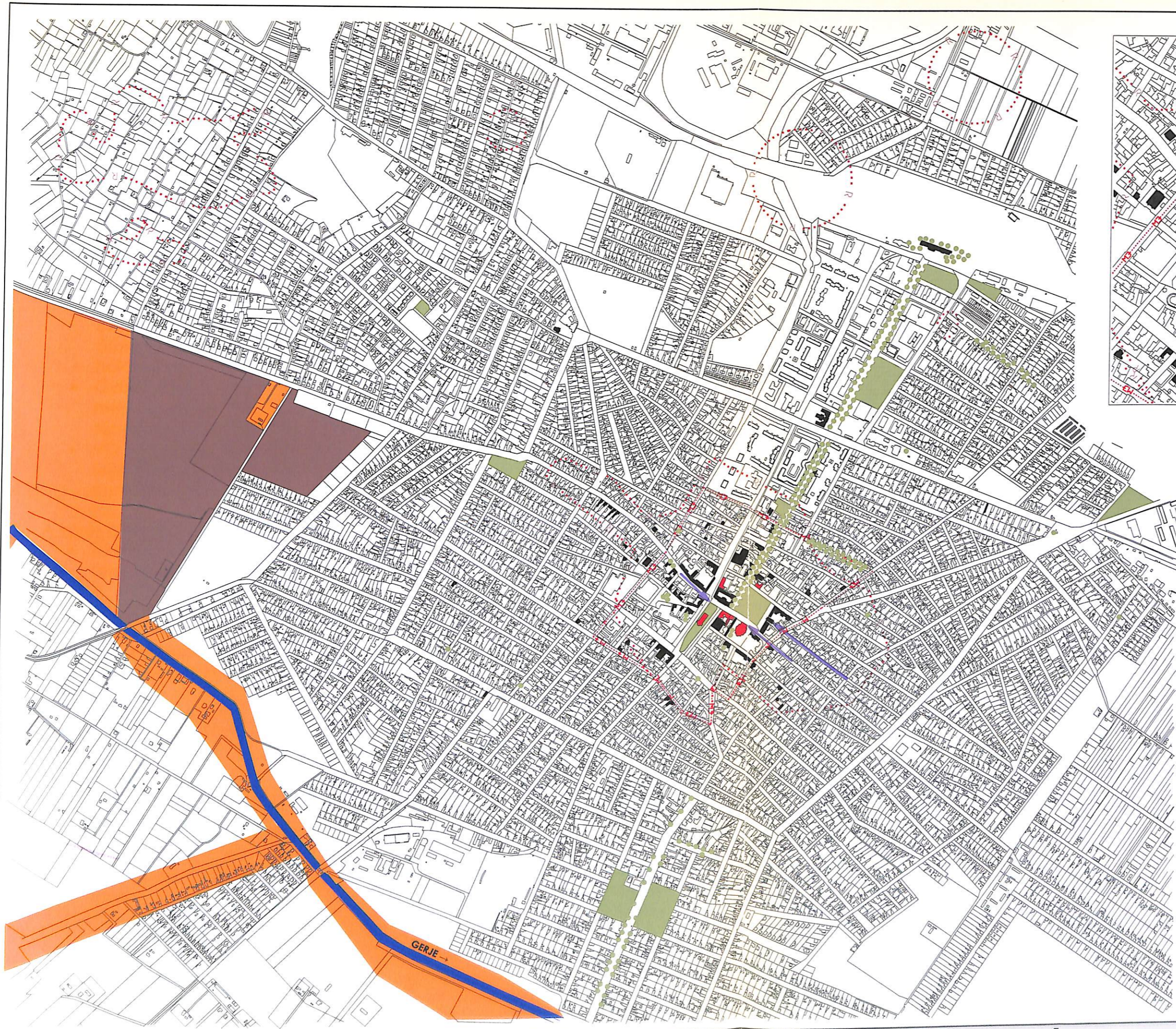
- ← rálátás

Cegléd Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány

Konzulens: Holényi Magdolna, Schwarzuk Ágnes
Készítette: Mess Gabriella

Értéktérkép- bel- és külterület

SZIE-YMMFK

Jelmagyarázat:

Táji értékvédelem:

- ex-lege természeti terület
- természeti terület (orsz.)
- ökológiai hálózat (orsz.)
- Értékes fásor, park

Országos művi értékvédelem:

- ⋯ műemléki jelentőségű terület
- ⋯MK⋯ műemléki környezet
- ⋯ régészeti terület
- műemlék

Helyi művi értékvédelem:

- műemlék

Fejlesztés korlátja:

- ← rálátás

Cegléd Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány

Konzulens: Holényi Magdolna, Schwarzuk Ágnes
Készítette: Mess Gabriella

Értéktérkép- központi terület

SZIE-YMMFK

II.+III. Változtatási szándék+hatáselemzés

A, Településhálózati és tájhasználati változás:

Országos és regionális közlekedési kapcsolatok:

- A 4. számú főút autópályává alakítása, mely a város úthálózatára is jelentős hatással lesz. Várhatóan tovább fog csökkenni a kelet- nyugat irányú átmenő forgalom nagysága. Az út paramétereit tekintve megfelelnek az átépítésnek így további szélesítésre nincs szükség. Az út nyomvonala megfelelő távolságban húzódik a beépített területektől, illetve a védett természeti területeket sem károsítja (egy helyütt érint, ex-lege természeti területet, egy másik területen, egy rövid szakaszon átmegy, illetve a Krakkó vízgazdálkodási területéből fakadó ökológiai hálózaton)
- Gyorsforgalmi utak a térségben, melynek nyomvonala nem jelenik meg a szerkezeti tervben, ugyanakkor jelentőségük nagy, hogy a térséget jobban bekapcsolná az ország kapcsolatrendszerébe.
- VO vasútvonal megépítése az országos és nemzetközi vasúthálózatok fejlesztése miatt, hogy elősegítse Budapest tehermentesítését, illetve a tranzitforgalom lebonyolítását.

A város belterületi úthálózatának fejlesztése:

- Elkerülő gyűrű a város körül, melynek megépítése szükségszerű mivel a település kinőtte a városközpontot elkerülő belső „gyűrűt” képező utat. A különböző településrészekben eltérő mértékben, de megnőtt az átmenő forgalom, és ebből adódóan a környezetterhelés. Ez alkalmas az átmenő forgalom teljes mértékű levezetésére, valamint a célforgalom döntő hányadának lebonyolítására. Az elkerülő út beépítésre nem szánt területen húzódik kellően távol a beépített részekről. Az út nem képez gyűrűt a város körül csak keleti irányba, kerüli el a várost. A tervezett nyomvonal hossza és iránya elegendő az átmenő forgalom elvezetésére mivel, mint a kelet- nyugat, mint az észak- dél irányú közlekedésre lehetőséget ad. A nyomvonal kijelölése szerencsésnek mondható, mivel három helyen halad át ökológiai hálózaton, olyan helyeken ahol a legkevésbé terheli a környezetet. A terhelés csökkentésének érdekében védőfásítás történik. Lényegében a város csak az előnyeit tudja majd érezni, mivel a beépítésre szánt területekre nem fejt ki zavaró hatást.
- Kerékpárút hálózat bővítése, mivel Cegléden nagy hagyományai vannak a kerékpáros közlekedésnek. Természetesen zavaró hatása nincs, de előnye annál inkább, hogy a természeti értékek közül több is megközelíthető ezzel az eszközzel.
- A szerkezeti terv tartalmaz belső tehermentesítést; parkolás szabályozását.

Tájhasználat

A táj használat változására jellemző az intenzív művelési ágak (kert, szőlő, gyümölcsös) nagyarányú csökkentése. Kisebb mértékben csökkent a rét, legelők területe. A szántók, erdők területe növekedett. A kiterjedt tanyás térségek funkciója is változik

A településrendezési terv tájrendezési céljai a táji, természeti értékek védelme és fejlesztése, az ökológiailag érzékeny zónák és területek fennmaradásának biztosítása, a táj természeti adottságait figyelembe vevő, arra épülő, a hagyományokat mai fejlesztőerővé tevő tájfejlesztés, a városfejlesztéshez szükséges területek, területtakarékos, biztosítása a városszerkezet továbbfejlesztésével, a külterületek kialakult állapotokat és a formálódó termelési szerkezetet egyaránt kiszolgáló szabályozás (az építési lehetőségek differenciált meghatározásával).

A szerkezeti terv figyelembe veszi a tájszerkezet tagoltságát. Ennek megfelelően- a tájhasználati adottságokra való tekintettel- eltérő terület-felhasználást, szabályozást irányoz elő

- A kedvező termőhelyi adottságú, üzemszerű mezőgazdálkodásra legalkalmasabb területen, 4-es úttól északra,
- A várostól DNy-ra D-re és DK-re, amely a város hagyományosan tanyás térsége és ahol a termőhelyi adottságok kevésbé a szántó, mint a gyümölcsös, szőlő, illetve az erdő és gyepgazdálkodásnak kedveznek.
- A NY-K irányú homokhátság, amely a város beépített területéig benyúlik (a Budai út és az Öregszőlők térsége) amely tradicionálisan szőlőtermelő és kertgazdasági térség. A terület-felhasználásban ebben a zónában történtek és fognak történni a legjelentősebb változások, egyrészt, mert itt épült az a termálfürdő, amelynek további fejlesztése határozott beavatkozásokat, tájfasítást, erdősítést, a jelenlegi területhasználat átalakítását igényli.

A tervben rögzített terület-felhasználás és különösképpen az építés lehetőségének biztosítása eltérő e három területen.

- A 4-es úttól É-ra (a beépítésre szánt területnek a „városkapuban” tervezett kismértékű növelésén túl) cél a védett területek megőrzése, a „nem védett tájban” pedig a mezőgazdálkodás feltételeinek sokoldalú biztosítása és javítása. Ebben a térségben a magántulajdonba került földterületeken az agrárkörnyezetvédelmi alap és a vidékfejlesztési alapok támogatásával elő kell segíteni a defláció elleni védelmet, a mikroklíma javítását és a levegőtisztaságot egyaránt szolgáló védő erdősávok kialakulását. A tájból ma hiányzó elemek hozzájárulnak az élővilág sokszínűségének biztosításához is. Ebben a térségben csak a birtokközpontok, kialakulását támogatja a szabályozás, amennyiben az a gazdálkodáshoz szükségessé válik.

A várostól DNy-ra D-re és DK-re, a város hagyományosan tanyás térségében a gyümölcsös és szőlőterületek visszaállítása lenne cél, amennyiben a gazdasági folyamatok kedveznek a gazdálkodásban. Amennyiben nem, akkor folytatódni kell az erdőterületek, illetve az energiaültetvények arányának növekedésének. A szabályozás elősegíti

- a kialakult tanyaszerkezet fennmaradását és megújítását ebben a térségben, speciális szabályokkal kezelve a korábban tanyatelküktől megfosztott tanyákat.
- Az öregszőlők terület-felhasználását és szabályozását a fent említett erőteljes lakosodási folyamat és a termálfejlesztés határozza meg.

Természeti értékek védelme:

Az országos védelem alatt álló Ceglédi –rét Természetvédelmi Terület, az ex lege védett természeti terület, a Duna-Ipoly Nemzeti Park által kijelölt természeti terület, helyi rendelettel védett élőhelyek védelmét a településszerkezeti terv biztosítja.

Környezetvédelem:

Cegléd város környezeti állapota elsősorban a településkörnyezetet meghatározó elemek integrált összesítésében Pest megyei összehasonlítás rendszerben átlagos, a megyei városok között kedvező, az elmúlt évtizedekben nem változott. A környezet állapotát e térségben elsősorban a regionális háttérszennyezés illetve a helyi tevékenységek környezetkárosító hatásai befolyásolják. A térségben nincs olyan regionális szennyezőforrás, amely a környezeti elemek bármelyikének minőségét alapvetően meghatározná. A terület és a lakosságot érő terhelés kisebb szennyező források összhatásából adódik össze, részben a termelő tevékenységből, csökkenő részben a fűtésből adódóan.

A város környezeti állapota szempontjából kedvező, hogy a nagyforgalmú országos közút (4. sz.út) elkerüli a belterületet, a vasút vonalak is a peremkerületeket, a környezeti terhelésre kevésbé érzékeny iparterületeket érintik nagyobb százalékban.

A talaj deflációja elleni védekezésben kedvező- de nem új keletű- a táji-, területi adottságokhoz igazodóan tradicionálisan kialakult művelési ág szerkezet, valamint az erdőterületek korábbi növekedése a város D-i külterületén, kedvezőtlen viszont a nagyüzemi mezőgazdasággal együtt járó túlzott méretű (védősávok és fasorok nélküli) táblarendszer kialakulása és fennmaradása a város É-i és K-i külterületén.

A város belterülete levegőtisztaság védelmi szempontból két kategóriába van sorolva. A 4-es számú főút- 311. számú út- a Szolnok- Budapest vasút- a Tápiószentmárton út által határolt 270 hektár kiterjedésű iparterület a „védett II. „minőségi kategóriába, a város többi területe a „védett I. ” kategóriába sorolt. Annak ellenére, hogy a város nagyforgalmú közúti és vasúti csomópont az elmúlt időszakban csak határérték alatti légszennyezést észleltek. A por-szennyezést és a 30-50%-ban közlekedési eredetű környezeti légszennyezés figyelembevételével összességében a város levegőminősége a városok összehasonlítási rendszerében rendkívül kedvező.

A város felszíni vizeit a Gerje- Perje vízfolyás és mellékágai gyűjtik össze (a keletkező szennyvizekkel együtt) és vezeti a Tiszába. A két fő befogadó csatornák vízminősége az elmúlt években megfelelő volt, (a korábbi évtizedben regisztrált). A belterületi nyílt árokrendszer nem állandó vízállás, ott

sem rögzítettek olyan szennyezést, amely közegészségügyi problémát okozott volna. A zárt felszíni vízvezető szakaszok egy részén illegális és időszakos lakossági szennyvízterhelést tapasztaltak, de a csapadékos időjárás miatt ez sem okozott fertőzést. A külterületi vízvezetésben az elmúlt évtizedben jelentős problémát okoztak a tulajdonviszonyok változásából származó csatornaszakasz megszüntetések, a csatornák medrének eliszaposodása, az indokolt tisztítás elmaradása. A társulási kezelésben lévő csatornák egy része is elhanyagolt, míg a Közép-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság kezelésében lévő csatornák vízvezető képessége megfelelő.

A talajvizek a belterületen jelentősen szennyezettek. A 20-30 méteres mélységből már csak külterületen nyerhető ivóvíz minőségű víz. A város ivóvízbázisa két kút kivételével a 4-es úttól É-ra, a Jászberényi út nyugati oldalán van. A vízellátására lemélyített kutak nagy mélységű rétegvízre telepítettek, a felszíni szennyezésre érzéketlen rétegekből nyerik a vizet. A kutak környéke védőövezettel biztosított. A kutakból kitermelt víz minősége megfelelő, csak a vas és a mangántartalom magasabb egyes kutakban, mint a szabványban előírt határérték.

A csatornahálózatra rá nem kötött lakások száma magas (7000 körül van), a családi házas övezetekben a szennyvízgyűjtő medencék jelentős hányada szikkasztó jellegű. A szolgáltatott ivóvíz és a szennyvíztisztítóra jutó vízmennyiség különbségéről adódóan naponta mintegy 5000 m³ szennyvíz terheli a város alatti talajt. A szennyvíztisztítóra kerülő napi 2500-2800 m³ szennyvíz tisztítása mechanikusan történik. A keletkezett tisztított szennyvíz mezőgazdasági hasznosításra kerül a szennyvíziszappal együtt, így már nem szennyezik az élővízfolyást.

Cegléden évente mintegy 20. 000 m³ kommunális hulladék keletkezik, amely összegyűjtésre kerül. A gyűjtés belterületen teljes körű, 12. 100 a rendszeres szállításba bekapcsolt lakás. A hulladék műszaki védelemmel ellátott, a város felé meglévő véderdővel védett körzeti hulladék-tárolóhelyre kerül. A korábban ismert szabálytalan veszélyes hulladéktárolásból eredő szennyeződések hatósági úton megszüntették, ma nincs ismert környezet-szennyező.

B, Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás

A határhasználat, a belsőségek kialakulása mindvégig tükrözte – és tükrözi- a társadalom, a gazdaság változásait. A településszerkezet legfontosabb változtatási szándékai a belső területek átmenő forgalomtól való tehermentesítése- elkerülő utakkal, a városközpont gyalogos térrendszerének kialakítása, a fő közlekedési utak városba bevezető szakaszai melletti gazdasági területek rendezése, szabályozása-, az öregszoilók volt zártkerti övezetének lakó- gazdasági- üdülő- idegenforgalmi területté (termálfürdő) alakítása. Általános a területek intenzívebb beépítésének igénye, a tanyás területek ellakosodása.

Belterületek területhasználása

A fejlesztés során az alábbi lakóterülettel lehet számolni:

- A meglévő, megmaradó lakóterület, helyenként intenzívebbé válása
- Alulhasznosított tömbbelső feltárása
- Akcióterület kijelölése
 - belterületen
 - belterületbe vonással.

A lakóterületeket a meglévő történeti, természeti értékek, szerkezeti, műszaki, infrastrukturális adottságok és lehetőségek harmonikus továbbfejlesztésével kell alakítani. A beépítési jelleg vonatkozásban a település léptékéhez, karakteréhez kell igazodni és meg kell őrizni a tájhoz való szerves kapcsolatot.

Tömbfeltárással kialakított lakóterület

- Öregszőlők volt zártkeri területe a Pesti út és a Budai út közötti területen húzódik melyre falusias jellegű beépítést, javasol a szerkezeti terv. A terület régészeti lelőhely által érintettek, illetve potenciálisan várható újabb régészeti lelőhely előfordulása.

-Csengeri szél a város keleti irányában lévő nadrágszij parcellák helyén falusias lakóterület tervezett. Kulturális örökségvédelem a lakóterületet nem érinti.

Akcióterület kijelölése belterületbe vonással

a Budai út és a Budapest- Szolnok vasút vonal által határolt területen történt, mely kertvárosias beépítési módra sorolódott. A terület régészeti lelőhellyel érintett.

Megmaradó kisebb területeken jelöl még ki fejlesztéseket a szerkezeti terv, számszerűen tíz helyen, melyek mind kertvárosias övezetbe vannak besorolva. Ezek a kisebb fejlesztések a város mind a négy irányába bele esnek, de a kulturális örökségvédelem a területeket nem érinti.

Tehát a fejlesztésre kijelölt területek: foghíjak, a központi városrész peremterületeinek lakótömbjei, Csengeri szél, Öregszőlők, Budai út, Üdülőfalu.

A meglévő és fejlesztésre kijelölt lakóterületek, foghíjak beépíthető telekállománya:

• Központi belterület	500 telek (kertvárosias)
• Csengeri szél	160 telek (kertvárosias)
	300 telek (falusias)
• Bede városrész	60 telek (kertvárosias)
• Budai út	80 telek (kertvárosias)
• Budai út- Pesti út között	1000 telek (falusias)
• Örkényi út mellett	30 telek (falusias)
• Üdülőfalu	40 telek (falusias)

ÖSSZESEN:

1500- 2170 telek (4500-6500 fő)

A négyszögön belül, a történelmi városközpont és a telepszerű lakásépítési területeket övező kertvárosias lakóterületeket a szerkezeti terv kisvárosias övezetbe sorolja. A terület intézményekkel, kisebb gazdasági létesítményekkel vegyesen 1-2 szintes oldalhatáron álló, zárt sorú, vagy hézagosszárt sorú beépítéssel, a városkép jellegzetes elemeinek megőrzésével épülhet át. A történelmi városközpont és a vasút közötti telepszerű lakóövezet- a többszintes lakóépületek közötti alacsonyabb városi struktúra meghatározó karaktere folytán szintén kisvárosias. A lakótömbök revitalizációja során az 1-2 szintes kisvárosias beépítés továbbfejleszthető, a közterek- parkolóterületek, garázsok szabályozásával.

A városközpont és a kisvárosias övezet körül kiterjedt kertvárosias, az Öregszőlők területén a kertek fokozatos átépítésével falusias lakóterületek alakultak- alakulnak ki. Jellemző a külterületet behálózó lakott helyek, tanyák csoportjai.

Településközpont vegyes területei

Történelmi városközpont

A városközpont (a Damjanich u.- Szent Imre Herceg u.- Teleki u.- Puskaporos u.- Szolnoki u.- Szív u.- Körösi u.- Dózsa Gy. u.- Felház u. között, a középkori városmag területe) intenzív, városias zárt sorú átépítése, az utcák- terek- gyalogos passzázatok építészeti arculatának formázása az elkövetkezendő időszak városépítési tevékenységének továbbra is fontos feladata. A városközpont elsősorban az intézményhálózat fejlesztési területe.

A történelmi városközpont és a vasútállomásig húzódó intenzív lakóövezetek együttes területén alakult ki és fejlődhet tovább a város jellegzetesen egy központja, alap és középfokú intézményeivel. A városközpont környezetében kertvárosias területbe ágyazódik néhány középfokú vegyes övezetű intézmény.

Volt szovjet Laktanya Területe

Településszerkezet fontos csomópontja alakulhat ki a Toldy Ferenc kórház környezetében, a volt szovjet laktanya területének felhasználásával, új közép- (vagy felső) fokú intézmények, városias alközpont kialakításával.

Alapfokú intézményfejlesztési területek

Az alapfokú intézményellátás megoldott, kismértékű fejlesztését a szerkezeti terv az Öregszőlők és a budai úti lakóterületeken jelöli meg.

Üdülőterületek

A tervezett üdülőfaló (szabadidőközpont és termálfürdő körül) és a meglévő, tovább nem fejlesztendő horgásztanyák alkotják Cegléd üdülőövezetét. A tervezett rész nem érinti a kulturális örökségvédelem területét., azonban régészeti lelőhelyre számíthatunk.

Gazdasági területek

A szerkezeti terv a 96-os ÁRT ipari- vállalkozási területeit kereskedelmi, szolgáltató és egyéb ipari gazdasági övezetekbe sorolja.

A jelentős meglévő és tervezett ipari területek változatlanul az északi (ipari park), a Kőrösi út és a Törteli út melletti telephelyek.

A terv a lakóterületekkel szomszédosan kereskedelmi, szolgáltató területeket jelöl ki. A 96-os ÁRT- ben szereplő ipari- vállalkozási területek egy részét megszünteti, más övezetbe sorolja.

A meglévő és tervezett gazdasági területek számbavétele:

Északi ipari gazdasági területek (vasút és a 4. sz. főút között) meglévő ipari telephelyek	85,0 ha
Tervezett iparfejlesztési területek (a megvalósult, de be nem települt ipari parkkal együtt)	138,0 ha
Tervezett kereskedelmi szolgáltató terület	0,7 ha
Vasúttól délre:	
meglévő jelentősebb gazdasági területek	80,0 ha
Tervezett ipari terület a Törteli út és a Kőrösi út mellett	31,3 ha
Tervezett kereskedelmi szolgáltató terület (Pesti út, Malomtó szél-kereskedelmi központ, TESCO, Kőrösi út, Akasztó szél, Bede városrész)	38,7 ha
Meglévő Öregszőlők ipari- gazdasági területe(külterület)	10,0 ha
Fejlesztésre kijelölt Öregszőlők ipari- gazdasági területe(külterület)	35,0 ha

Meglévő és tervezett jelentősebb gazdasági területek **ÖSSZESEN: 419,7 ha**
Kulturális örökségvédelmi területtel nem érintkeznek a fejlesztési területek.

A külterületi majorokat, mezőgazdasági telephelyeket, működő vállalkozások területeit, tervezett gazdasági területeket a szerkezeti terv kereskedelmi- gazdasági és egyéb ipari övezetbe sorolja.

A 96-os ÁRT- ben a Jászberényi úttól délre kijelölt 31,3 ha ipari – vállalkozási terület a szerkezeti terv vizsgálósítói változatlan mezőgazdasági hasznosítással tartalékterületté. A város- a városközpont- belső lakóterületbe ágyazódó építőipari, élelmiszeripari, könnyűipari telephelyek technológiai korszerűsítésével csökkenteni kell a levegőszennyezést és a zajkibocsátást.

Kívánatos a VIKUV telephelyének iparterületre költöztetése. Az új ipari vállalatok, Kft-k a jelenleg kihasználatlan telephelyekre az új ipari parkba és a szinte korlátlanul rendelkezésre álló, iparfejlesztési területekre települhetnek ágazati kötöttségek nélkül, a környezetvédelem szempontjainak figyelembevételével.

Az északi, fejlesztésre kijelölt ipari- gazdasági területek (melyeknek csak egy része hasznosítható a területet behálózó közművezetékek következtében) felhasználásához szabályozási tervet kell készíteni.

Különleges területek

Kórház meglévő és tervezett kertvárosias övezetbe ágyazódik. A volt szovjet laktanya területének intézmény- vegyes funkciójú átépülése nyomán a kórház és környéke a városközpont mellett új településszerkezeti csomóponttá alakulhat.

Meglévő sportterületek (Malomtó szél, Várkonyi l.u. Budai út), sportcsarnok, strand (Rákóczi út). Termálfürdő, szabadidőközpont (Öregszőlők).

Temetők (Széchenyi út melletti régi temetők, Kőrösi út melletti új köztemető, mely bővíthető). Meglévő vásártér (Kőrösi út).

A fejlesztések kulturális örökségvédelmi területtel nem érintkeznek.

Zöldterületek, belterületi erdők

A városközpont néhány közparkján (Gubody park, Kossuth tér, Szabadság tér) a lakótelepi köztereken kívül hiányzik a városszerkezetből a pihenő- játszókertek, ligetes parkerdők övezete. A Gerje, Akasztó szél, Malomtó szél, az északi iparterület vízárkai menti mély fekvésű rét- legelő- csekély mértékben erdőült- parlag területek alkalmasak a hiányzó zöld gyűrű kialakítására.

A szerkezeti terv az előző ÁRT- ben kijelölt közpark- erdőterületeket egyes építési övezetek zöldterületté, erdővé minősítésével növeli:

A 96-os ÁRT-ben:

Malomtó szél- intézményterület
Volt téglagyár- ipari terület

A jelenlegi szerkezeti tervben

közpark
közpark
erdő, lakóterület
erdő

Dohány u. (Közlekedési Felügyelet mellett)- vállalkozási terület
Szolnoki út (gyümölcskutató mellett- intézményterület)

közpark

Zöldterületek számbavétele:

Meglévő közpark területek, városi terek	8 ha
Tervezett játszó, pihenő közpark területek	12 ha

ÖSSZESEN: 20 ha

(5 m²/fő zöldterületi távlati ellátottság)

Erdőterületek számbavétele:

Meglévő erdő, rét, legelő és természetvédelmi területek a központi belterületen	30 ha
Meglévő erdők a budai úti szabadidőközpontban	10 ha
Tervezett erdők a központi belterületen	90 ha
Tervezett erdők a budai úti szabadidő központban	3 ha

ÖSSZESEN: 133 ha

Tartalékterületek

A szerkezeti terv a belterületen a Jászberényi úttól keletre és a Kőrösi út mellett jelöl ki tartalékterületeket. Mindkét terület mezőgazdasági (kis részén rét, legelő) művelésű belterület, de egyik sem érintkezik kulturális örökségvédelmi területtel.

C, Infrastrukturális változás

Közlekedés

Ld. a településhálózati és tájhasználati változásnál korábban.

Közműellátás

Cegléd város közművesítése az elmúlt időszakban jelentős fejlődésen ment keresztül, mivel a külső területeken is kiépült a közművek nagy része. A városban megnövekedtek a lakóterület, és a nem zavaró ipari funkciójú, főleg logisztikai jellegű beépítések iránti igények. A városban a közművek közül a vízellátás, a gázellátás, és a hírközlés hálózata 90-95 % mértékben épült ki, míg a villamosenergia-ellátás 100 %-os kiépítettségűnek tekinthető. Az elmúlt időszakban a szennyvízcsatornázás is sokat fejlődött, de teljes kiépítése még várat magára. A település szennyvizei gravitációs csatornákkal összegyűjtve, áttemelők segítségével nyomóvezetéseken keresztül jut el a városi szennyvíztisztító-telepre.

A városban a csapadék-vezetés tartozik azon feladatok közé, melyet a burkolt utak kiépítésével egy időben, illetve a meglévő burkolt utak mentén ahol nem került megvalósításra, meg kell oldani.

Biztosítani kell a belvízre hajlamos, mély- fekvésű területek vezetését, mely jelenleg a legnagyobb közművesítési problémát jelenti a városban.

A befogadó rendszert megfelelően kell karbantartani, illetve a nem megfelelő kapacitású szakaszokat korszerűsíteni célszerű.

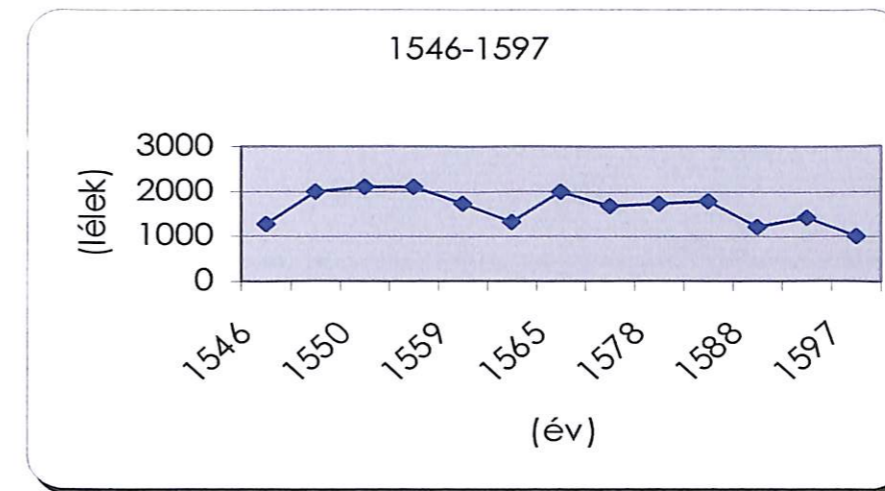
A városközpont és a lakótelepek teljes közműellátásban részesülnek. Itt inkább már a rekonstrukciós feladatokon kell már gondolkodni. Az új strand és szabadidőközpont elő- közművesítése megtörtént.

A többi közművezeték a szennyvízcsatornázással együtt megfelelő alapkapasitásokkal rendelkeznek, de a település intenzív fejlődése az új beépítésekhez a közművek további fejlesztését is maga után kell, hogy vonja. A beépítés fejlesztéseket korábban ismerhettem a *Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás* című fejezetnél, természetesen infrastrukturális fejlesztésekre azokon a területen szükség van.

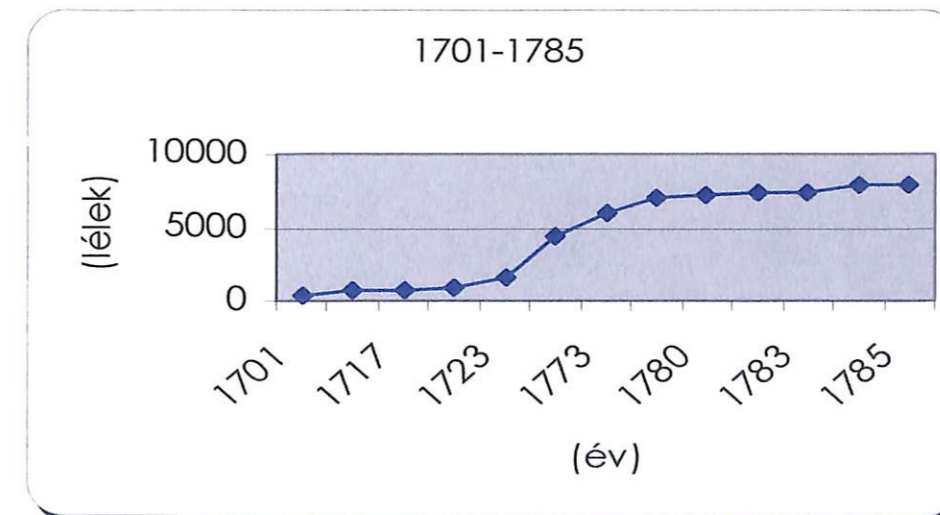
D, Népeség, életmód, társadalom, kultúra változása

Cegléd népessége 1870-ben 21. 278 volt, majd a népesség jelentős léptékben egyenletesen nőtt az 1940-es évek elejéig. A II. világháború idején a jelenlévő népességszám visszaesett, majd az ötvenes évekre a világháború

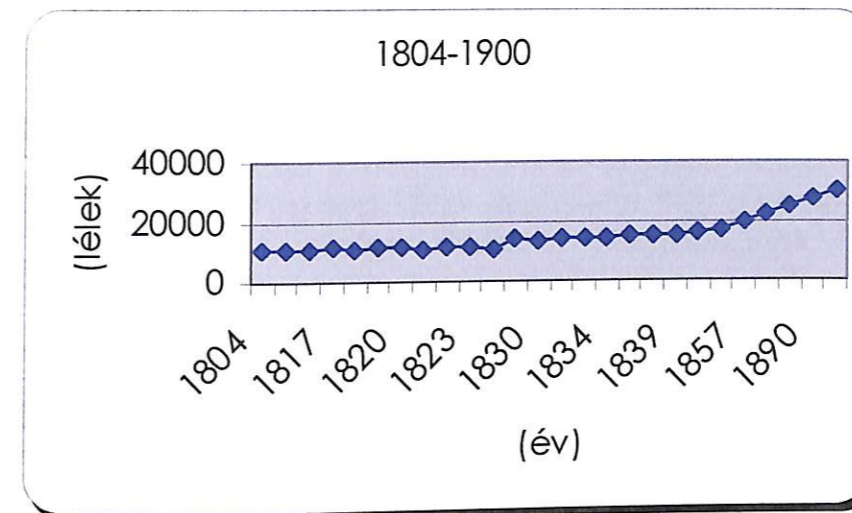
előtti értéket is meghaladta. A lakónépesség száma ezután újra némi visszaesést mutat majd a 80-as évekre a város elérte az eddigi legnagyobb lélekszámot, 40. 000 főt. 1980 és 1990 között ismét jelentős csökkenés tapasztalható, de 1990-től 2000-ig újra, 1, 79%-os növekedés figyelhető meg a népesség számának alakulásában. 2002-ben 37. 206 fő volt a népesség.

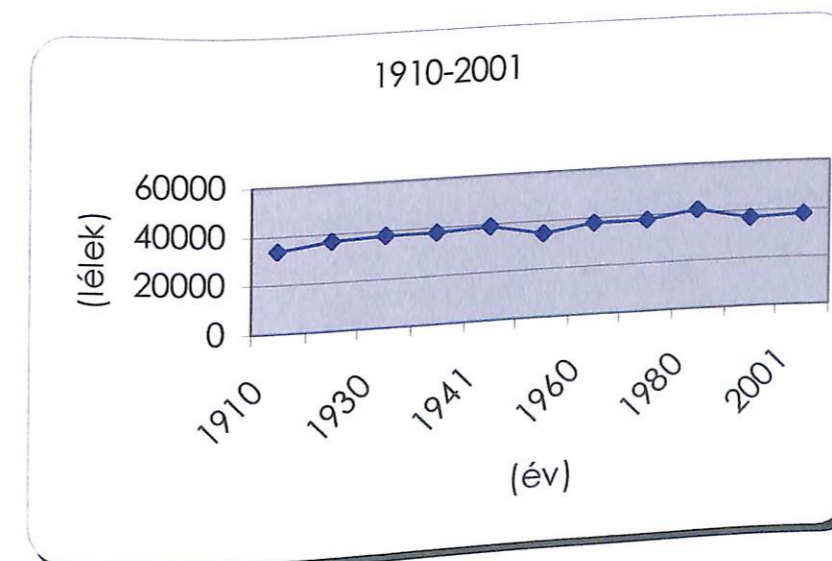
Év	Lélek
1546	1280
1548	1980
1550	2100
1552	2100
1559	1726
1562	1300
1565	2025
1570	1695
1578	1750
1580	1780
1588	1232
1590	1430

Év	Lélek
1701	351
1715	697
1717	779
1720	829
1723	1505
1769	4423
1773	5951
1779	7105
1780	7166
1781	7341
1783	7408
1784	7887
1785	7940

Év	Lélek
1804	10383
1812	10758
1816	10762
1817	11299
1818	10865
1819	11121
1820	11127
1821	11083
1822	11658
1823	11802
1825	11083
1828	14662
1830	13724
1831	13963
1833	14483
1834	14502
1836	14829
1838	15296
1839	15486
1841	16330
1842	16639
1857	19264
1870	22216
1880	24872
1890	27549
1900	30106

Év	Lélek
1910	33318
1920	36929
1930	37413
1935	37863
1941	38872
1949	35237
1960	37953
1970	37845
1980	40644
1990	37167
2001	37906

Cegléd népességének nemek szerinti arányából kiolvasható a nők számának 5 %-os többsége a férfikkal szemben. Ez az arány a halandósági statisztikákkal van összefüggésben. Országos statisztikák alapján magasabb átlagéletkort érnek el a nők, mint a férfiak.

Cegléd helyben dolgozó népességének jelentős része a szolgáltatásban dolgozik (csaknem 7000 fő), ami az iparban dolgozók számának kétszerese.

A dolgozó népesség közel egyötöde ingázik naponta más településekre. A legtöbben a szolgáltatásban helyezkednek el (közel 2000 fő). A mezőgazdaságban dolgozó eljárók száma alacsony 100 fő alatti.

A város lakásszáma az elmúlt években a helyi adatok szerint folyamatosan emelkedett. A lakásállomány korösszetétele a 2001-es statisztika szerint a megyei települési átlaggal közel egyező. A magántulajdonú lakások száma a meghatározó. A lakásvagyon mintegy 30%- a 1944 előtt épült, míg az 1970 óta épült lakások aránya 40 % feletti volt, ami időközben tovább emelkedett. A lakások száma 2001-ben 14732 db, így mennyiségi lakáshiány nem volt.

Tehát a népesség 35-40. 000 fő között ingadozik. Az öregedő népesség alacsonyiskolai végzettségű, legtöbben a szolgáltatásban, iparban dolgoznak, a mezőgazdaságban körülbelül a dolgozók 5 %-a csupán.

Változtatási szándék:

- Lakónépesség számának stabilizálása.
Új lakóterületeket több helyen jelöl meg a terv, többféle kínálatot is biztosítva.
- A fiatalok helyben tartása a foglalkoztatási, megélhetési, szórakozási lehetőségek, szakmai továbbképzés bővítésével.
- Új munkahelyek teremtése. Az ingázás továbbra is várhatóan megmarad, de munkahelyteremtéssel, az idegenforgalom fejlesztésével várhatóan csökkeni fog, egyre többen fognak e területen dolgozni.
- A helyi gazdaság, a gazdaságfejlesztést szolgáló ipari, pénzügyi, információs szolgáltatás bővítése. A település gazdasági fejlesztésével növekednek a bevételei, amelyet a kulturális örökség védelmére, bemutatására, a helyi hagyományok eddiginél szélesebb körű ápolására fordíthat, ezzel is erősítve a helyi identitást.
- Oktatás fejlesztése. Az intézményi fejlesztés a népesség növekedéséből és a kor követelményeiből adódó többletigényeket fedezi. A tudás, mint gazdasági versenyképesség tényező felértékelődik, ezért az oktatás iránt a kereslet megnövekszik
- Kórház, egészségügyi ellátás
- Termálfürdő, szabadidőközpont
- Kereskedelem, szolgáltatás fejlesztése

A célok érdekében kiemelt feladat a táj- és művi környezet értékeinek megóvása és védelme, valamint a helyi hagyományok megóvása és újraélesztése

E, Történeti, településhálózati következmények

Cegléd térségi szerkezete- mezővárosi tér jellege- napjainkig fennmaradt, alig változott. A régió- központi szerepkört az országos kapcsolatok kiépítésével, az infrastruktúra hálózat tervezett elemeinek megvalósításával erősíteni kell. A terület-felhasználás fontos elemei- a korábban kialakult, jelenleg alulhasznosított gazdasági- ipari területek, az Öregszőlők struktúrája, az intézményhálózat fejlesztési lehetőségei alkalmasak a gazdaság, művelődés, kultúra idegenforgalom megújítására- ezáltal a történetileg kialakult jó térszerkezet- országos kapcsolatokkal gazdagított- megerősítésére, a régió- központi szerepkör fokozására.

F, Természeti, táji hatások

A hajdani kertek, gyümölcsösök, szőlők, a vízfolyások menti ligetes erdők- rétek kedvezően övezték a XIX.-XX. századi várost. A mai várost szegélyező gazdasági területek mezőgazdasági földekkel határosak, hiányoznak az ipari telephelyeket „jótékonyan oldó” erdősávok. A még meglévő kedvező táji környezetet- az egyre fogyó természetvédelmi, természeti területeket- be lehet, és be kell kapcsolni az idegenforgalom, turisztika fejlesztésének vérkeringésébe (például a termálfürdő- szabadidőközpont környezetében).

G, A településkép feltárulásának változásai

A XIX.- XX. század organikus településképe-, amikor a belváros épületei, a templomtornyok, a Református Székesegyház kupolája emelkedtek ki hangsúlyosan a zöldbe simuló falusias épületsorok közül- mára eltűnt.

A mai várossziluettnben a lakótelepek többszintes épületei, az antennatartó tornyok dominálnak. A városkapokban a gazdasági területek épületei, csarnokai, üzletházak, a szennyvíztisztító építményei a hulladéklerakó halmai ötvöződnék az elektromos távvezetékek szövevényeivel.

A terv biztosítja a településmag léptékének és karakterének védelmét. A város átmenő forgalmi útjának a kiváltása által a település mag mentesül az átmenő teherforgalom környezeti ártalmaitól, felértékelődnek a karakteres struktúrák. A mentesült szűk közterület humanizálása által létrehozható a kerékpárút, zöldterület fasorral és parkoló. A munkahelyteremtő akcióterületek zöme a település meglévő, kialakult, beépült területén kívül javasoltak. Az Öregszőlők hajdani szőlő- gyümölcsös kertjei lassan kertvárosias lakóterületté alakulnak. A termálfürdő – szabadidő központ teljesen új építészeti hangot jelent a településképben.

A településkapokban több helyen van fejlesztés úgy, mint a 441. számú út városba vezető szakaszán ipari- gazdasági terület. Ugyan úgy ipari gazdasági területfejlesztés van még a Tápiószentmárton felől (3116.j. sz. út), Kőröstetétlen felől, Abony felől illetve Nagykáta felől (311. sz. út) a városba vezető utak melletti területeken, melyek szervesen befolyásolják a településkapu képét.

H, Régészeti emlékek feltárhatóságának megmaradásának, bemutatásának lehetőségei

Elsősorban a fejlesztésre kijelölt beépítésre szánt területeken útközműépítéseknel mindenütt előkerülhetnek régészeti leletanyagok. A Ceglédi – regionális Kossuth Múzeum bővítése szükséges lenne a leletanyag elhelyezésére, kiállítások- bemutatók rendezéséhez. A térség Árpád kori települései elpusztultak. Az Árpád kori belterület rekonstrukciója lehetetlen. Bemutatásra alkalmas templom, településmaradványok nagy valószínűséggel nincsenek. A Kossuth téren a Katolikus templomtól nyugatra- valószínűleg megtalálhatók és bemutatathatók lennének a középkori templom, temető, kerítésfal maradványai.

I, Történeti térbeli rendszerek alakulása

A meglévő történeti, térbeli rendszerek egy része organikus fejlődéssel fokozatosan alakult ki és működik ma is (városközpont intézményei, térrendszere, külső négyszög struktúrája, beépítése, falusias lakóterületek). A meglévő rendszerek egy része korábbi prosperáló időszakban jött létre- jelenleg kihasználatlanok (gazdasági területek, volt szovjet laktanyák) ezek lehetnek a városfejlesztés legfontosabb régi- új területei.

J, Műemléki együttesek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban

A műemlékek kialakult funkciója, használata megfelel az épületek építészeti karakterének, alaprajzának, a várostestben elfoglalt helyének. A műemlékek döntő többsége- helyi védett épületekkel együtt- a belváros védett műemléki környezetét alkotja. A Kossuth tér- Szabadság tér- Eötvös tér egy részének gyalogossá alakítása a műemlék együttesek kedvező feltárulását eredményezné.

K, A településkarakter változásának hatásai

A központi település karaktere nem változik, mivel a javasolt fejlesztések nem csatlakoznak történelmi szerkezeti struktúrához. A vasút és a Gerje- Perje közötti, évszázadok alatt kialakult településkarakter változatlan. Változó a gazdasági területek, Öregszőlők, tanyás térségek- és a táj- arculata. A változó településrészek kiegészítik, gazdagítják a város arculatát. Az Öregszőlők lakóterületté alakulása következtében a szőlő, gyümölcsöskertek és a várostest valamikori jellegzetes és szerves kapcsolata- lassan eltűnik a településkarakterből. A tanyás térségek funkciója a gazdaságiból szintén lakóvá alakul.

IV. Összefoglaló:

Cegléd távlatban a kor követelményeinek megfelelő életminőséget biztosító- közel 40.000 ember otthonául szolgáló- településsé akar fejlődni, ahol jó élni, ahol adottak és elérhetőek az egészséges életkörülmények, a lakás, a megélhetés, a színvonalas szolgáltatások, a képzés és továbbképzés, a szabadidő eltöltés, a kultúrálódás és az egészséges életmód feltételei minden polgára számára.

A célok eléréséhez a településrendezési tervében meghatározta a település távlati terület-felhasználását, az infrastruktúra- hálózat fejlesztését, valamint a környezet természeti, táji és épített értékeinek védelmét és fejlesztését. Ennek érdekében a meglévő lakóterületeket rehabilitálja, és komfort szintjüket emeli, továbbá új lakóterületeket jelöl ki, többféle kínálatot is biztosítva és előtérbe helyezve a minőségi fejlesztéseket. A fokozatos és mértéktartó bővülés során akkor kerülhet beépítésre az új lakóterület, ha a teljes körű infrastruktúra biztosított. A meglévő beépítés megújulása csak a telekstruktúra és a beépítési struktúra léptékének és karakterének megőrzésével történhet.

A térségi helyzetéből adódó előnyöket, a meglévő területi és infrastrukturális adottságokat kihasználva erősíti a helyi gazdaságot úgy, hogy a környezetbarát és folyamatosan változó piaci, gazdasági és környezeti követelményekhez alkalmazkodni képes munkahelyteremtés feltételeinek biztosítása új kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területeket jelöl ki.

A településszerkezeti terv legfontosabb közlekedési javaslata a várost elkerülő gyűrű a táji-, természeti- és régészeti értékek legkisebb mértékű érintésével.

A városban a csapadék- vízvezetés tartozik azon feladatok közé, melyet a burkolt utak kiépítésével egy időben, illetve a meglévő burkolt utak mentén ahol nem került megvalósításra, meg kell oldani.

Biztosítani kell a belvízre hajlamos, mély- fekvésű területek vízvezetését, mely jelenleg a legnagyobb közművesítési problémát jelenti a városban.

A városban elérendő cél a környezet és az építés esztétikai értékének, igényességének növelése, az épületek tájba illesztése, a település közterületeink további fásítása. Környezetet zavaró, vagy jelentősen terhelő tevékenységek nem kívánatosak a településére.

A gazdasági fejlődés következtében befolyó bevételek egy részét a környezetállapot tudatos javítására, a településközpont közterületeinek humanizálására, a természeti értékek, az örökség védelmére, a helyi hagyományok szélesebb körű ápolására, valamint a pihenés és a rekreáció sokoldalú feltételeinek biztosítására fordíthatja.

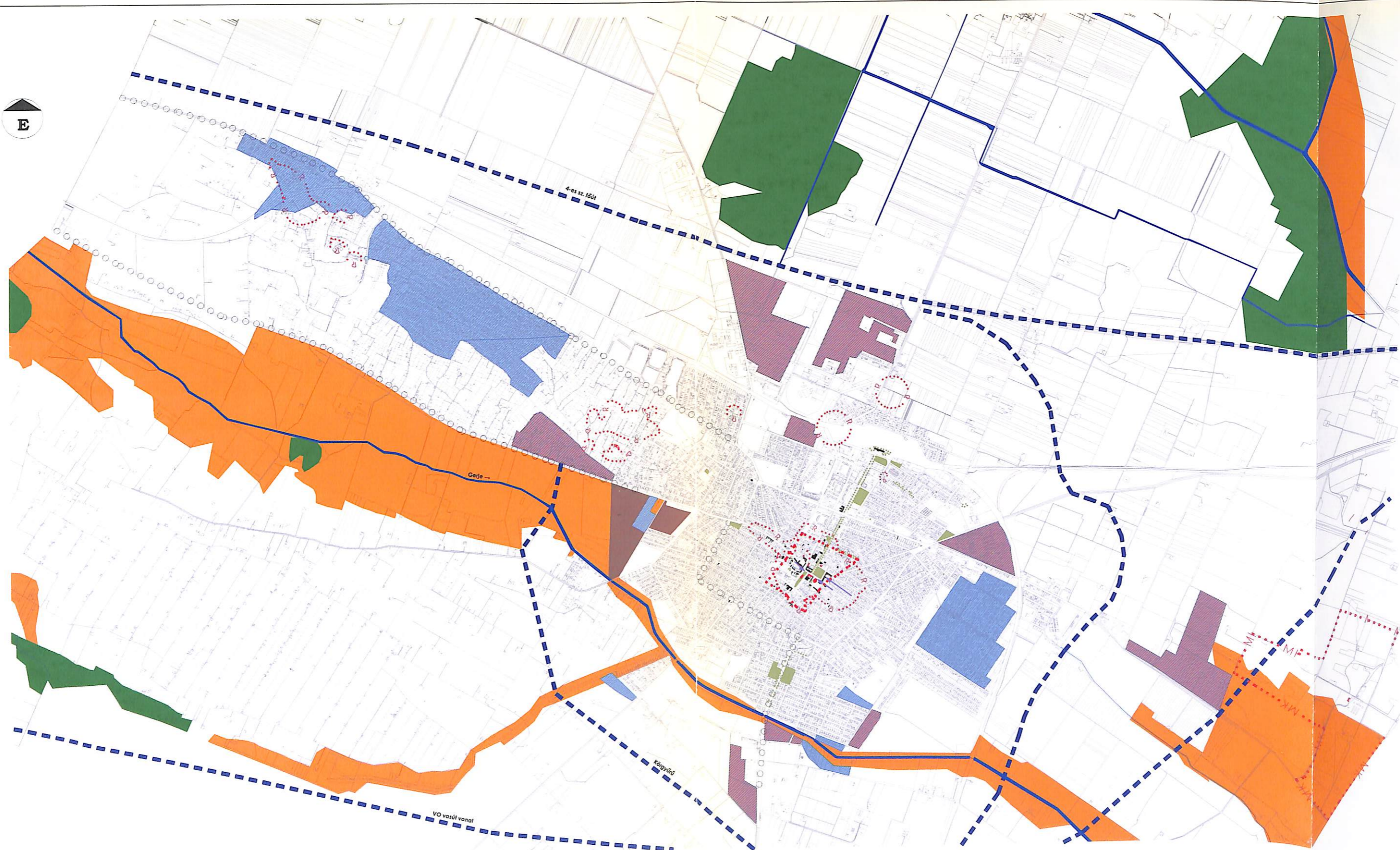
Cegléd településszerkezeti tervében javasolt mennyiségi és minőségi fejlesztések összhangban állnak a történeti, természeti és művi adottságaival, megőrzik és védik az országos és helyi örökséget, erősítik a hagyományaiban is jelentős településen a lakosság identitását, a „genius loci”-t.

Irodalomjegyzék:

- Nemzeti kulturális örökség miniszterének 4/2003. /II.20./ NKÖM rendelete
- Cegléd Településszerkezeti Terv
- Cegléd Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terv
- Meggyesi Tamás: Magyarország hagyományos lakókörnyezeti kultúráinak tipológiája (1986)
- Novák László: A három város építésze (1989)
- Ikvai Nándor: Cegléd története (1982)
- Reznák Erzsébet: Képeslapok Ceglédről (2003)
- Tari Edit: A ceglédi Öregszőlők régészeti emlékei (1992)
- Kocsis Gyula: Cegléd belterületének mérnöki rendezése (1993)
- Dr. Petróczi Sándor: Cegléd településtörténete
- Surányi Dezső: Éden a Duna- Tisza közti Pest megyében
- Pataki Ferenc: Ceglédi emlékhelyek (1988)
- Lőrinczi Zsuzsanna: Vidéki építészeti kalauz (2003)
- Tourinform Iroda: Cegléd (2003)
- www.cegled.hu

Melléklet

- I. Cegléd Kulturális Örökségvédelmi hatástanulmány összefoglaló tervlap
- II. A nemzeti kulturális örökség miniszterének 4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelete
- III. Cegléd szabályozási tervlap

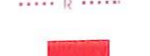

Fejlesztés elemei:

- Lakóterület fejlesztés
- Ipari- gazdasági , kereskedelmi- szolgáltató gazd.-i terület fejlesztés
- közlekedési hálózat fejlesztése kerékpár út

Táji értékvédelem:

- ex-lege természeti terület
- természeti terület, orsz.
- ökológiai hálózat, orsz.
- Értékes fasor, park
- vízgazdálkodási terület

Országos művi értékvédelem

- műemléki jelentőségű terület
- műemléki környezet
- régészeti terület
- műemlék

Helyi művi értékvédelem:

- műemlék
- Fejlesztés korlátja**
- rálátás

Cegléd Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány

Összefoglaló tervlap

SZIE-YMMFK

Konzulens: Holényi Magdolna, Schwarzuk Ágnes
Készítette: Mess Gabriella

4/ 2003.(II.20.)NKÖM rendelet az örökségvédelmi hatástanulmányról

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény / a továbbiakban: TV.) 93.§-a (2) bekezdésének i) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

A rendelet hatálya

1. § (1) A rendelet hatálya az örökségvédelmi hatástanulmánnyal (a továbbiakban : hatástanulmány) kapcsolatos eljárási rendre, valamint a hatástanulmány elkészítésének feltételeire és annak tartalmára terjed ki.
2. A környezeti hatásvizsgálat hatálya alá tartozó tevékenységek engedélyezési eljárása során e rendelet szabályait a környezeti hatás vizsgálatra vonatkozó külön jogszabályok rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni.

A hatástanulmány készítésének szabályai

3. § A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (a továbbiakban : Hivatal) hatósági engedélyezési eljárása során a Tv.66. § (1) bekezdése alapján örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését írhatja elő a következő esetekben:
 - a.) régészeti lelőhelyen régészeti park és bemutató hely létesítéséhez / a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal eljárására vonatkozó szabályokról szóló 16/2001.(X.18.)NKÖM rendelet (a továbbiakban :R.I.) 1. számú mellékletének 6. pontja /,
 - b) védett régészeti lelőhely használati módjának megváltoztatásához (R.I. 1. számú mellékletének 4. pontja),
 - c) műemlék funkciójának, használati módjának megváltoztatására irányuló kérelem esetén, amennyiben a funkcióváltás műemléki együtteshez tartozó épületet érint / Tv.63.§(2) bekezdés e) pontja /, továbbá
 - d) a műemlék vagy egyes részeinek más helyre szállításához /Tv .63.§ (2) bekezdés g) pontja /,
 - e) történeti kertben tervezett átalakításhoz , felújításhoz / R. I . 2. számú mellékletének 17. pontja / , továbbá
 - f) védett kulturális örökségi objektum jellegét és megjelenését befolyásoló fényforrás elhelyezéséhez (R. I. 23. § (2) bekezdés d) pontja /.
3. § A Hivatal hatástanulmány elkészítéséhez kötheti szaghatósági hozzájárulásának megadását :
 - a) a régészeti lelőhelyen megvalósítandó tereprendezési eljárás, illetve olyan beruházás vagy fejlesztés esetén, ahol az engedélyezés alá vont

terület legalább 1hektár nagyságú, vagy a tervezett építmény szintterülete legalább 500 négyzetméter ,

b) a külterületen lévő nyomvonalas létesítmények műszaki nyilvántartásáról szóló 18/1984. (XII.13) ÉVM rendelet 1. számú mellékletének 6. pontjában felsorolt vízügyi létesítmények , valamint az egyes nyomvonal jellegű építményszerkezetek kötelező alkalmassági idejéről szóló 12/1988.(XII.27.)ÉVM-IpM-KM-MÉM-KVM

együttes rendelet mellékletében felsorolt nyomvonal jellegű építmény szerkezetek létesítése , továbbá folyók, csatornák medrének módosítása esetén,
c) jelentős vertikális kiterjedésű, 15 méteres vagy azt meghaladó magasságú építmény (antenna, átjátszótorony , szélkerék stb.) létesítése esetén, valamint
d) bányatelek megállapítása, módosítása, bányarekultiváció eseteiben.

A hatástanulmány tartalmi követelményei

4.§ A Tv. 66.§-ának(1) bekezdése szerinti hatástanulmány részei és tartalma :

a) Valamennyi érintett kulturális örökségi elem számba vétele és állapotának részletes ismertetése :

ca) kulturális örökségvédelmi és helytörténeti szakirodalmi adatok,

ab) múzeumi, térképi és levéltári adatok ; fényképek.

b) változtatási szándékok ismertetése:

ba) a beavatkozás tárgya ,

bb) a beavatkozás azonosítását szolgáló adatok ,

bc) a tervezett beavatkozás (létesítés, átalakítás stb.)célja, indokoltsága

bd) a megvalósítás főbb összetevőinek elemző leírása.

c) Hatáselemzés :

ca) a tervezett beavatkozás előtti állapot , a beavatkozási folyamat és a tervezett állapot elemző értékelése,

cb) a várható (közvetlen , közvetett , másodlagos , halmazati, rövid, közép-és hosszú távú állandó vagy időszakos , pozitív vagy negatív) hatások leírása , lehetőségek szerinti számszerűsítése , jelentőségének becslése, illetve a tervezett beavatkozás esetleges elmaradásából származó következmények értékelése , különös tekintettel a kulturális örökség (pozitív-negatív)állapotváltozásainak prognosztizálására.

d) Összefoglalás:

az összefoglalónak tartalmaznia kell a tervezett változtatások lényegének az ismertetését,a várható állapotváltozásokat ; a hatásterület bemutatását; a kulturális örökség elemeire és együtteseikre irányuló hatások értékelését , az érintett közösségek életminőségében és életmódjában várható változásokat , a javasolható védelmi vagy módosítási intézkedéseket, szükség esetén vizuális formában is,

e) Nyilatkozat :

a hatástanulmány készítőjének nyilatkozata arról, hogy a tervezett megoldás megfelel az örökség védelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak,továbbá,hogy a hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezik.

5.§ (1) A Tv.66.§-ának (2) bekezdése szerinti esetben a hatástanulmány tartalmára vonatkozó részletes előírásokat a melléklet tartalmazza.

(2) A Tv.66.§(2) bekezdése szerinti hatástanulmányt az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997.évi LXXVIII.törvény 9.§-ának (3) bekezdése alapján véleményezésre megküldött tervek (szabályzat)kötelező alátámasztó munkarészeként kell benyújtani .

Vegyes rendelkezések

6.§ (1) Hatástanulmány elkészítésére jogosult:

a) a külön jogszabályokban meghatározott, az örökségvédelem adott területére vonatkozó szakértői névjegyzékekbe felvett személy, illetve az ő irányítása, felelősségvállalása alatt működő szakértői csoport ;

b) az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír;

c) az a jogi személy, amely az a) és/vagy b) pontban előírtak szerint munkatársak részvételét biztosítja.

(2) A hatástanulmányban szereplő régészeti és műemléki szakterületi részeket csak az adott szakterületen felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkező személyek készíthetik.

7.§(1) A hatástanulmány elkészítéséről az alapidokumentáció készítője köteles gondoskodni.

(2) a Tv.66.§-ának (1)bekezdése alapján elrendelt hatástanulmányt négy példányban kell az elrendelő hatósághoz benyújtani .

Záró rendelkezések

8.§ (1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 3.hónap első napján lép hatályba , rendelkezéseit a hatályba lépés után benyújtott kérelmekre, illetve a véleményezésekre benyújtott tervekre és szabályokra kell alkalmazni.

(2) E rendelet hatályba lépésével az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 46/1997.(XII.29)KTM rendelet (R.II.) 2. számú mellékletének IV. pontja hatályát veszti .

Melléklet a 4/2003.(II.20.) NKÖM rendelethez

A hatástanulmány részletes tartalma a Tv . 66. § (2) bekezdés szerinti esetekben

1. Vizsgálat – szöveg, térképi ábrázolás, fotók azonosításra alkalmas adatokkal és formában :

a) történeti leírás, régészeti örökség,

b) természet, táj, tájhasználat – településhálózat és településszerkezeti összefüggések,

c) településképek és utcaképek,

d) településszerkezet és településhasználat,

e) településkarakter : telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épület típusok,

f) védettségek: régészeti és műemléki, területi és egyedi,

g) az örökségi értékek elemzése,

h) területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében.

2. Változtatási szándékok: a tér- és időbeli folyamatok szöveges és összehasonlító térképi vagy grafikus megjelenítése:

a) településhálózati és tájhasználati változás,

b) településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás.

- c) infrastrukturális változás,
- d) népesség, életmód, társadalom kultúra változása.

3. Hatáselemzés szöveges és ábrázolt formában a különböző hatás területek kijelölésével:

- a) történeti település hálózati következmények,
- b) természeti, táji hatások,
- c) a településkép feltárulásának változásai,
- d) régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei,
- e) történeti térbeli rendszerek alakulása,
- f) műemléki együttesek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban, településszerkezetben, épített környezetben, a település életében,
- g) műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági esélyei,
- h) település karakter változásának hatásai,
- i) környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései,
- j) folyamatok iránya, visszafordíthatósága,
- k) kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei.

4. Közérthető, egyértelmű elbírálásra alkalmas összefoglaló

5. Nyilatkozat

A hatástanulmány készítőjének nyilatkozata arról, hogy a tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy a hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezik. Az 1-3.pont alatti vizsgálatokat, elemzéseket a településfejlesztési koncepció készítése esetén teljesen körűen el kell végezni, a településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv esetén pedig csak a 2-3. pontban foglaltak kell a tervezés alá vont terület és a tervezett rendezési cél által megkövetelt mértékben, értelemszerű tartalommal kidolgozni.

Amennyiben a korábban készített településrendezési eszközök a hatástanulmányt nem, vagy nem kellő mélységben tartalmazzák, akkor e rendelet hatályba lépése után benyújtandó terveknel a tervezési területre kiterjedően a hiányzó munkarészeket pótolni kell.

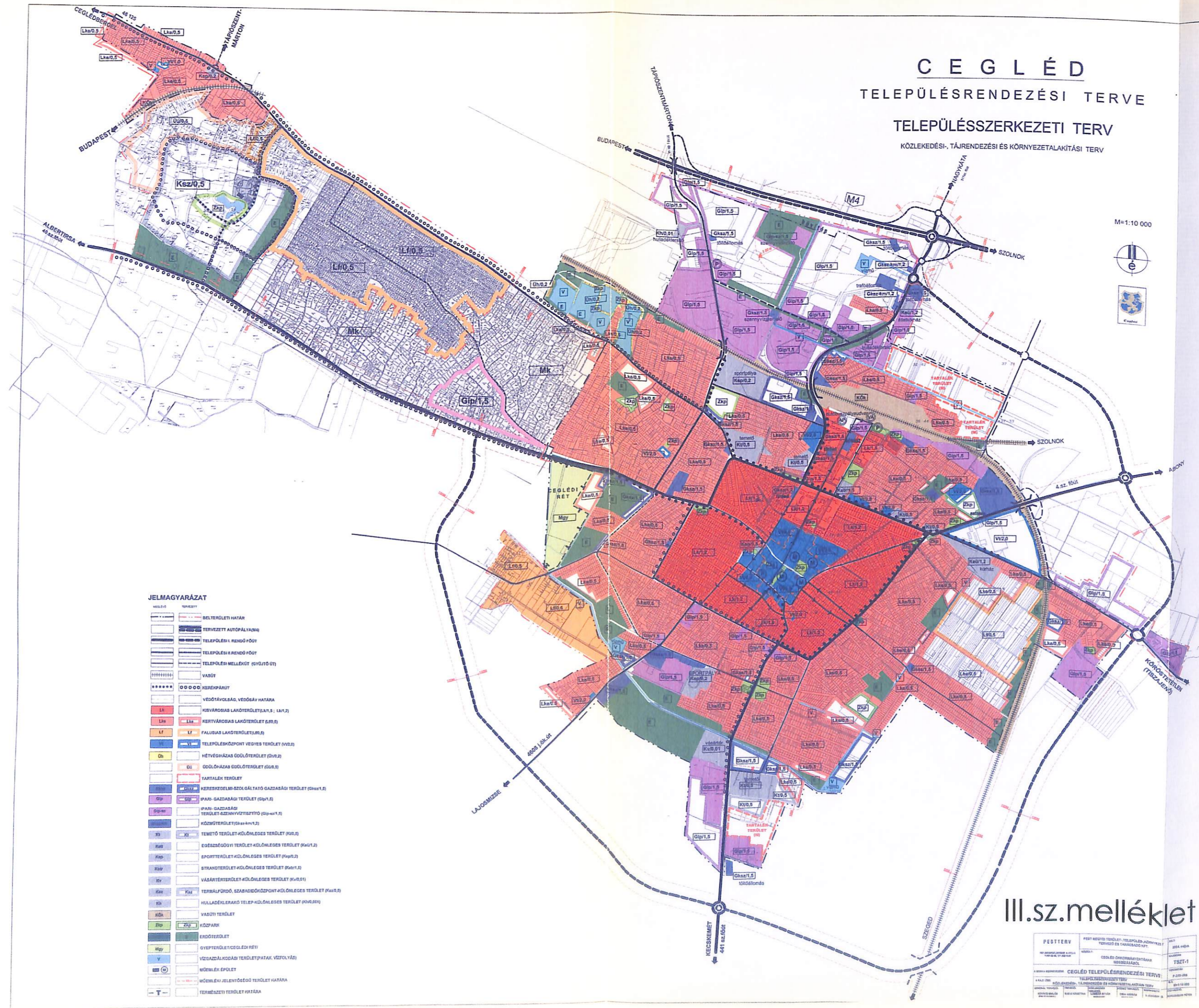
CEGLÉD

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE

TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERV

KÖZLEKÉSI-, TÁJRENDEZÉSI ÉS KÖRNYEZETALKATÁSI TERV

M=1:10 000

JELMAGYARZAT

	BELELTÉSI HATÁR
	TERVEZETT AUTÓPÁLYÁR
	TELEPÜLÉSI RENDO FŐUT
	TELEPÜLÉSI RENDO FŐUT
	TELEPÜLÉSI MELLÉKUT (KÖVETŐ UT)
	VASÚT
	KISVÁROSI KÖZPONT
	VEDŐTAVOLGÁR, VEDŐSÁV HATÁRA
	KISVÁROSI LAKÓTERÜLET (Lk.1,2)
	KISVÁROSI LAKÓTERÜLET (Lk.1,2)
	FALUSI LAKÓTERÜLET (Lk.1)
	TELEPÜLÉSKÖZPONT VEGYES TERÜLET (Vv.1,2)
	HÉTVÉHÁZAS EGÜLŐTERÜLET (Gh.1,2)
	EGÜLŐHÁZAS EGÜLŐTERÜLET (Gh.1,2)
	TARTALÉK TERÜLET
	KERESKEDELMI-ÉSZAKI-TÁJÓ GAZDASÁGI TERÜLET (Gh.1,2)
	IPARI-GAZDASÁGI TERÜLET (Gh.1,2)
	IPARI-GAZDASÁGI TERÜLET (Gh.1,2)
	KÖZMŰTERÜLET (Kö.1,2)
	TEMETŐ TERÜLET-KÖLÖNLEGES TERÜLET (Kö.1,2)
	EGÉSZSÉGVÉDELMI TERÜLET-KÖLÖNLEGES TERÜLET (Kö.1,2)
	SPORTTERÜLET-KÖLÖNLEGES TERÜLET (Kö.1,2)
	STRANDTERÜLET-KÖLÖNLEGES TERÜLET (Kö.1,2)
	VÁROSI TERÜLET-KÖLÖNLEGES TERÜLET (Kö.1,2)
	TERMIKAI, SZABADKÖZPONT-KÖLÖNLEGES TERÜLET (Kö.1,2)
	HÜLLADÉKRAKÓ TERÜLET-KÖLÖNLEGES TERÜLET (Kö.1,2)
	VÁROSI TERÜLET
	KÖZPARK
	ERDŐTERÜLET
	GYEPI TERÜLET (Gye.1,2)
	VÖZGÁZDÁLKODÁSI TERÜLET (Vö.1,2)
	VÖZGÁZDÁLKODÁSI TERÜLET (Vö.1,2)
	MŰEMÉLY ÉPÜLET
	MŰEMÉLY JELENYŐSÉGI TERÜLET HATÁRA
	TERMIKAI TERÜLET HATÁRA

III.sz.melléklet

CEGLÉD	CEGLÉD VÁROSI ÖNKORM. TERVEZÉSI ÉS TÁJRENDEZÉSI IRT.	2014. évi
CEGLÉD	CEGLÉD VÁROSI ÖNKORM. TERVEZÉSI ÉS TÁJRENDEZÉSI IRT.	2014. évi
CEGLÉD	CEGLÉD VÁROSI ÖNKORM. TERVEZÉSI ÉS TÁJRENDEZÉSI IRT.	2014. évi
CEGLÉD	CEGLÉD VÁROSI ÖNKORM. TERVEZÉSI ÉS TÁJRENDEZÉSI IRT.	2014. évi